

Центр політико-правових реформ

РЕФОРМА ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Проекти концепції та законів

Київ - 2006
Конус-Ю

УДК 342(477)
ББК 67.9 (4УКР) 401
Р 45

Р 45 Реформа публічної адміністрації в Україні: Проекти концепції та законів / Упоряд.: І. Коліушко, В.Тимошук. — К., 2005. — 192 с.
ISBN 966-96609-0-4

У цьому виданні подається бачення Центру політико-правових реформ щодо перспектив та напрямків проведення адміністративної реформи в Україні. Основою видання є проект Концепції реформування публічної адміністрації в Україні, підготовлений ЦППР з залученням провідних українських фахівців, а також зарубіжних експертів. Крім того, у виданні подано проекти законів, необхідних для закладення основ адміністративної реформи на загальнодержавному рівні.

Видання розраховане на працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, науковців-адміністративістів та інших фахівців, які цікавляться питаннями адміністративної реформи в Україні.

УДК 342(477)
ББК 67.9 (4УКР) 401
Р 45

THE EURASIA
FOUNDATION

Підтримка проекту K05-0005 була здійснена Фондом Євразія за рахунок коштів, наданих Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID). Точка зору, відображена у цьому документі, може не збігатися з точкою зору Фонду або Агентства США з Міжнародного Розвитку (USAID).

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Зміст

Передмова	5
Концепції реформування публічної адміністрації в Україні (проект)	9
1. Сучасний стан публічної адміністрації та об'єктивні передумови адміністративної реформи в Україні	9
2. Мета, основні завдання та принципи реформи публічної адміністрації	12
3. Напрямки реформи публічної адміністрації	15
3.1. Реформування вищого та центрального рівнів органів виконавчої влади	15
- Кабінет Міністрів України	15
- міністерства	17
- інші центральні органи виконавчої влади	18
- урядові органи	19
- регуляторні органи	19
3.2. Місцеві органи виконавчої влади	21
- обласні державні адміністрації	21
- районні державні адміністрації	21
- територіальні органи (підрозділи) органів виконавчої влади центрального рівня	21
3.3. Місцеве самоврядування та адміністративно- територіальний устрій	23
- громада	23
- район	25
3.4. Запровадження регіонального самоврядування	28
3.5. Реформа бюджетної системи	30
3.6. Реформування публічної цивільної служби	36
3.7. Реалізація міністерствами політичних функцій:	38
- стратегічне планування та розробка політики	38
- моніторинг і контроль	39
- нормативне регулювання та нормопроекування	40
3.8. Відносини органів публічної адміністрації з громадянами:	42
- адміністративна процедура	42
- адміністративні послуги	43
- контроль та "втручальні" провадження	45
- адміністративна відповідальність	47
- адміністративне оскарження	48
3.9. Зовнішній контроль за публічною адміністрацією:	50

- судовий контроль	50
- парламентський контроль	50
- контроль місцевих рад	52
- громадський контроль	52
3.10. Публічні установи, підприємства та інші організації, які виконують публічні функції	54
4. Забезпечення реалізації реформи публічної адміністрації (політичне, організаційне, правове, фінансове, наукове, інформаційно-просвітницьке) та її етапи	56
5. Очікувані результати реформи	64

Пояснювальна записка до проекту Концепції реформування публічної адміністрації в Україні 65

Проект Закону України "Про Кабінет Міністрів України" (текст робочої групи Кабінету Міністрів України з додатковими змінами ЦППР спільно з Секретаріатом КМУ на реалізацію Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року №2222-IV (текст законопроекту станом на 12.10.2005 р.)	71
--	----

Проект Закону України "Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади" (підготовлений ЦППР за участі працівників Секретаріату Кабінету Міністрів України)	116
--	-----

Проект Закону України "Про державну цивільну службу" (проект підготовлений робочою групою Головдержслужби, з додатковими поправками ЦППР)	151
---	-----

Передмова

Історія становлення Української держави переконливо свідчить, що без побудови раціональної та ефективної системи публічної адміністрації марно сподіватися на якісний прогрес у економічній та соціально-гуманітарних сферах. Тому питання адміністративної реформи було і залишається одним із найактуальніших для української влади.

Для успішного проведення адміністративної реформи є вкрай важливою наявність чіткого бачення мети реформи і кроків щодо її реалізації. Гарною методологічною базою для цього була Концепція адміністративної реформи в Україні 1998 року¹. Але, на жаль, потенціал цього документа було використано вкрай недбало.

Час, що минув, переконує, що навіть якщо нинішня влада матиме бажання проводити адміністративну реформу, їй потрібне оновлене програмно-концептуальне забезпечення, оскільки:

1) є потреба у суттєвому теоретичному переосмисленні та доопрацюванні деяких напрямків адміністративної реформи (зокрема, щодо організації місцевої виконавчої влади, публічної служби, місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою);

2) деякі заходи у сфері адміністративної реформи були частково впроваджені, але згодом або спотворювалися, або скасовувалися, тому існує потреба у коригуванні стратегії та тактики проведення адміністративної реформи в Україні;

3) Концепція адміністративної реформи в Україні 1998 року суттєво відрізняється за глибиною та якістю розробки різних напрямків адміністративної реформи (наприклад, на відміну від детально розписаної реформи органів виконавчої влади, досить поверхнево опрацьовані підрозділи, що стосуються реформи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування, реформи муніципальної служби, мало уваги приділяється питанню відносин органів влади з громадянами, зовнішнього контролю за публічною адміністрацією тощо).

¹ Концепція адміністративної реформи в Україні схвалена 25 березня 1998 року Державною комісією з проведення в Україні адміністративної реформи. Указом Президента України "Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні" від 22 липня 1998 року №810 постановлено "покласти в основу здійснення реформування системи державного управління основні положення Концепції адміністративної реформи в Україні, розробленої Державною комісією з проведення в Україні адміністративної реформи".

Відтак, починаючи з середини 2004 року Центр політико-правових реформ визначив одним із своїх головних завдань розробку нової редакції Концепції адміністративної реформи в Україні.

Чинна в Україні система публічної адміністрації є неефективною, схильною до корупції, внутрішньо суперечливою і надмірно централізованою, закритою від суспільства, громіздкою і відірваною від потреб простої людини. Основними причинами такого стану залишаються: незавершеність трансформації Кабінету Міністрів в орган політичного керівництва держави; невизначеність статусу міністрів і неефективна організація діяльності міністерств; нераціональна система органів виконавчої влади на центральному рівні; неефективна організація виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях; неефективне місцеве самоврядування та нераціональний адміністративно-територіальний устрій; неефективна система державної та муніципальної служби; відсутність паритетних засад у відносинах особи з органами. Власне цей "діагноз" вказує і основні напрямки реформи.

Суть Концепції - побудова в Україні ефективною публічної адміністрації європейського зразка шляхом:

- ♦ розмежування політичних та адміністративних функцій і посад (при цьому службовці повинні бути політично нейтральними та мати гарантії професійної самореалізації);
- ♦ децентралізації більшості публічних завдань (функцій) та ресурсів (зокрема, надання публічних послуг повинно бути максимально наближеним до громадянина);
- ♦ реформування адміністративних процедур (якість адміністративних послуг повинна якнайменше залежати від суб'єктивних факторів);
- ♦ забезпечення підконтрольності та прозорості влади (прийняття рішень повинно бути максимально відкритим для громадян).

Справжній поштовх робота над новою редакцією Концепції адміністративної реформи в Україні отримала після підтримки нашої ініціативи **Фондом Євразія**, який надавав нам ресурси на реалізацію відповідного Проекту, за рахунок коштів наданих Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Маємо подякувати також **Датському інституту з прав людини**, який протягом 2003-2005 років надавав нам підтримку для роботи у сфері адміністративної та судової реформи.

Від Центру політико-правових реформ в розробці проекту Концепції реформування публічної адміністрації в Україні (далі - проект Концепції) брали участь **Ігор Коліушко**, **Віктор Тимошук**, **Микола Яковина** (з вересня 2005 року – радник Програми Партнерства громад), **Наталія Александрова** (кандидат юридичних наук, доцент Національного університету "Киево-Могилянська академія").

Ми також залучили до нашої роботи завідувача відділом проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, професора **Вадима Авер'янова**, Голову Інституту громадянського суспільства **Анатолія Ткачука**.

Суттєвий внесок у розробку проекту Концепції зробили українські та зарубіжні експерти, які надали свої коментарі та зауваження до нього. Експертна оцінка була здійснена професором **Юрієм Битяком** (директор Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України); доцентом **Петром Стецюком** (доцент Львівського національного університету імені Івана Франка); професором **Єжи Регульски** (Голова Фонду розвитку місцевої демократії, Польща); професором публічного права **Клаусом Хаагеном Єнсеном** (Університет Ольборгу, Голова правління Датсько-го інституту з прав людини).

На проект Концепції загалом або на її окремі компоненти також надали свої висновки експерти Британського агентства міжнародного розвитку (DFID); д-р Віктор Ніжнянський (на замовлення проекту Муніципальна бюджетна реформа, фінансованого USAID), експерти Німецько-українського консультативного проекту "Реформа регіональної політики в Україні".

У підготовці та доопрацюванні окремих розділів проекту Концепції також взяли участь експерти Школи політичної аналітики при НАУКМА (**Олександр Дем'яничук** та інші), доцент Львівського національного університету імені Івана Франка **Ірина Заверуха**, доктор юридичних наук **Анна Нечай** та багато інших фахівців. В нашій роботі були використані напрацювання Міжнародного центру перспективних досліджень, зокрема аналітика щодо публічних консультацій².

Робота над проектом Концепції супроводжувалася низкою публічних заходів. Зокрема, після підготовки базового проекту Концепції його було презентовано на круглому столі в Києві у кінці травня 2005 року.

² Посібник щодо проведення публічних консультацій. - К., "Київська типографія", 2004. - 66 с.

У жовтні 2005 року, після опрацювання зауважень та пропозицій експертів проект Концепції обговорювався на регіональних семінарах у Львові та Харкові.

7 грудня 2005 року проект Концепції представлено на підсумковій конференції в Києві, яка зібрала близько ста представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, науковців, представників громадських організацій. Варто відзначити, що для заходів які проводилися у Києві фінансову та організаційну підтримку надала Програма сприяння Парламенту України (за рахунок коштів USAID).

Нарешті, варто зазначити, що з квітня 2005 року робота над проектом Концепції продовжувалась у тісній співпраці з працівниками Служби Віце-прем'єр-міністра України Романа Безсмертного. За винятком одного питання (щодо перспектив запровадження регіонального врядування, про що детально буде зазначено у пояснювальній записці) у Центру політико-правових реформ і урядової команди склалося спільне бачення перспектив та напрямків проведення адміністративної реформи.

Більше того, фактично даний проект Концепції було взято владою за основу і на початку вересня 2005 року розіслано Віце-прем'єр-міністром Р.Безсмертним на опрацювання в органи виконавчої влади, наукові установи тощо. Також його було оприлюднено Р.Безсмертним на Парламентських слуханнях "Децентралізація влади в Україні. Розширення прав місцевого самоврядування", які відбулися у Верховній Раді України 12 жовтня 2005 року.

Сподіваємося, що викладені у проекті Концепції реформування публічної адміністрації в Україні підходи будуть використанні при прийнятті державних рішень та сприятимуть поступу України у напрямку європейських стандартів урядування.

Концепція реформування публічної адміністрації в Україні (проект³)

1. СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ТА ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

За період з 1991 року в Україні практично сформовано більшість інститутів публічної адміністрації — органів та інших інституцій, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції. Зокрема, функціонують органи виконавчої влади та виконавчі органи місцевого самоврядування на рівні села, селища, міста, а також запроваджено державну службу та службу в органах місцевого самоврядування.

Проте чинна публічна адміністрація в Україні не відповідає стратегічному курсу держави до демократії та європейських стандартів належного врядування, оскільки залишається неефективною, схильною до корупції, внутрішньо суперечливою, надмірно централізованою, закритою від суспільства, громіздкою і відірваною від потреб простої людини, внаслідок чого стала гальмом у проведенні соціально-економічних і політичних реформ.

Основними причинами такого стану є:

1) незавершеність трансформації Кабінету Міністрів України (Уряду) в орган політичного керівництва:

- ♦ невизначеність розмежування функцій щодо вироблення державної політики між двома "центрами" — Президентом та Урядом;
- ♦ обмеженість важелів впливу Уряду на деякі центральні органи виконавчої влади;
- ♦ відсутність стратегічного планування в діяльності Кабінету Міністрів;

2) неефективна організація діяльності міністерств:

- ♦ переобтяженість міністрів та міністерств адміністративними питаннями;

* Розроблено Центром політико-правових реформ завдяки підтримці Фонду Євразія за рахунок коштів наданих Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та при інституційній підтримці Датського інституту з прав людини. Текст станом на 23.12.2005 р.

- ◆ незавершеність розмежування політичного та адміністративного керівництва в міністерствах;
- ◆ нерозмежованість політичних та адміністративних функцій в системі міністерства;
- ◆ надмірна організаційна залежність урядових органів від міністерств;

3) нераціональна система органів виконавчої влади на центральному рівні:

- ◆ необґрунтовано велика кількість центральних органів виконавчої влади фактично однакового статусу;
- ◆ низький рівень горизонтальної координації між міністерствами;
- ◆ надвисока централізація повноважень виконавчої влади;

4) неефективна організація публічної влади на регіональному та місцевому рівнях:

- ◆ неефективні механізми впливу Уряду на місцеві державні адміністрації;
- ◆ високий рівень одержавлення публічної адміністрації;

5) неефективне місцеве самоврядування та нераціональний адміністративно-територіальний устрій:

- ◆ фінансова неспроможність базової ланки місцевого самоврядування в сільській місцевості;
- ◆ відсутність чіткого розподілу повноважень та відповідальності між рівнями, органами та посадовими особами місцевого самоврядування;
- ◆ відсутність повноцінного місцевого самоврядування на рівні району;
- ◆ великі диспропорції у розмірах території районів та кількості населення;
- ◆ диспропорції у розвитку районів і регіонів;

6) неефективна система державної та муніципальної служби:

- ◆ велика плінність кадрів і неналежний професійний рівень персоналу;
- ◆ суб'єктивізм в управлінні цивільною службою в органі;
- ◆ незахищеність цивільних службовців від політичних впливів;

- ♦ низькі й непрозорі розміри оплати праці;

7) відсутність паритетних засад у відносинах особи з органами публічної адміністрації:

- ♦ неналежне правове регулювання відносин між приватною особою та органами публічної адміністрації;
- ♦ фактична перевага прав та інтересів чиновника, формалізм, бюрократія, корупція;
- ♦ неналежне оприлюднення публічної інформації та проблеми доступу до неї;
- ♦ неефективний порядок оскарження рішень, дій та бездіяльності публічної адміністрації.

Все це переконливо свідчить про необхідність реформування публічної адміністрації в Україні та вказує напрямки реформи.

При цьому має враховуватися досвід проведення в Україні адміністративної реформи впродовж 1996-2004 років, основними досягненнями якої стали розробка та схвалення Концепції адміністративної реформи в Україні, певне впорядкування системи органів виконавчої влади центрального рівня, часткова реорганізація апарату Кабінету Міністрів, утворення урядових комітетів, прийняття Тимчасового регламенту Кабінету Міністрів. Загалом, положення Концепції адміністративної реформи в Україні 1998 року втілювалися непослідовно та не на підставі законів, як того вимагає Конституція України, а шляхом прийняття підзаконних актів, а тому не призвели до незворотних позитивних змін.

Спроби проведення адміністративної реформи у 2005 році виявилися мало результативними, насамперед, через відсутність чіткого програмно-стратегічного бачення напрямків реформування публічної адміністрації у нового політичного керівництва держави.

2. МЕТА, ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Реформування публічної адміністрації є виконанням суспільного замовлення на ефективні, відповідальні та відкриті інститути виконавчої влади і територіального самоврядування, а відтак і на належне врядування.

Метою реформи є створення ефективної системи публічної адміністрації, що надаватиме якісні публічні послуги.

Для досягнення мети адміністративної реформи, в ході її проведення повинна впроваджуватись ідеологія "служіння суспільству" як принципу функціонування публічної адміністрації та мають бути вирішені **завдання** щодо:

- 1) формування стабільної та ефективної організації і діяльності виконавчої влади;
- 2) організації професійної, політично нейтральної та відкритої публічної цивільної служби (служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування);
- 3) створення системи спроможного місцевого самоврядування;
- 4) зміцнення статусу громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації;
- 5) гарантування підконтрольності публічної адміністрації політичній владі та суспільству.

Зазначені завдання повинні вирішуватися шляхом:

- 1) законодавчого розмежування на основі Конституції України повноважень між Урядом та главою держави; раціонального інституційного розмежування політичних та адміністративних функцій в системі виконавчої влади; удосконалення процедур діяльності органів публічної адміністрації;
- 2) відмежування політичних посад від сфери публічної цивільної служби та встановлення правових механізмів захисту цивільних службовців від незаконних політичних впливів; запровадження відкритого конкурсного прийняття на цивільну службу та службового просування; удосконалення системи управління державною цивільною службою;

- 3) децентралізації публічних функцій та ресурсів; створення економічно самодостатніх суб'єктів місцевого самоврядування шляхом укрупнення сільських і селищних громад; запровадження повноцінного місцевого самоврядування на рівні району як додаткового (субсидіарного) рівня місцевого самоврядування;
- 4) справедливого правового регулювання адміністративної процедури (процедур); спрямування діяльності публічних інституцій, насамперед, на надання публічних послуг; впровадження нових організаційних форм та стандартів якості послуг; удосконалення механізмів правового захисту громадян у відносинах з органами публічної адміністрації;
- 5) посилення контрольних функцій парламенту, місцевих рад, а також державного фінансового контролю; розвитку системи адміністративного судочинства; залучення громадськості до участі в управлінні публічними справами та контролю за функціонуванням публічної адміністрації.

В основу реформи публічної адміністрації має бути покладено засади організації та діяльності публічної адміністрації правових демократичних країн, зокрема, принципи:

- ♦ *верховенства права* як пріоритету прав та свобод людини і громадянина, гуманізму та справедливості в діяльності публічної адміністрації;
- ♦ *законності* як діяльності публічної адміністрації відповідно до повноважень і в порядку, визначених законом;
- ♦ *відкритості* як оприлюднення та доступності для громадян інформації про діяльність та рішення публічної адміністрації, а також надання публічної інформації на вимогу громадян;
- ♦ *пропорційності* як вимоги щодо обмеження рішень публічної адміністрації метою, якої необхідно досягти, умовами її досягнення, а також обов'язку публічної адміністрації зважати на наслідки своїх рішень, дій та бездіяльності;
- ♦ *ефективності* як обов'язку публічної адміністрації забезпечувати досягнення необхідних результатів у вирішенні покладених на неї завдань при оптимальному використанні публічних ресурсів;

- ◆ *підконтрольності* як обов'язкового внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації, в тому числі судового;
- ◆ *відповідальності* як обов'язку публічної адміністрації нести юридичну відповідальність за прийняті рішення, дії та бездіяльність.

При проведенні реформи публічної адміністрації важливо наголосити на обов'язковості дотримання принципу законності, який має особливе методологічне значення. Досвід реформування органів виконавчої влади України впродовж 1999-2004 років переконує, що недотримання вимог легітимності призводить до спотворень, непослідовності та регресних процесів. Тому необхідно неухильно дотримуватись вимог Конституції України щодо врегулювання повноважень; організації та порядку діяльності органів виконавчої влади; органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб виключно законом. Лише закон може делегувати врегулювання певних питань у сфері виконавчої влади Кабінетові Міністрів, та у сфері місцевого самоврядування — місцевим радам.

Такий підхід дозволить забезпечити стабільність інститутів публічної адміністрації, які гарантують демократію, верховенство права та забезпечення прав людини, що також є неодмінною вимогою для майбутнього членства України в Європейському Союзі і при цьому не створить необґрунтованих бар'єрів для постійного вдосконалення системи врядування, врахування наявних фінансових та кадрових ресурсів.

3. НАПРЯМКИ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

3.1. РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОГО ТА ЦЕНТРАЛЬНОГО РІВНІВ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Кабінет Міністрів України

Головною метою реформування Кабінету Міністрів України (- Уряду) є забезпечення конституційного статусу Кабінету Міністрів як вищого органу в системі виконавчої влади. Концептуальною основою реформування Уряду має бути утвердження основоположного напрямку його діяльності - формування державної політики, тобто визначення курсу реалізації внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Для підвищення відповідальності та ефективності роботи Кабінету Міністрів необхідно, щоб:

- ♦ діяльність Уряду здійснювалася відповідно до стратегії, визначеної у Програмі діяльності;
- ♦ Кабінет Міністрів зосередився на вирішенні стратегічно-політичних питань;
- ♦ урядові рішення приймалися колегіально на засіданнях Кабінету Міністрів;
- ♦ усі проекти урядових рішень попередньо розглядалися на урядових комітетах.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України повинна готуватися на весь строк діяльності Уряду.

У системі органів виконавчої влади не повинно бути органів, які б не були безпосередньо чи опосередковано підпорядковані Уряду. При цьому Кабінет Міністрів, для зосередження на питаннях вироблення політики, повинен максимально делегувати, або передати іншим легітимним способом свої повноваження адміністративного характеру органам виконавчої влади нижчих рівнів.

Для ефективного здійснення Кабінетом Міністрів функцій, пов'язаних з керівництвом органами виконавчої влади, за ним повинні бути закріплені повноваження щодо призначення на посади і звільнення з посад заступників міністрів, керівників органів виконавчої влади нижчих рівнів, скасування актів органів виконавчої влади нижчих рівнів.

Необхідно підвищити рівень колегіальності в роботі Уряду шляхом запобігання надмірному впливу окремих членів Кабінету Міністрів на розроблення та здійснення політики Уряду і надання рівних можли-

востей усім членам Уряду. Цьому також сприятиме чітке визначення місця і ролі віце-прем'єр-міністрів у процесі формування та реалізації державної політики. В перспективі можливий перехід до моделі, у якій міністри можуть одночасно обіймати посади віце-прем'єр-міністрів.

Основна діяльність членів Кабінету Міністрів має зосереджуватись на роботі в Уряді та у Верховній Раді, у тому числі в парламентських комітетах.

Участь у засіданнях Кабінету Міністрів повинні брати лише члени Уряду. Інші особи можуть запрошуватися на засідання Уряду лише при розгляді конкретних питань. За загальним правилом, засідання Кабінету Міністрів мають бути закритими з метою забезпечення вільного та відвертого обговорення питань.

Повноцінним інструментом політичного узгодження проектів урядових рішень повинні стати урядові комітети. Процедура заочного візування проектів урядових рішень має бути замінена на обговорення та погодження за допомогою внутрішньої комп'ютерної мережі, при якій кожен учасник матиме можливість подавати свої зауваження та пропозиції до проекту і бачитиме пропозиції та зауваження інших учасників. Для цього необхідно якнайшвидше створити внутрішню комп'ютерну мережу та перейти на електронний документообіг.

До складу урядових комітетів повинні входити лише члени Уряду. Заміщати міністра у роботі урядового комітету може лише заступник міністра (цю посаду слід віднести до державних політичних посад).

Для забезпечення якісної підготовки питань до засідань урядових комітетів та покращення інституційної пам'яті та професійності в діяльності урядових комітетів, при кожному урядовому комітеті доцільно утворити окремий апарат - підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів, який знаходитиметься в оперативному підпорядкуванні голови урядового комітету.

Слід продовжити здійснення інших заходів щодо покращення організації роботи апарату Уряду. Апарат Кабінету Міністрів не повинен підміняти діяльність членів Уряду. Основними завданнями Секретаріату Уряду має стати організаційне забезпечення діяльності Уряду, аналіз відповідності проектів урядових рішень Програмі діяльності Кабінету Міністрів, а також здійснення моніторингу виконання урядових рішень.

Необхідно усунути дублювання в діяльності Секретаріату Кабінету Міністрів та міністерств. Основна робота з підготовки проектів законів

та актів Кабінету Міністрів має виконуватися міністерствами з власної ініціативи міністрів. З урахуванням того, що Секретаріат Кабінету Міністрів повинен зберігати інституційну пам'ять та наступництво у роботі Кабінету Міністрів, очолювати Секретаріат повинен державний службовець (Державний секретар Кабінету Міністрів України). Призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату Уряду має здійснюватися Кабінетом Міністрів відповідно до законодавства про державну службу. Він, як і інші державні службовці, не повинен звільнятися з підстави формування нового складу Кабінету Міністрів.

Міністерства

Реформування міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (далі - ЦОВВ) має спрямовуватись на:

- 1) перегляд статусу ЦОВВ та їх кількісного складу, уточнення функцій ЦОВВ;
- 2) забезпечення провідної ролі міністерств як головних суб'єктів розробки політики у відповідних секторах державного управління;
- 3) підвищення ролі міністрів як державних політичних діячів, чітке розмежування політичного та адміністративного керівництва у міністерствах.

Основним видом центральних органів виконавчої влади повинні бути міністерства. Міністерства є "продовженням Уряду" і тому мають стати основними центрами вироблення державної політики. Відтак у виконавчій владі лише Кабінет Міністрів та міністри як члени Уряду повинні мати право видавати нормативно-правові акти ("зовнішньої дії").

Необхідно продовжити розмежування політичного та адміністративного керівництва у міністерствах. Крім формального визнання посади міністра політичною, необхідно забезпечити легітимність такого визначення, а також надати міністру політичну підтримку в особі заступника міністра. Відповідно, посада заступника міністра також має бути віднесена до державних політичних посад. У деяких міністерствах, зважаючи на великий обсяг політичних завдань, може бути запроваджено дві-три посади заступника міністра.

Для здійснення керівництва апаратом міністерства, забезпечення інституційної пам'яті міністерства та стабільності державної служби, слід повернути посаду державного (постійного) секретаря міністер-

ства - посадової особи зі статусом державного службовця. Державний секретар міністерства має призначатися на посаду Кабінетом Міністрів у порядку передбаченому законодавством про державну службу. Державний секретар міністерства має бути підзвітний та підконтрольний міністру.

Кількість департаментів у міністерствах потрібно суттєво скоротити. При цьому, внутрішня структура апарату міністерства має визначатися на основі ключових функцій (основних напрямків роботи) міністерства. Обслуговуючі підрозділи апарату міністерства (канцелярія, відділ персоналу, бухгалтерія тощо, об'єднанні у секретаріат) повинні утворюватися за однотипною структурою для усіх міністерств.

Для покращення інформаційно-аналітичного та консультативного забезпечення міністра, необхідно продовжити перетворення колегії міністерства у консультативно-дорадчий орган міністра, до складу якого мають входити державний секретар міністерства, керівники урядових органів підпорядкованих міністру, представники відповідних парламентських комітетів, інших органів державної влади, установ, громадських організацій, науковці та інші особи.

Одним з центральних питань у реформуванні міністерств має стати зміна підходів до територіальної організації виконавчої влади. За загальним правилом, більшість міністерств не потребуватимуть територіальної мережі власних підрозділів (органів), оскільки основним завданням міністерств як політичних органів є забезпечення діяльності міністра: розробка державної політики та проектів нормативних актів тощо.

Інші центральні органи виконавчої влади

Окремо від міністерств повинні функціонувати ЦООВ, вплив Кабінету Міністрів на які має бути обмеженим, зважаючи на положення Конституції України. Зокрема, в Основному Законі виокремлено порядок призначення та звільнення керівників Антимонопольного комітету, Фонду державного майна та Державного комітету телебачення і радіомовлення. Ці органи, а також Служба безпеки України, повинні здійснювати частину своїх повноважень "автономно" від Уряду, відповідно до законів.

Такий вид ЦООВ як державні комітети має бути ліквідовано.

Урядові органи

Найбільшу за кількістю та за чисельністю працівників групу органів у системі виконавчої влади, мають складати урядові органи зі своєю територіальною мережею.

Урядові органи повинні здійснювати поточне адміністрування, тобто реалізацію законодавства через управління окремими підгалузями (служба), надання адміністративних послуг (агентство), здійснення контрольно-наглядових функцій (інспекція).

Урядові органи повинні перебувати в системі міністерства, відповідно до розподілу повноважень між міністрами за секторами державної політики.

Ключові установчі та кадрові питання щодо цих органів мають вирішуватися Кабінетом Міністрів України за поданням міністра.

Відповідальність урядових органів перед приватними особами має бути заснована на персональній відповідальності керівника урядового органу перед міністром. При цьому для достатнього рівня автономності урядових органів, вплив міністра, якому підпорядковується відповідний урядовий орган, має бути обмежено повноваженнями:

- 1) нормативного регулювання з питань діяльності урядового органу (з правом подання відповідних проектів керівником урядового органу);
- 2) участі у формуванні бюджету урядового органу;
- 3) контролю за діяльністю урядового органу (через отримання звітної та іншої інформації тощо);
- 4) ініціювати заміну, звільнення керівника урядового органу.

Міністр та працівники міністерства не повинні мати права давати "доручення" керівнику чи іншим працівникам урядового органу.

З метою покращення якості адміністративних послуг, що надаються урядовими органами, в організації діяльності агентств доцільно передбачити можливість використання методів виробничого менеджменту, в тому числі щодо підбору персоналу та оплати праці на рівні приватного сектору. Для підвищення ефективності функціонування агентств, зобов'язання між міністром та керівником агентства можуть фіксуватися у формі угоди.

Регуляторні органи

Проблема чіткого визначення ролі держави в регулюванні діяльності природних монополій та суміжних ринків спричинена необхід-

ністю подолати практику прямого втручання в їх діяльність Кабінету Міністрів. Сьогодні регуляторні органи, через недоліки у визначенні свого статусу у зв'язку з відсутністю конституційних передумов для цього, та пряму залежність від політичного керівництва держави, не завжди належно здійснюють свою регуляторну функцію. Як наслідок, державні підприємства, що займають домінуюче становище на відповідних ринках, мають можливість порушувати інтереси споживачів при встановленні цін/тарифів на товари та послуги, і не дотримуватись належної якості послуг, а Уряд вирішувати соціальні проблеми населення за рахунок інших груп споживачів.

Основною метою реформування державних регуляторних органів є забезпечення балансу інтересів споживачів, компаній-монополістів та держави в процесі прийняття рішень регуляторними органами такими шляхами:

- 1) гарантування споживачам якісних послуг за економічно обґрунтованими цінами;
- 2) обмеження впливу монополістів на державну політику;
- 3) створення умов для ефективного сталого розвитку компаній-монополістів;
- 4) запобігання спробам держави вирішувати соціальні проблеми за рахунок певних груп споживачів.

Реформування системи державних регуляторних органів передбачатиме:

- 1) визнання регуляторних органів окремою специфічною ланкою системи державного управління;
- 2) визначення сферами компетенції регуляторних органів, насамперед, енергетики, транспорту, зв'язку, житлово-комунального господарства;
- 3) вдосконалення порядку утворення та функціонування регуляторних органів (у разі необхідності внесення змін до Конституції України в частині призначення керівництва та складу регуляторних органів);
- 4) забезпечення незалежності, незаангажованості та прозорості в діяльності регуляторних органів шляхом створення регуляторних органів на основі паритетного представництва у їх складі (або наглядових структурах) усіх зацікавлених сторін: держави, споживачів та виробників.

3.2. РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Обласні державні адміністрації

Метою реформування місцевих органів виконавчої влади є сприяння розвитку місцевого самоврядування на основі передачі (децентралізації) максимально можливого обсягу публічних завдань органам місцевого самоврядування, та чіткого функціонального розмежування з повноваженнями виконавчої влади.

Для цього, на першому етапі, діяльність обласних державних адміністрацій має бути спрямовано на економічний та соціально-культурний розвиток регіону.

Для покращення підпорядкованості місцевих державних адміністрацій Уряду доцільно змінити порядок призначення голів місцевих державних адміністрацій, надавши такі повноваження Кабінету Міністрів (потребує змін до Конституції України).

На другому етапі, при запровадженні регіонального самоврядування, на базі обласних державних адміністрацій мають утворюватися виконавчі органи обласних рад. Контроль за дотриманням законодавства органами місцевого самоврядування може здійснюватися структурними підрозділами міністерства юстиції, а для представництва інтересів держави у регіонах може бути утворено нові координаційно-наглядові органи префекторального типу.

Районні державні адміністрації

Діяльність районних державних адміністрацій (до внесення змін у Конституцію України) має бути повністю підпорядкована політиці обласної державної адміністрації.

Після внесення відповідних змін до Конституції України районні державні адміністрації необхідно ліквідувати, оскільки запровадження повноцінного місцевого самоврядування на рівні району остаточно нівелюватиме доцільність існування даного виду органів виконавчої влади.

Територіальні підрозділи (органи) міністерств та інших органів виконавчої влади центрального рівня

Найбільших змін повинна зазнати організація та діяльність територіальних підрозділів (органів) міністерств.

Основним видом органів виконавчої влади на місцевому рівні мають стати територіальні підрозділи (органи) урядових органів, якщо їх утворення буде визнане необхідним у кожному конкретному випадку. Саме ці органи виконавчої влади мають здійснювати поточне адміністрування.

При цьому слід більш гнучко підходити до визначення територіальної мережі урядових органів. Має бути передбачено можливість утворення територіальних підрозділів (органів) урядових органів спільно для кількох областей, районів, районів та міст, районів у містах. Це має здійснюватися з урахуванням критеріїв доступності та зручності для громадян (наприклад, якщо завданням урядового органу є надання адміністративних послуг).

Лише міністерства внутрішніх справ, фінансів та юстиції можуть мати власні територіальні органи на рівні області для здійснення координації та контролю за діяльністю територіальних підрозділів (органів) урядових органів у системі відповідного міністерства; органи юстиції (після запровадження регіонального самоврядування) - також функцію державного контролю за законністю у діяльності органів самоврядування; а органи міністерства фінансів - здійснювати функцію моніторингу у сфері публічних фінансів.

3.3. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ

Головною метою реформи місцевого самоврядування є створення умов для надання якісних публічних послуг на найближчому до громадянина рівні. Проміжними цілями реформи є оптимізація структури адміністративно-територіального устрою для створення ефективної системи публічної адміністрації через широку децентралізацію виконавчої влади та перетворення місцевого самоврядування у фінансово спроможний, ефективний та відповідальний інститут публічної влади.

Муніципальна реформа включає оптимізацію фінансово-економічної бази органів місцевого самоврядування, оптимізацію міжбюджетних відносин, формування дієвих місцевих бюджетів, які здатні забезпечити виконання функцій місцевого самоврядування.

Першочерговим завданням для успішності муніципальної реформи є *модернізація адміністративно-територіального устрою*. При цьому необхідно виходити з історично сформованої в Україні 3-рівневої системи адміністративно-територіальних одиниць (далі - АТО):

Базовий (третій) рівень – громада;

Другий – район (місто-район);

Перший – регіон (Автономна Республіка Крим, області, міста зі спеціальним статусом).

Відповідно до взятих Україною зобов'язань при ратифікації Європейської Хартії місцевого самоврядування, потрібне чітке законодавче розмежування двох рівнів територіального самоврядування – регіонального та місцевого. Перший субнаціональний рівень має бути вилучено із положень Закону про місцеве самоврядування і оформлено окремим законом. Впровадження регіонального самоврядування є віддаленою перспективою.

На другому та третьому рівнях АТО місцеве самоврядування має запроваджуватися без жодних обмежень (потребує змін до Конституції України).

Громада

Громадою⁴ визнається адміністративно-територіальна одиниця базового рівня, до якої входять жителі одного або декількох населених пунктів з відповідною територією (села, селища⁵, міста та/або їх об'єд-

⁴ Можливий варіант запровадження поняття "волость" на означення АТО базового рівня.

⁵ Доцільно повернутися до історичної назви "містечко".

нання), що має визначені межі та є територіальною основою діяльності органів місцевого самоврядування з надання населенню громади визначених законом адміністративних, медичних, освітніх, соціальних, культурних та інших публічних послуг.

Для забезпечення економічної спроможності громад за умови їх територіальної компактності доцільно впроваджувати "змішану" модель місцевого самоврядування (**база – громада та допоміжний рівень – район**), згідно з якою право на місцеве самоврядування мали б усі сільські райони та окремі громади з населенням понад 5 тисяч осіб. Громада може, як виняток, утворюватись з меншою кількістю жителів, враховуючи фактори доступності до центру, густоти заселення території, національної та релігійної приналежності жителів, розвиненості транспортної мережі тощо.

Межі адміністративно-територіальних одиниць повинні відокремлювати їх від інших адміністративно-територіальних одиниць аналогічного рівня. Такий підхід повинен гарантувати принцип повсюдності місцевого самоврядування, та забезпечити поширення юрисдикції органів місцевого самоврядування, зокрема громади, не лише на територію населеного пункту (поселення), але й на навколишні землі.

Доцільно законодавчо закріпити диференціацію різних моделей органів місцевого самоврядування, виходячи з чисельності населення громади.

Громада з чисельністю населення до 5000 осіб обирає раду до 15 депутатів (з розрахунку один мандат на 330 мешканців, але не менше 9 депутатів) за мажоритарною системою у багатомандатних виборчих округах на основі відносної більшості голосів.

Голова громади, обраний виборцями, виконує функції голови ради та виконавчого органу ради.

У кожному з населених пунктів та поселень, що входять до складу громади, можуть створюватись органи самоорганізації населення та обирається сільський голова (староста, вїйт), який наділяється частиною повноважень виконавчого органу ради громади.

Громада з чисельністю населення від 5000 до 50000 осіб обирає раду з 15-25 депутатів за мажоритарною системою в багатомандатних виборчих округах на основі відносної більшості голосів.

Голова громади, обраний виборцями, виконує функції голови ради та керівника виконавчого органу ради. Виконавчий орган ради колегіальний.

Громада з чисельністю населення понад 50000 осіб обирає раду від 50 депутатів для 50000 населення (на кожні 50000 додається ще один депутат, верхня межа кількості депутатів – 100). Рада обирається за мажоритарною системою в багатомандатних виборчих округах на основі відносної більшості голосів.

Голова громади, обраний виборцями, виконує функції голови ради. Виконавчий орган ради формується та функціонує з урахуванням визначеної у міському статуті системи (за однією з таких схем):

- 1) вищим органом у системі виконавчих органів громади є виконавчий комітет, який очолює голова громади і який формується радою за поданням голови громади;
- 2) виконавчим органом громади є міський уряд (міська управа) на чолі з "міським прем'єром", який призначається на посаду радою за поданням голови громади;
- 3) виконавчим органом громади є міська адміністрація (управа, дирекція), якою керує "міський управитель" (урядник), що призначається на посаду головою громади за наслідками відкритого конкурсу, і з яким укладається трудовий контракт.

При цьому доцільно стимулювати впровадження таких схем урядування в виконавчих органах місцевого самоврядування, які передбачатимуть чітке розмежування політичних та адміністративних (професійно-управлінських) функцій та посад.

Район

Район – об'єднання громад для забезпечення реалізації спільних інтересів, має відповідну транспортну, інформаційну та іншу інфраструктуру, утворюється за умови, якщо в його межах проживає, як правило, не менше 70000 жителів.

Район повинен бути додатковим (субсидіарним) рівнем самоврядування відносно громади, і має виконувати ті публічні завдання, які не можуть вирішуватися на рівні громади або які недоцільно (неефективно) покладати на громаду.

За умови наявності в одній громаді хоча б одного міста, чисельність якого становить не менше 70000 жителів, такий громаді надається статус міста-району. Міста-райони не входять до складу інших районів та не мають у своєму складі інших громад. Місто-район не повинно виконувати функції "столиці" для сусідніх сільських районів.

На першому етапі реформи, повинні бути ліквідовані районні державні адміністрації. Представницький орган місцевого самоврядування (районна рада) має формувати власні виконавчі органи та обирати свого голову. Голова ради має обиратися з числа депутатів ради. В перспективі районні ради повинні формуватися через непрямі вибори, з числа уповноважених представників рад громад району (потребує змін у Конституції України).

До повноважень виконавчого комітету районної ради перейде (в порядку делегування державою) значна частка повноважень ліквідованих районних державних адміністрацій: реєстрація прав власності, видача державних актів на землю, погодження планів відведення земельних ділянок, будівництва тощо. Виходячи із суттєвого укрупнення громад, такі послуги могли б надаватись громадянам не лише в районному центрі, а й в нових громадах, що будуть утворені навколо поселень - "природних концентраторів".

Початок перетворень на районному рівні має відбуватися синхронізовано з проведенням реформи на рівні громади.

Розподіл повноважень між рівнями місцевого самоврядування

Важливим елементом реформи місцевого самоврядування є чітке розмежування повноважень між рівнями місцевого самоврядування за принципом субсидіарності, щоб не допустити дублювання та подвійного підпорядкування функцій і повноважень місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування на рівні **громади** мають вирішувати публічні справи щодо:

- ◆ дитячої дошкільної освіти та виховання;
- ◆ догляду за особами похилого віку та інвалідами;
- ◆ початкової та загальної освіти;
- ◆ профілактики та первинної медичної допомоги;
- ◆ організації торгівлі товарами першої необхідності;
- ◆ планування використання землі;
- ◆ охорони довкілля;
- ◆ будівництва житла;
- ◆ комунального та побутового забезпечення (водогони, каналізації, теплозабезпечення, енергозабезпечення);
- ◆ благоустрою території, утримання місцевих доріг, вулиць, цвинтарів тощо;

- ♦ транспортного забезпечення в межах громади;
- ♦ організації дозвілля (клуб, бібліотека);
- ♦ санітарного контролю та профілактики;
- ♦ ветеринарного контролю та профілактики.

Органи місцевого самоврядування **громади** мають вирішувати інші важливі для життєдіяльності громади публічні справи, якщо вони не віднесені до компетенції інших органів публічної адміністрації.

Громади та органи місцевого самоврядування громади повинні мати можливість вільно співпрацювати для реалізації спільних інтересів жителів.

Органи місцевого самоврядування на рівні **району** мають вирішувати публічні справи щодо:

- ♦ надання стаціонарних медичних послуг;
- ♦ професійно-технічного навчання та підготовки спеціалістів у коледжах (насамперед орієнтованих на надання послуг місцевого самоврядування);
- ♦ організації та утримання місцевої міліції;
- ♦ ведення земельного кадастру;
- ♦ утримання доріг районного значення;
- ♦ транспортного обслуговування в межах району;
- ♦ дозвілля і культури (кінотеатр, районна бібліотека, музей).

Органи самоврядування громад, які мають статус міста-району, крім справ, що віднесені до компетенції органів самоврядування громади, також мають опікуватися справами віднесеними до рівня самоврядування району.

3.4. ЗАПРОВАДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Метою реформування взаємовідносин центр - регіони є подолання негативного впливу централізації публічної адміністрації та утвердження ефективної моделі взаємодії центральних та регіональних і місцевих органів влади. Децентралізація як інструмент вирівнювання розвитку регіонів має здійснюватися з врахуванням диференціації розвитку територій, поєднуючи надання державної допомоги депресивним територіям з підтримкою економіки найбільш розвинених регіонів. Джерелом забезпечення розвитку регіонів має стати мобілізація їхнього внутрішнього потенціалу. Водночас потрібно вдосконалювати систему фінансового вирівнювання по вертикалі та по горизонталі з урахуванням податкоспроможності кожної території та із застосуванням диференційованих підходів до вирівнювання доходної бази регіонів.

Для добре збалансованого функціонування всіх рівнів самоврядування і чіткого розуміння та поділу відповідних повноважень, Конституція і законодавство повинні однозначно відрізнити місцеве самоврядування від регіонального, а останнє - від органів державної влади на місцях.

Запровадження регіонального самоврядування вимагає законодавчого визначення поняття та обсягу повноважень регіонального самоврядування, порядку формування та процедури діяльності представницького та виконавчого органів, їх посадових осіб тощо, що має бути предметом окремого закону про правовий статус області. Засадничим моментом має стати чітке розмежування рівнів виключної компетенції місцевого та регіонального самоврядування, які не повинні перетинатися.

Органи регіонального самоврядування повинні опікуватися розробкою та реалізацією програм регіонального розвитку, питаннями інвестиційної привабливості регіону, розвитку транспортної інфраструктури, а також питаннями вищої освіти, спеціалізованого медичного обслуговування, культури.

Підготовка реформи системи влади на обласному рівні має здійснюватися протягом впровадження першого та другого етапів реформи адміністративно-територіального устрою, але її реальне втілення в життя є віддаленою перспективою, особливо в частині перегляду меж нинішніх областей та їх кількості.

Обласні ради 5-го скликання не здобудуть суттєвого збільшення своїх повноважень, але може бути створено виконавчі органи обласних рад, а також може реформуватися бюджетна система (необхідні зміни до Конституції України і Бюджетного кодексу).

Вдосконалення адміністративно-територіального устрою на регіональному рівні полягатиме в укрупненні та зміні меж областей, виокремленні столичного округу з адміністративним центром у місті Києві (передбачає внесення змін до Конституції) та зміні функцій державної влади на рівні регіону.

Формування повноформатних виконавчих органів регіонального самоврядування може здійснюватися лише після виборів до обласних рад 6-го скликання. На основі обласних державних адміністрацій має бути утворено виконавчі органи регіонального самоврядування. При цьому на регіональному рівні можливе подальше функціонування окремих територіальних органів міністерств юстиції, фінансів та внутрішніх справ, для здійснення нагляду за дотриманням законодавства органами самоврядування, моніторингу у сфері публічних фінансів, координації внутрішньої політики. При потребі, у регіонах може бути утворено нові координаційно-наглядові органи префекторального типу.

Особливої уваги потребує проблема створення належного механізму координації державної регіональної політики, узгодження різноспрямованих регіональних інтересів. Важливість проведення збалансованої державної регіональної політики, курс на розширення повноважень регіонів у проведенні регіональної політики, впровадження ефективного механізму контролю за виконанням органами регіонального та місцевого самоврядування делегованих повноважень, вимагають створення міністерства, відповідального за державну політику регіонального та місцевого розвитку.

3.5. РЕФОРМА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ (В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ)

Невід'ємною складовою адміністративної реформи має бути **бюджетна реформа**. Ця реформа повинна відбуватись за двома основними напрямками:

- 1) перший обумовлюється змінами системи функціонування центральних органів виконавчої влади;
- 2) другий пов'язаний із реформуванням місцевого самоврядування реформи та адміністративно-територіального устрою і фінансовою децентралізацією.

Отже, необхідно вдосконалити як бюджетний процес, так і бюджетний устрій.

Процес розробки, затвердження та виконання державного бюджету на сьогодні має **дві головні вади**, які роблять його неефективним і негативно впливають на темпи розвитку економіки: надмірна політизованість процесу прийняття бюджету; неефективне використання наявних фінансових ресурсів.

Перша вада є наслідком одночасного розгляду Верховною Радою макроекономічних і структурних параметрів державного бюджету, що призводить до надмірної політизації та значного погіршення закону про Державний бюджет. У майбутньому **необхідно** відокремити в часі затвердження:

- 1) макроекономічних параметрів державного бюджету на наступний бюджетний рік і середньостроковий період (*доходи, в т. ч. за основними видами; видатки, в т. ч. за основними функціями; дефіцит, в т. ч. з визначенням основних джерел покриття*), яке має відбуватись разом із затвердженням Програми економічного і соціального розвитку та Основними напрямками бюджетної політики;
- 2) показників державного бюджету на наступний рік за головними розпорядниками та бюджетними програмами (*у майбутньому - на середньостроковий період*).

Для усунення другої вади необхідно:

- 1) вдосконалити застосування програмно-цільового методу і зробити його основним методом у бюджетному процесі України. При цьому він має застосовуватися при розробці та виконанні всіх видів бюджетів в Україні;

- 2) провести децентралізацію процесу складання і виконання державного бюджету з передачею більшої частини функцій від Міністерства фінансів до усіх міністерств та зосередженням у Міністерстві фінансів функцій координації і контролю за бюджетним процесом. Необхідно також запровадити пряме звітування міністрів перед Верховною Радою, як головних розпорядників за використання виділених їм коштів та досягнення результатів, визначених під час затвердження Державного бюджету.

Бюджетна система України має відповідати адміністративно-територіальному устрою країни, тому реформуватиметься у відповідності із змінами останнього. Дворівнева бюджетна система реформуватиметься у трирівневу і складатиметься із Державного бюджету, регіональних бюджетів та місцевих бюджетів. До *регіональних бюджетів* будуть віднесені бюджет Автономної Республіки Крим та обласні бюджети (у майбутньому - регіональні бюджети). До *місцевих бюджетів* належатимуть районні бюджети та бюджети громад (сіл, селищ, міст та їх об'єднань).

Бюджетне законодавство має чітко визначити особливості статусу регіональних та місцевих бюджетів. Бюджетні повноваження органів регіонального та місцевого самоврядування мають визначатися, виходячи з повноважень та функцій, якими вони наділені. Бюджетні повноваження Автономної Республіки Крим мають відображати особливості повноважень представницьких та виконавчих органів влади АРК, визначених Конституцією України.

Бюджетне законодавство повинно чітко розмежувати бюджетні повноваження між:

- ♦ органами державної влади, регіонального та місцевого самоврядування всіх видів;
- ♦ представницькими та виконавчими органами регіонального самоврядування;
- ♦ представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування всіх видів.

Реформування бюджетної системи має узгоджуватися з податковою реформою та реформами в соціальній сфері. В контексті адміністративної реформи пріоритетними напрямками реформи

бюджетної та податкової систем України є підвищення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування шляхом вдосконалення системи місцевих податків та механізмів розподілення загальнодержавних фінансових ресурсів між державою, регіональним та місцевим самоврядуванням. Фінансові ресурси регіонального та місцевого самоврядування мають бути достатніми для виконання їх власних та делегованих повноважень і функцій. Будь-які види делегованих повноважень повинні бути фінансово забезпеченими шляхом надання міжбюджетних трансфертів, що розраховуються за економічно обґрунтованою формулою, встановленою постійним бюджетним законодавством. Процедура встановлення формули розрахунку міжбюджетних трансфертів має бути прозорою та передбачати залучення представників регіонального і місцевого самоврядування. Формула розрахунку міжбюджетних трансфертів не може корегуватися щорічним законом про Державний бюджет.

Доходна частина регіональних та місцевих бюджетів має формуватися за рахунок власних та закріплених доходів, а також міжбюджетних трансфертів. З метою розвитку своєї інфраструктури міста, які задовольняють критеріям, встановленим Бюджетним Кодексом України, а також Автономна Республіка Крим матимуть право на внутрішні та зовнішні запозичення. Регіональне самоврядування матиме право на запозичення лише у випадку встановлення законами України регіональних податків та зборів, які забезпечать регіони власними доходами.

До власних доходів місцевих бюджетів мають відноситися надходження від відповідної комунальної власності, місцевих податків та зборів, надходження від адміністративних штрафів та інших надходжень, встановлених законами та рішеннями представницьких органів місцевого самоврядування.

Власними доходами бюджетів громад, сіл, селищ, міст та їх об'єднань, а також бюджетів районів у містах мають бути доходи від: податку на нерухоме майно; земельного податку; податку на промисел; податку з реклами; фіксованого сільськогосподарського податку; єдиного податку із суб'єктів підприємницької діяльності, що використовують спрощену систему оподаткування, ринкового збору; курортного збору; збору за паркування автотранспорту; збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфер послуг; збору за право використання місцевої символіки; надходжень від комунальної власності;

інших місцевих податків та зборів; штрафні санкції, що стягуються за порушення сплати податків та зборів, які формують доходну частину відповідного місцевого бюджету. Слід розглянути можливість віднесення до власних доходів місцевих бюджетів частки податку на доходи фізичних осіб, яка буде встановлюватися місцевим самоврядуванням як додаток до загальнодержавної ставки цього податку.

До закріплених доходів місцевих бюджетів повинні належати загальнодержавні податки та збори, обов'язкові платежі, які віднесені постійно діючим законодавством до доходів місцевих бюджетів у повному обсязі, або в обсягах, визначених нормативами відрахувань, що затверджені Бюджетним кодексом. Нормативи відрахувань закріплених доходів не можуть змінюватися щорічним законом про Державний бюджет.

Закріпленими доходами бюджетів громад мають бути доходи від податку на доходи фізичних осіб-державного мита, а також інших надходжень, пов'язаних із ліцензуванням та реєстрацією суб'єктів підприємницької діяльності.

Власні доходи районних бюджетів мають встановлюватися, виходячи з функцій та повноважень, якими будуть наділені районні органи влади внаслідок проведення адміністративної реформи та реформи адміністративно-територіального устрою.

Закріплені доходи районних бюджетів мають встановлюватися, виходячи з функцій та повноважень, якими вони будуть наділені внаслідок проведення адміністративної реформи та реформи адміністративно-територіального устрою.

Доходна частина регіональних бюджетів має формуватися за рахунок власних та закріплених доходів, міжбюджетних трансфертів.

До власних доходів регіональних бюджетів мають відноситися надходження від регіональних податків та зборів, надходження від адміністративних штрафів та інших надходжень, встановлених законами та рішеннями органів регіонального самоврядування.

До закріплених доходів регіональних бюджетів повинні належати загальнодержавні податки та збори, обов'язкові платежі, які віднесені постійно діючим законодавством до доходів регіональних бюджетів у обсягах, визначених нормативами відрахувань, що затверджені Бюджетним кодексом. Нормативи відрахувань закріплених доходів не можуть змінюватися щорічним законом про Державний бюджет.

Для вирівнювання доходної спроможності місцевих та регіональних бюджетів в Україні формуються та розподіляються міжбюджетні трансферти вирівнювання. Критерії вирівнювання та принципи розрахунку формули трансфертів мають бути прозорими, встановлюватися постійно діючим бюджетним законодавством та визначатися із залученням представників місцевого та регіонального самоврядування. Загальна формула розрахунку трансфертів має передбачати визначення обсягів трансфертів окремо для кожного з бюджетів: регіональних бюджетів; районних бюджетів; бюджетів міст, які відповідають критеріям, встановленим бюджетним законодавством. Власні доходи місцевих бюджетів не повинні враховуватись у формулі розрахунку трансфертів вирівнювання, і мають спрямовуватись у повному обсязі на видатки, пов'язані із поліпшенням та розвитком комунальної власності та комунальної інфраструктури, а також із виконанням власних повноважень органів місцевого самоврядування, визначених Законом.

Видатки регіональних та місцевих бюджетів всіх видів мають визначатися виходячи з повноважень та функцій, передбачених чинним законодавством для відповідних органів самоврядування. Обсяг видатків на виконання делегованих повноважень має бути достатнім для виконання гарантованих державою послуг на рівні стандартів, визначених законами.

З метою досягнення обґрунтованості розрахунків видатків місцевих бюджетів на делеговані повноваження та встановлення контролю за витрачанням відповідних коштів, необхідно **запровадити стандарти надання основних соціальних послуг**, які мають стати основою для розрахунку міжбюджетних трансфертів. З урахуванням цих стандартів та кількості споживачів відповідних послуг, має визначатись загальний обсяг місцевих бюджетів та їх питомої ваги у зведеному бюджеті.

Система міжбюджетних трансфертів, передбачена Бюджетним кодексом України, має бути вдосконалена з метою застосування більшої кількості доповнюючих та обумовлених трансфертів, що дозволяють підвищити рівень власної зацікавленості та відповідальності їх отримувачів щодо цільового, оптимального використання коштів та ефективного виконання програм, що фінансуються за рахунок трансфертів.

Загалом має відбутись зміщення повноважень місцевого самоврядування від делегованих до власних, що має забезпечити подальшу фіс-

кальну децентралізацію та зростання спроможності органів місцевого самоврядування приймати самостійні рішення в інтересах населення та за його підтримки.

З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів місцевого та регіонального самоврядування, у бюджетному процесі України необхідно запровадити програмно-цільовий метод при складанні та виконання як Державного бюджету, так і бюджетів регіонального та місцевого самоврядування. Цей метод має запроваджуватися як система планування та управління бюджетними коштами в середньостроковій перспективі, що спрямована на розробку та виконання бюджетів всіх видів на основі бюджетних програм та підпрограм, орієнтованих на кінцевий результат. Програмно-цільовий метод передбачає, що будь-які бюджетні видатки здійснюються виключно на цілі, що відповідають середньо- або довгостроковій стратегії розвитку кожної відповідної адміністративної території. При умові належного застосування, цей метод дозволяє значно підвищити ефективність розподілу та використання бюджетних ресурсів для фінансування найбільш ефективних програм, а також замінити існуючий принцип фінансування неоптимальної інфраструктури бюджетних організацій та закладів на принцип фінансування послуг, що надаються громадянам України у відповідності із гарантіями, наданими державою та органами самоврядування. При цьому, головною умовою запровадження програмно-цільового методу як на державному, так і на місцевому рівнях є демократичний спосіб управління та звітування перед суспільством за використання коштів.

З метою підвищення прозорості бюджетного процесу, необхідно запровадити громадські слухання про бюджет, як вид громадських слухань, під час яких виконавчий орган представляє звіт про виконання бюджету попереднього року та проект бюджету на наступний рік. Для постійного та якнайширшого інформування громадян (мешканців) має бути утворена мережа різноманітних способів оприлюднення інформації щодо бюджетного послання та проекту бюджету, його виконання з поясненням головних бюджетних програм, аналізом минулорічного виконання бюджету та пріоритетів розвитку відповідної громади, району та регіону на наступний бюджетний період, а також середньо- та довготерміновий період.

3.6. РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ЦИВІЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Одним із напрямків реформи публічної адміністрації є реформування публічної цивільної служби (далі - цивільної служби) — державної цивільної служби (насамперед, в органах виконавчої влади) та служби в органах місцевого самоврядування.

Метою реформування цивільної служби є становлення професійної, політично-нейтральної та авторитетної цивільної служби.

З посад державної служби має бути виключено державні політичні посади. З урахуванням характеру повноважень, порядку призначення (обрання) на посаду, звільнення з посади та видів відповідальності до політичних посад в органах виконавчої влади насамперед належать посади членів Кабінету Міністрів України та заступників міністрів. Політичними посадами в органах місцевого самоврядування є посади місцевих голів і депутатів місцевих рад.

Від політичних посад необхідно відрізнити посади "політичних службовців", тобто працівників, які добираються політичними діячами в їх патронатні служби (політичні кабінети), і приймаються без конкурсного відбору на час перебування політичного діяча на посаді.

Державними та муніципальними цивільними службовцями є ті особи, що обіймають адміністративні (чиновницькі, службові) посади, тобто посади пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

Принциповим аспектом реформування цивільної служби є забезпечення політичної нейтральності службовців, в тому числі, встановлення законодавчої заборони зайняття політичною діяльністю, заборони державним службовцям (вищих категорій) бути членами політичних партій, публічно демонструвати свої політичні погляди тощо.

Оскільки існуючий поділ посад державної служби на сім категорій не дозволяє забезпечити однакове правове регулювання в межах кожної категорії, є доцільним запровадити нову систему категорій службових посад: категорія А - посади керівників органів (апаратів) та їх заступників; категорія Б - посади керівників структурних підрозділів; категорія В - посади фахівців (спеціалістів).

Для забезпечення об'єктивності та прозорості у прийнятті на цивільну службу та службовій кар'єрі, необхідно перейти до реального конкурсного прийняття на службу та підвищення в посаді.

Потребує змін організація управління системою державної цивільної служби (це основна особливість державної служби порівняно зі службою в органах місцевого самоврядування).

Політичне керівництво системою державної цивільної служби має здійснювати Кабінет Міністрів. Відповідні повноваження, у тому числі відповідальність за питання служби в органах місцевого самоврядування, можуть бути покладені на члена Уряду, відповідального за питання публічної адміністрації.

Функціональне (методичне) керівництво в системі державної цивільної служби має здійснювати спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади (Адміністрація державної цивільної служби, правонаступник Головердержслужби).

Доцільно також створити незалежний колегіальний орган (за типом Вищої ради юстиції), до відання якого мають належати питання надання згоди на призначення вищих державних цивільних службовців, прийняття рішень стосовно порушення ними вимог щодо несумісності, здійснення дисциплінарного провадження стосовно вищих державних цивільних службовців тощо. Порядок формування Ради державної служби повинен забезпечити її політичну нейтральність та об'єктивність.

Безпосередньо функції керівника державною службою в кожному органі виконавчої влади повинна здійснювати вища посадова особа зі статусом державного службовця. У міністерствах — це керівники апаратів відповідних органів, а в інших органах виконавчої влади - керівники органів.

Слід реформувати систему оплати праці цивільних службовців з метою забезпечення конкурентоспроможності цивільної служби на ринку праці. Для цього заробітна плата у цивільній службі повинна наближатися до оплати праці в приватному секторі. Частка посадового окладу в оплаті праці повинна бути значно підвищена і складати в середньому 80%. Обов'язковим є посилення диференціації оплати праці з урахуванням рівня відповідальності, забезпечення її швидкого зростання на початку кар'єри, а також зменшення міжвідомчих і місцевих розбіжностей.

Необхідно змінити шкалу рангів службовців, щоб забезпечити гнучкість у визначенні кваліфікації службовця та відповідно в оплаті праці. Кількість рангів повинна бути достатньою для стимулювання росту службовця впродовж усього часу служби на певній посаді.

Слід завершити створення системи регулярної оцінки діяльності службовців, орієнтованої на результат.

Необхідно реформувати інститут дисциплінарної відповідальності цивільних службовців. Зокрема, доцільно передбачити більш гнучку систему дисциплінарних стягнень та прозору і справедливу процедуру притягнення до дисциплінарної відповідальності, зокрема, перейти до колегіального розгляду дисциплінарних справ.

Має забезпечуватись постійне навчання цивільних службовців та підвищення їх кваліфікації.

3.7. РЕАЛІЗАЦІЯ МІНІСТЕРСТВАМИ ПОЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ

Стратегічне планування та розробка політики

Діяльність міністерства має здійснюватися на основі стратегічного плану.

Стратегічне планування - це процес вироблення довгострокової стратегії розвитку галузі, що фокусується на довгостроковій перспективі діяльності міністерства (та Уряду в цілому) у певному секторі державного управління і визначає цілі, засоби, за допомогою яких цілі можуть бути досягнуті, та очікувані результати розвитку; включає визначення місії.

Дані параметри повинні бути відображені в формалізованому документі (наприклад, у Стратегічному плані розвитку галузі).

Відповідно до стратегічного плану має здійснюватися **розробка державної політики** у певному секторі державного управління.

Процес розробки політики повинен проходити етапи:

1. *Виявлення проблеми.* На цьому етапі відбувається аналіз подій і фактів, що свідчать про існування суспільної проблеми, їх осмислення та політичну інтерпретацію.
2. *Розробка можливих варіантів заходів для вирішення суспільної проблеми.* Важливо, щоб на цьому етапі були розроблені й розглянуті декілька якісно різних альтернатив вирішення проблеми. Успіх значною мірою залежить від прогнозування можливих наслідків застосування кожного варіанту політики.
3. *Вибір, затвердження та організація виконання державної політики.* Роль міністра як політика у цьому питанні є ключовою. Міністр (самостійно чи у складі Уряду) повинен обрати

оптимальний варіант вирішення проблеми і легітимізувати його. Це може відбуватися шляхом розробки проекту нормативного акта (законопроекту, проекту акта Кабінету Міністрів України, наказу міністра тощо), певної програми тощо.

При цьому доцільно використовувати досвід західних країн щодо застосування таких інструментів як "зелені книги" і "білі книги". Зокрема, якщо уряд хоче отримати зауваження та пропозиції парламенту, зацікавлених суб'єктів, громадськості на різні варіанти пропонованої державної політики публікується "зелена книга". Її завдання — допомогти уряду привернути увагу громадян до проблем або можливостей, що виникають, а також з'ясувати їх ставлення до можливих способів вирішення проблеми або використання наявних можливостей. Результатом проведення консультацій і врахування пропозицій та рекомендацій може стати "біла книга".

"Біла книга" — це детальна інформація (докладна заява) про політику, яка представляє позицію уряду. Її завдання — допомогти керівництву поінформувати громадськість про політику, що запроваджується як відгук на нові потреби та можливості і дізнатися про реакцію суспільства. Публікація "білої книги" зазвичай супроводжує виступ відповідного міністра в парламенті.

Для публічних консультацій (при виявленні проблем, розробці варіантів їх вирішення тощо) повинні використовуватися адекватні методи: фокус-групи, письмові консультації, дослідження, опитування громадської думки, анкетування, інтерв'ю, "гаряча лінія", консультативні групи, семінари (конференції), публічні слухання, громадські ради, дорадчі комітети, "відкриті" робочі групи тощо.

При виборі варіанту державної політики міністр як політична особа має виступати виразником і захисником суспільно-політичних інтересів. Апарат міністерства має відігравати роль експерта, надаючи міністру необхідну інформацію, а також визначаючи і здійснюючи (реалізуючи) заходи відповідно до ухвалених рішень про нову державну політику.

Моніторинг та контроль

Моніторинг та оцінювання державної політики. Одним з вищальних завдань для успішного здійснення державної політики є організація постійного і ретельного моніторингу заходів політики та суспільних змін, пов'язаних з її впровадженням. Важливим є створення

спеціальних органів (підрозділів) моніторингу політики одночасно з затвердженням детальних планів реалізації державної політики.

Результати моніторингу є основою для оцінювання політики, тобто для визначення її корисності для суспільства в цілому, для окремих суспільних груп і галузей. Моніторинг та оцінювання дають змогу оперативно виявляти нові суспільні проблеми, розробляти пропозиції щодо їх вирішення та організовувати розробку і затвердження нової або змін до існуючої державної політики.

Структурно-організаційна схема розробки та здійснення державної політики міністерством має виглядати наступним чином:

1. Аналітичні підрозділи апарату міністерства на основі моніторингу стану і змін у своїй галузі повинні виявляти проблеми, розробляти варіанти їх вирішення і при потребі організовувати їх обговорення, а також розробку проектів політичних документів.
2. Міністр як політична особа представляє розроблені міністерством пропозиції на вищих рівнях державної влади (Кабінет Міністрів, Верховна Рада) для прийняття відповідних політичних рішень або сам приймає такі рішення в межах компетенції.
3. Апарат міністерства конкретизує (операціоналізує) прийняті норми, перетворюючи їх у конкретні заходи, і організовує здійснення цих заходів.
4. Система міністерства (насамперед, урядові органи) реалізовує державну політику, виконує закони та інші правові акти.
5. Контрольно-аналітичні підрозділи міністерства розробляють і здійснюють моніторинг змін, що відбуваються у відповідній галузі в результаті виконання державної політики та, в разі необхідності, звертають увагу на проблеми, що потребують вирішення.

Нормативне регулювання та нормопроекування

Нормативне регулювання є однією з основних форм впровадження політики, а нормопроекування є одним з найважливіших завдань міністерств, що включає декілька обов'язкових стадій.

Нормотворча пропозиція - це подання будь-яким суб'єктом правовідносин мотивованих пропозицій про необхідність прийняття, зміни чи скасування нормативних актів. Нормотворча пропозиція повинна

оформлюватися у вигляді *концепції проекту нормативного акта* - документу, який містить обґрунтування вибору варіанта розв'язання проблеми та визначає засади нормативно-правового вирішення цієї проблеми.

Після схвалення концепції проекту нормативного акта, здійснюється підготовка проекту нормативного акта. Підготовка може здійснюватися: суб'єктами нормотворчих повноважень; суб'єктами нормотворчої ініціативи; консультативними, дорадчими та допоміжними органами і службами; робочими групами, тощо.

Після підготовки проект нормативного акта вноситься на розгляд суб'єкта нормотворчих повноважень у порядку нормотворчої ініціативи. *Нормотворча ініціатива* - це офіційне подання за визначеною процедурою повноважними особами до відповідних суб'єктів нормотворчих повноважень проекту нормативного акта. Проект нормативного акта має вноситися суб'єкту нормотворчих повноважень разом із: пояснювальною запискою, довідковими та аналітичними матеріалами, висновками експертизи (наукової, правової, економічної, фінансової, кримінологічної, екологічної тощо).

Експертиза проектів нормативних актів проводиться з метою забезпечення якості й обґрунтованості нормативного акта, своєчасності прийняття акта, виявлення можливих позитивних і негативних наслідків його дії.

Проекти нормативного акта при потребі повинні проходити також *громадське обговорення*. Для цього проект нормативного акта має оприлюднюватися у засобах масової інформації, розміщуватися у мережі Інтернет та доводитися до відома населення в інший спосіб.

Результати експертизи та громадського обговорення повинні враховуватися суб'єктом нормотворчих повноважень при розгляді проекту нормативного акта.

3.8. ВІДНОСИНИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ З ГРОМАДЯНАМИ

Адміністративна процедура

Напрямок реформи публічної адміністрації, який безпосередньо стосується кожного громадянина, є раціональне та справедливе правове регулювання процедурних відносин органів публічної адміністрації з приватними особами.

За загальним правилом, адміністративна процедура повинна бути простою та ефективною. У випадках, коли адміністративний акт може зачіпати права та законні інтереси інших приватних осіб (заінтересованих осіб), або коли вимагається вчинення додаткових процедурних дій (витребування документів або інформації, проведення слухання, експертиза, тощо), має застосовуватися визначена законом формалізована процедура.

Держава повинна гарантувати кожній особі право на неупереджене чесне вирішення її справи за обґрунтований проміжок часу. Особлива увага має приділятися процедурним гарантіям захисту прав приватних осіб (адресата адміністративного акта або заінтересованої особи), до числа яких належать: забезпечення права приватної особи бути вислуханою перед прийняттям адміністративного акта (індивідуального рішення органу публічної адміністрації), який може на неї негативно вплинути; надання особі доступу до матеріалів справи, на основі яких прийматиметься рішення; обмеження дискреційних повноважень органів; обов'язкового мотивування (обґрунтування) адміністративного акта; визнання права приватної особи на допомогу та представництво в адміністративній процедурі; повідомлення особи порядку оскарження адміністративного акта та забезпечення засобів правового захисту від нього. Крім того, кожній особі повинно гарантуватися право на отримання від держави відшкодування збитків, завданих їй публічною адміністрацією.

Зазначені права повинні бути закріплені на законодавчому рівні (у законі про адміністративну процедуру або Адміністративно-процедурному кодексі) та стосуватися усіх органів публічної адміністрації без винятків. Принципи та правила, викладені у цьому законодавчому акті, повинні пронизувати усі інші правові акти, які стосуються відносин між приватною особою та органами публічної адміністрації.

Адміністративні послуги

Одним з найперспективніших кроків реформи публічної адміністрації, її ідеологічною основою на майбутнє, має стати впровадження доктрини публічних послуг, загалом, та адміністративних послуг, зокрема. Визнання людини, її життя і здоров'я, честі та гідності найвищою соціальною цінністю вимагає переосмислення ролі держави та радикальної зміни відносин між владою та громадянами. Громадяни є не прохачами у відносинах з органами публічної адміністрації, а споживачами послуг.

При цьому першочергово необхідно припинити практику надання органами публічної адміністрації платних послуг господарського характеру, що дискредитує саму ідею послуг в очах суспільства. Надання таких платних послуг призводить до неефективного використання публічних ресурсів та до неналежного виконання публічних завдань.

Адміністративна послуга - це спрямована на забезпечення (юридичне оформлення) умов для реалізації суб'єктивних прав, виконання обов'язків фізичної або юридичної особи "позитивна" публічно-службова діяльність органу публічної адміністрації, яка здійснюється за заявою цієї особи.

Сучасний стан надання адміністративних послуг характеризується багатьма недоліками, серед яких: наявність необґрунтованих видів адміністративних послуг; "подрібнення" адміністративних послуг на окремі платні послуги; перекладання обов'язків адміністративних органів щодо збирання довідок, візування, погоджень тощо на приватних осіб; необґрунтовано високі розміри плати за окремі види послуг; обмеженість днів та годин прийому громадян; проблеми доступу до інформації необхідної для отримання адміністративних послуг; необґрунтовано великі строки для надання окремих послуг; суперечливе правове регулювання та неналежне регулювання процедурних питань; фактичне зобов'язання приватних осіб отримувати супутні платні послуги, сплачувати "добровільні" внески.

Проте головною вадою діяльності органів публічної адміністрації є ставлення до приватної особи як до прохача, орієнтація не на задоволення очікувань особи, а на формальне дотримання правил чи навіть зловживання ними. Тому найважливішим завданням доктрини адміністративних послуг є впровадження ставлення до приватної особи як до споживача/клієнта. Це передбачає орієнтацію на задоволення звер-

нення приватної особи за кращими зразками аналогічних послуг у приватному секторі.

Для покращення якості надання адміністративних послуг необхідно:

- 1) інституційно розмежувати органи, які займаються виробленням політики та органи, які займаються поточним адмініструванням. У другій категорії необхідно виділити органи, які надають адміністративні послуги та зосередити їх увагу на якісному наданні таких послуг;
- 2) мінімізувати обсяг (номенклатуру) адміністративних послуг, та залишити лише ті послуги, які зумовлені публічними інтересами. Для цього всі послуги необхідно переглянути і згрупувати: а) послуги, надання яких потрібно залишити за державою та місцевим самоврядуванням; б) послуги, які можуть бути скасовані без шкоди для суспільства та держави; в) послуги, надання яких може бути передано недержавним суб'єктам в порядку делегування або приватизації, але має здійснюватися під контролем та під відповідальність держави або місцевого самоврядування. Діяльність щодо перегляду обсягу (номенклатури) адміністративних послуг повинна здійснюватися постійно;
- 3) максимально децентралізувати надання адміністративних послуг. Основним суб'єктом надання адміністративних послуг мають стати органи місцевого самоврядування. Це наблизить надання адміністративних послуг до споживачів, що не тільки зручно для останніх, але й сприятиме більш точному визначенню їх потреб та очікувань, підвищить відповідальність влади. Крім того, завдання щодо надання адміністративних послуг доцільно передавати через відкриті механізми тендерів, делегування недержавним інституціям, органам професійного самоврядування тощо. Передача публічних завдань повинна відбуватися разом з відповідним публічним фінансуванням на цю діяльність;
- 4) регламентувати процедуру надання адміністративних послуг. Процедура надання адміністративних послуг повинна ґрунтуватися на принципах цілісності (результативності) адміністративної послуги та "єдиного вікна" — приватна особа подає заяву та при потребі необхідний мінімум документів, а збір довідок, погодження тощо, має здійснюватися всередині

публічної адміністрації (в органі та між органами), а не покладатися на особу. При встановленні процедури надання адміністративної послуги необхідно орієнтуватися на кінцевий результат та не допускати "подрібнення" адміністративної послуги;

- 5) створити такі умови, щоб суб'єкти, які надають адміністративні послуги, в питанні внутрішньої організації діяльності, могли діяти за принципами приватного сектору. Це повинно поширюватися насамперед на питання добору та управління персоналом, винагороди за працю;
- 6) виробити стандарти надання адміністративних послуг. Підставами для встановлення стандартів якості надання адміністративних послуг та для оцінки якості їх надання є критерії результативності, своєчасності, доступності, зручності, відкритості, поваги до особи, професійності. Стандарти якості надання адміністративних послуг повинні регулярно переглядатися та покращуватися. Варто також запроваджувати хартії послуг, у яких визначати стандарти обслуговування;
- 7) створювати "універсами послуг", що дозволяє особі в одному місці отримати всі або найбільш поширені адміністративні послуги, які надаються на певному адміністративно-територіальному рівні; вести прийом громадян протягом усього робочого часу; організувати оплату послуг на місці і т.д.. Для цього на першому етапі необхідно заохочувати співпрацю органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування.

Адміністративні послуги, як правило, надаються за плату. Плата за адміністративні послуги повинна визначатися законом або в порядку, встановленому законом, у фіксованому розмірі; як правило, на основі собівартості надання даного виду послуг.

"Втручальні" провадження та контроль публічної адміністрації

Принциповою новацією адміністративно-процедурного законодавства має бути врегулювання "втручальних проваджень" — випадків, коли прийняття рішення, яке зачіпає права та законні інтереси конкретної приватної особи (осіб), здійснюється органом публічної адміністрації за власною ініціативою. Таке регулювання має бути спрямоване на захист прав приватних осіб, врахування їх інтересів при прийнятті рішень.

Орган повинен повідомляти приватну особу, права та законні інтереси якої може зачіпати рішення, про підготовку відповідного рішення (про розгляд певної справи), про її право знайомитися з матеріалами справи, про право взяти участь у такому провадженні (надати свої пояснення, заперечення).

Особам, права та законні інтереси яких зачіпаються прийнятим рішенням, таке рішення повинно доводитися до їх відома в офіційному порядку із роз'ясненням прав та порядку оскарження.

Окремою категорією “втручальних” проваджень є здійснення перевірок та інших контрольно-наглядових повноважень органів публічної адміністрації. Порядок проведення перевірок має бути детально регламентовано на законодавчому рівні. Зокрема, необхідно:

- 1) визначити правові режими проведення перевірок та інших видів реалізації контрольних повноважень;
- 2) встановити чіткий та вичерпний перелік підстав проведення перевірок;
- 3) обмежити кількість та тривалість перевірок суб'єктів господарювання і т.і.;
- 4) встановити обов'язок органу завчасно надсилати повідомлення про планову перевірку;
- 5) надати приватній особі право подавати пояснення та додаткові документи (інформацію) адміністративному органу перед прийняттям негативного рішення за результатами перевірки;
- 6) надати приватній особі право застосовувати технічні засоби фіксації під час проведення перевірки тощо;
- 7) визначити порядок реалізації повноважень адміністративного органу щодо входу в приміщення, отримання інформації, витребування документів, відбору зразків товарів тощо;
- 8) встановити обов'язок контролюючих органів якнайшвидше повідомляти особу (зацікавлену сторону) про результати перевірки тощо.

Необхідно суттєво скоротити кількість контролюючих органів.

При новій побудові відносин у сфері контролю важливо також забезпечити органи публічної адміністрації повноваженнями, достатніми для захисту публічних інтересів.

Адміністративна відповідальність

Важливою складовою реформи публічної адміністрації є реформування інституту адміністративної відповідальності.

Слід встановити, що адміністративні стягнення застосовуються лише адміністративними органами, а не судом. Підсудні правопорушення (дрібне хуліганство, дрібна крадіжка тощо) повинні бути виведені у категорію кримінальних (підсудних) проступків.

Основним видом адміністративного стягнення має бути штраф. При цьому штрафи повинні сплачуватися лише через установи банків.

У разі виявлення факту адміністративного проступку загальна модель порядку притягнення до адміністративної відповідальності має бути наступною:

- 1) якщо приватна особа (далі - особа) — порушник визнає свою провину, посадова особа адміністративного органу (далі - орган) складає акт про накладення стягнення (у спрощеній формі) та може одразу визначити розмір стягнення. Для уникнення зловживань доцільно, щоб особа щодо якої застосовується стягнення, зафіксувала факт визнання провини, наприклад, шляхом внесення відповідного запису та підписання акта;
- 2) якщо особа не визнає своєї провини, тоді орган повинен:
 - а) скласти Акт про проступок та накладення стягнення, якщо орган вважає провину особи очевидною і має відповідні докази. При цьому мають бути зафіксовані усі суттєві обставини справи, в тому числі отримані пояснення (заперечення) особи (підписані особою), а також викладені мотиви (обґрунтування) прийнятого рішення;
 - б) скласти Акт про проступок, якщо провина особи потребує доведення. При цьому мають бути зафіксовані усі суттєві обставини справи, в тому числі пояснення особи (підписані особою). З урахуванням цих матеріалів, а також матеріалів розслідування (може бути призначено експертизу тощо, вислухано особу, свідків тощо) приймається рішення про застосування/незастосування адміністративного стягнення і т.і. Такі провадження мають передбачати права особи: бути вислуханою перед прийняттям рішення; брати участь у розгляді справи через представника; знайомитися з матеріалами справи. Якщо

в ході розслідування буде доведено провину особи, тоді орган складає Акт про проступок та застосування стягнення.

При першому варіанті розвитку подій за особою залишається право на судове оскарження, яке доцільно обмежити однією інстанцією.

При другому варіанті — особі має гарантуватися можливість адміністративного і судового оскарження рішення про застосування адміністративного стягнення.

Судове оскарження здійснюється до адміністративного суду.

Адміністративне оскарження

Важливим елементом реформи діяльності публічної адміністрації є удосконалення адміністративних (досудових) механізмів оскарження рішень, дій та бездіяльності органів публічної адміністрації.

Адміністративне оскарження як спосіб захисту прав та законних інтересів приватних осіб у відносинах з органами публічної адміністрації потрібно розвивати, оскільки цей механізм зручніший, простіший та дешевший для приватної особи. Позитивом для держави є також те, що цей механізм зменшуватиме навантаження на судову систему.

Відсутність ієрархії у багатьох ланках публічної адміністрації, в тому числі наявність виключної компетенції у більшості суб'єктів, вимагають перегляду традиційної концепції адміністративного оскарження як оскарження до органів вищого рівня.

Зокрема, доцільно передбачити право приватної особи звертатися до органу, що прийняв рішення, з клопотанням про перегляд рішення. Позитивом цього механізму є можливість зняти конфлікт між владою та громадянином фактично у межах певного органу.

Одним з перспективних шляхів удосконалення механізмів адміністративного оскарження є запровадження спеціальних апеляційних інституцій для розгляду скарг, особливо в органах публічної адміністрації зі значним обсягом скарг. Такі підрозділи (органи) гарантуватимуть неупередженість при розгляді скарг та об'єктивність цієї процедури. Доцільно, щоб у більшості випадків апеляційні підрозділи (органи) формувалися із залученням представників громадськості. Це підвищить об'єктивність розгляду скарг та довіру громадян до адміністративного (досудового) оскарження.

Адміністративне оскарження повинно ґрунтуватися на загальних принципах та правилах адміністративної процедури.

Електронне урядування

Технологічним аспектом реформи публічної адміністрації, ефективним засобом забезпечення прозорості влади та її підконтрольності суспільству, є впровадження електронного урядування.

Електронне урядування передбачає можливість будь-якої фізичної чи юридичної особи через Інтернет звертатися із запитом до органів влади за інформацією та здійсненням юридичних операцій.

З метою становлення і розвитку електронного урядування в Україні необхідно послідовно вирішити завдання щодо:

- 1) організації електронного документообігу в органах публічної адміністрації;
- 2) інформування громадськості про діяльність органів публічної адміністрації за допомогою інформаційних технологій;
- 3) забезпечення можливості звернення приватних осіб до публічної адміністрації за допомогою інформаційних технологій;
- 4) надання органами публічної адміністрації адміністративних послуг за допомогою інформаційних технологій.

3.9. ЗОВНІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПУБЛІЧНОЮ АДМІНІСТРАЦІЄЮ

Судовий контроль

Судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації має гарантувати верховенство права у публічно-правових відносинах. В Україні він здійснюється Конституційним Судом та судами загальної юрисдикції.

Конституційний Суд України забезпечує конституційність актів Президента України і Уряду.

Суди загальної юрисдикції захищають права людини і громадянина, юридичних осіб від порушень з боку публічної адміністрації. Ці суди вирішують спори, що виникають у сфері реалізації виконавчої влади та місцевого самоврядування. Особливість такого контролю полягає у тому, що він ініціюється особою, яка вважає порушеними свої права.

В Україні спори, пов'язані з діяльністю публічної адміністрації, віднесено до юрисдикції адміністративних судів, що вирішують їх за правилами адміністративного судочинства. Організація системи адміністративних судів зумовлена необхідністю одночасно забезпечити і доступність правосуддя в адміністративних справах, і незалежність суддів. Тому повноваження щодо вирішення адміністративних справ у першій інстанції розподілено між судами районного рівня та окружними адміністративними судами.

Особливі правила адміністративного судочинства обумовлені специфікою публічно-правових відносин, яка полягає у тому, що учасники у таких правовідносинах, як правило, наділені нерівними можливостями. Виходячи з того, що у виникненні спору, як правило, винна публічна адміністрація, тягар доказування правомірності своїх рішень, дій чи бездіяльності має покладатися на неї. Засади змагальності і диспозитивності доповнюються принципом офіційності, відповідно до якого суд має вжити усі передбачені законом заходи, аби порушені публічною адміністрацією права були захищені. З цією метою адміністративний суд наділений повноваженням з власної ініціативи збирати докази, а також виходити за межі вимог сторін у тій мірі, у якій це необхідно для повного захисту прав особи.

Парламентський контроль

Діяльність публічної адміністрації має здійснюватися з обов'язковим забезпеченням повноцінного парламентського контролю за нею.

Зважаючи на те, що парламент є органом політичним, основним адресатом (об'єктом) парламентського контролю є Кабінет Міністрів України.

Одним з основних механізмів парламентського контролю є заслуховування звітів про діяльність Кабінету Міністрів в цілому та про діяльність окремих членів Кабінету Міністрів. Оцінці підлягає загальний стан справ у державі або в окремому секторі державної політики, а також адекватність та ефективність діяльності Уряду. Негативна оцінка звіту повинна мати своїм наслідком розгляд питання про відповідальність Кабінету Міністрів (або окремих членів Кабінету Міністрів). Прийняття Верховною Радою резолюції недовіри Кабінету Міністрів має наслідком відставку Кабінету Міністрів.

Від звітування Уряду необхідно відрізнити проведення у парламенті "Дня Уряду". "День Уряду" - це інструмент інформування народних депутатів України та суспільства про стан справ у певних секторах державного управління або з окремих питань. За результатами розгляду питань на "Дні Уряду" рішення не приймаються.

Окремою формою парламентського контролю є право народних депутатів України звертатися із запитом до Кабінету Міністрів України, до керівників інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Органи та особи, до яких направлено запит, зобов'язані повідомити народного депутата України про результати розгляду його запиту.

Для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, Верховна Рада може утворювати тимчасові слідчі комісії. Цей парламентський інструмент є важливим насамперед для діяльності опозиції, оскільки для прийняття рішення про утворення тимчасової слідчої комісії достатньо однієї третини від конституційного складу Верховної Ради України.

Вищим органом контролю у сфері публічних фінансів є Рахункова палата. Рахункова палата наділена спеціальною конституційною компетенцією із здійснення незалежного зовнішнього контролю за надходженням, розподілом (перерозподілом) усіх публічних фондів грошових коштів, а також інших фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування; формуванням, збереженням і використанням майна, майнових і немайнових активів та пасивів держави та органів місцевого самоврядування (потребує змін до Конституції України). Рахункова палата має право утворювати свої регіональні пред-

ставництва з метою делегування окремих експертно-аналітичних та контрольних-ревізійних повноважень Рахункової палати на місцях.

Іншим цільовим видом парламентського контролю за функціонуванням публічної адміністрації є контроль Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. При цьому необхідно підвищити можливості Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо реагування на факти порушень публічною адміністрацією прав громадян.

Контроль місцевих рад

Місцевій раді повинні бути підконтрольні всі органи, установи, підприємства та організації, на яких покладено обов'язок реалізації комунальної політики та виконання місцевих завдань. Контрольні повноваження місцевої ради полягають у можливості припинити діяльність інших суб'єктів комунального управління (перш за все тих, які утворюються радою), яка є незаконною чи неефективною.

За місцевою радою доцільно зберегти право скасовувати рішення виконавчого комітету (виконавчих органів). Рада повинна володіти правовими можливостями припинити неефективне управління комунальною власністю. Зокрема, слід розвивати правові можливості ради щодо вилучення із управління органів самоорганізації населення, комунальних підприємств надане їм майно, яке використовується неналежним чином.

Місцеві ради здійснюють контроль за виконанням рішення відповідної ради про бюджет.

Засобом контролю ради також може бути припинення повноважень, делегованих іншим органам місцевого самоврядування, органам виконавчої влади чи підприємствам, установам, організаціям.

З метою належної реалізації вказаних контрольних повноважень необхідно розвивати традиційні організаційні форми діяльності ради та її органів. Зокрема, доцільно врегулювати процедуру дослідження обставин виконання законів України, рішень ради постійними та тимчасовими комісіями ради, з ясування обставин депутатами ради. Потребує підвищення ролі діяльність об'єднань громадян у сфері сприяння місцевій раді у реалізації її контрольних повноважень.

Громадський контроль

Важливим чинником реформування діяльності публічної адміністрації є впровадження ефективного громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації.

Першочерговою умовою для цього є забезпечення відкритості функціонування публічної адміністрації. Необхідно реформувати законодавство про інформацію, зокрема чітко визначити види публічної інформації, порядок обов'язкового (автоматичного) оприлюднення публічної інформації та створити можливості найширшого доступу до неї, встановити процедуру надання публічної інформації за запитом приватних осіб. При цьому обсяг закритої інформації повинен бути мінімальним, а обмеження — обґрунтованими та чіткими.

Другою умовою для забезпечення громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації є забезпечення права приватних осіб, яких стосуються рішення, що приймаються публічною адміністрацією, бути вислуханими перед прийняттям таких рішень та знайомитися з матеріалами справи, на основі яких ці рішення приймаються. У разі, якщо певні рішення публічної адміністрації стосуються великої кількості осіб, доцільно передбачити можливість участі у таких справах (провадженнях) представників громадських організацій, які захищають (представляють) відповідні інтереси. Подібні механізми в адміністративній процедурі є важливим видом превентивного громадського контролю.

Крім того, повинні застосовуватися такі інструменти громадського контролю за функціонуванням публічної адміністрації як:

- 1) проведення громадських (публічних) обговорень проектів рішень та консультування із представниками громадськості перед їх прийняттям;
- 2) звітування посадових осіб публічної адміністрації перед громадськістю;
- 3) утворення при органах публічної адміністрації дорадчих органів із представників громадськості. Представниками громадськості є не лише представники громадських організацій, органів професійного самоврядування, але й незалежні фахівці, інші приватні особи.

3.10. ПУБЛІЧНІ УСТАНОВИ, ПІДПРИЄМСТВА ТА ІНШІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ПУБЛІЧНІ ФУНКЦІЇ

Поряд із реформуванням органів публічної адміністрації, супутньою проблемою є питання реформування публічного сектору — державних і комунальних установ, організацій та підприємств. Насамперед, має бути впорядковано вирішення статутних питань щодо даних суб'єктів.

Основним призначенням установ є надання публічних послуг, як правило, інтелектуального (або складного технологічного) характеру, у разі, якщо надання таких послуг потребує фінансування за рахунок публічних коштів. При цьому створення саме установ є доцільним при прямому бюджетному фінансуванні відповідних інституцій.

Підприємства утворюються державними органами та органами місцевого самоврядування для виконання робіт та надання послуг, які не можуть (не хочуть) надаватись приватним сектором, але є необхідними для громадян та/або держави.

Статус підприємства має надаватися у кожному випадку, коли діяльність суб'єкта спрямована на отримання доходу. Державні підприємства доцільно утворювати (залишати) якщо необхідно зберегти довготривалий контроль над життєво-важливими для держави і суспільства ресурсами, існують інші стратегічні інтереси держави, або необхідні капіталовкладення, які не може забезпечити приватний сектор. Особливістю державних підприємств є те, що в організації своєї діяльності, на відміну від інших публічних суб'єктів, вони повинні функціонувати на базі приватного права. При цьому державне чи комунальне підприємство не може утворювати інших суб'єктів господарювання.

Публічному суб'єкту не може надаватися статус підприємства, якщо він здійснює розробку політики, контрольні або наглядові функції за іншими суб'єктами, видає несприятливі адміністративні акти, повністю фінансується з державного чи місцевого бюджету.

Публічні установи та підприємства доцільно ліквідувати чи приватизувати, якщо приватний сектор повністю забезпечує надання відповідних послуг, і приватна особа має можливість вільного вибору послуги.

Принципово наголосити, що публічний сектор не повинен конкурувати з приватним сектором. Держава робить тільки те, що не може, не хоче або не повинен робити приватний сектор.

- В цьому сенсі доцільно розрізняти такі види публічних послуг як:
- а) державні послуги — це послуги, що надаються органами державної влади (як правило, лише виконавчої) та державними установами, організаціями, підприємствами;
 - б) муніципальні послуги — послуги, що надаються органами місцевого самоврядування та комунальними установами, організаціями, підприємствами.

За суб'єктом, який несе відповідальність за надання публічної послуги та джерелом її фінансування (видом бюджету), до державних послуг можна віднести також послуги, які надаються органами місцевого самоврядування та недержавними установами, організаціями, підприємствами в порядку виконання делегованих державою повноважень тощо, а до муніципальних послуг — послуги, які надаються за рахунок місцевих бюджетів.

4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ (ПОЛІТИЧНЕ, ОРГАНІЗАЦІЙНЕ, ПРАВОВЕ, ФІНАНСОВЕ, НАУКОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКЕ) ТА ЇЇ ЕТАПИ

Політичне та організаційне забезпечення

Реформа публічної адміністрації вимагає комплексного механізму організаційного забезпечення.

Принципово важливо забезпечити провідну роль Кабінету Міністрів України в ініціюванні та здійсненні заходів реформи публічної адміністрації. Для політичного керівництва, розробкою та запровадженням заходів на всіх напрямках реформування має функціонувати тимчасова посада члена Кабінету Міністрів з питань адміністративної реформи (віце-прем'єр-міністра або "міністра без портфеля"), наділеного необхідними повноваженнями надвідомчого характеру.

Усі зміни, які стосуються публічної адміністрації повинні впроваджуватися лише після отримання висновку члена Кабінету Міністрів з питань адміністративної реформи.

Для підготовки реформи адміністративно-територіального устрою доцільно також утворити консультативно-дорадчу структуру (раду чи комісію), сформовану спільно Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України.

Крім того, для надання члену Кабінету Міністрів допомоги у проведенні реформи місцевого самоврядування, в тому числі і змін адміністративно-територіального устрою, необхідно ввести посади "Уповноважених держави з питань адміністративної реформи", у тому числі в регіонах, які повинні надавати консультативну, методичну та іншу допомогу у впровадженні реформи місцевого самоврядування. Зазначені посади можуть бути введені у штат обласних державних адміністрацій.

Член Кабінету Міністрів з питань адміністративної реформи повинен опиратися на Міністерство юстиції, Міністерство фінансів та на центральний орган виконавчої влади з питань державної служби. Зазначені органи також потребують змін. Міністерству фінансів, крім державного казначейства, також повинні бути повністю підпорядковані податкові органи, митна служба, контрольно-ревізійне управління. До компетенції Міністерства юстиції мають бути віднесені питання реє-

страції громадян, реєстрації юридичних осіб, реєстрації прав на нерухомість, пенітенціарна система.

Одним з шляхів інституційного забезпечення реформування публічної адміністрації є радикальне реформування Міністерства внутрішніх справ у напрямку європейських стандартів. Міліція (поліція) повинна стати лише одним з урядових органів у системі МВС. Сферу компетенції МВС слід суттєво розширити за рахунок повноважень з питань внутрішньої політики, захисту від надзвичайних ситуацій, прикордонної служби тощо. Реформоване Міністерство внутрішніх справ може відповідати за питання публічної адміністрації, політичні аспекти регіональної політики та сферу місцевого самоврядування. Як варіант, на перехідний період, для виконання зазначених повноважень - може бути утворено нове Міністерство публічної адміністрації та регіональної політики.

Центральний орган виконавчої влади з питань державної служби повинен бути підпорядкований Кабінету Міністрів. Крім того, одним із заходів реформи системи державної служби має бути створення незалежного колегіального органу відповідального за призначення на посади та звільнення з посад вищих державних цивільних службовців.

Правове забезпечення

Для правового забезпечення реформи публічної адміністрації, насамперед, необхідно прийняти закони:

- ◆ "Про Кабінет Міністрів України";
- ◆ "Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади",
- ◆ "Про державну цивільну службу";
- ◆ "Про службу в органах місцевого самоврядування" (нова редакція);
- ◆ "Про місцеві державні адміністрації" (нова редакція);
- ◆ "Про адміністративно-територіальний устрій";
- ◆ "Про місцеве самоврядування в Україні" (нова редакція) або два нових закони "Про місцеве самоврядування громад" та "Про місцеве самоврядування району";
- ◆ "Про статус області та регіональне самоврядування";
- ◆ Бюджетний кодекс України (нова редакція або зміни);
- ◆ Податковий кодекс України (нова редакція або зміни);
- ◆ "Про Рахункову палату" (нова редакція або зміни);

- ◆ "Про комунальну власність";
- ◆ "Про адміністративну процедуру" (Адміністративно-процедурного кодексу);
- ◆ "Про нормативно-правові акти";
- ◆ "Про інформацію" (нова редакція).

Закон "Про Кабінет Міністрів України" є базовим для реформи, адже, без нього неможливо законодавчо забезпечити реформування інших складових публічної адміністрації. Набуття чинності цим Законом має вирішити такі питання: визначення складу і порядку формування Уряду; форм роботи Кабінету Міністрів; порядку делегування функцій і повноважень Кабінету Міністрів; відносин Кабінету Міністрів з іншими органами виконавчої влади, а також Президентом та Верховною Радою України; організаційного та матеріально-технічного забезпечення діяльності Кабінету Міністрів.

З прийняттям Закону "Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади" мають бути вирішено питання: видів центральних органів виконавчої влади, їх основних завдань, принципів та організації діяльності; нової структури керівництва міністерством; загальної компетенції центральних органів виконавчої влади; завдань, організації та діяльності урядових органів.

В пакеті та на реалізацію цих законів, повинна бути прийнята нова редакція Закону "Про державну службу" (можливо з новою назвою — "Про державну цивільну службу"), яким необхідно вирішити питання: розмежування типів посад в органах державної влади; встановлення засад політичної нейтральності державних службовців; реформування системи поділу посад державних службовців на категорії; встановлення порядку проведення конкурсу для відбору осіб на державну службу; визначення порядку проведення оцінки діяльності державних службовців; реформування системи оплати праці державних службовців; дисциплінарної відповідальності тощо. Аналогічні проблеми у службі в органах місцевого самоврядування мають бути вирішені новою редакцією Закону "Про службу в органах місцевого самоврядування".

Реформа адміністративно-територіального устрою України має бути реалізована Законом "Про адміністративно-територіальний устрій України", який покликаний вирішити питання об'єднання громад, визначення території і меж адміністративно-територіальних оди-

ниць, порядку вирішення питань адміністративно-територіального устрою. Відповідно потребуватиме внесення змін Закон "Про місцеві державні адміністрації", прийняття нової редакції Закону "Про місцеве самоврядування в Україні", а в перспективі - також Закону "Про статус області та регіональне самоврядування".

Бюджетний кодекс повинен визначати бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування та органів державної влади; принципи міжбюджетних відносин щодо розподілу доходів та видатків між різними ланками бюджетної системи та різними бюджетами; вдосконалення механізмів міжбюджетних трансфертів у поєднанні з механізмом розподілу податкових надходжень, запровадження програмно-цільового методу формування та виконання бюджетів.

Податковий кодекс повинен по-новому визначати перелік місцевих податків і зборів, доповнюючи його такими податками як: податок з доходів фізичних осіб; єдиний податок; земельний податок; податки на рухоме та нерухоме майно. Податковий кодекс повинен встановити незмінність його положень щодо основних елементів податків на чітко визначений мінімальний період часу, наприклад п'ять років.

Закон "Про Рахункову палату" (з урахуванням конституційних змін) має розширити сферу повноважень Рахункової палати, зокрема в частині здійснення контролю у сфері формування доходної частини Державного бюджету України; здійснення аудиту усіх публічних фондів грошових коштів і фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування; за формуванням, збереженням і використанням майна, майнових і немайнових активів та пасивів держави та органів місцевого самоврядування; визначення можливостей щодо створення регіональних підрозділів Рахункової палати.

Закон "Про комунальну власність" повинен визначати об'єкти права комунальної власності; суб'єктів права комунальної власності; зміст та порядок здійснення управління об'єктами комунальної власності; правовий режим використання кожного із видів об'єктів права комунальної власності; контроль за здійсненням управління та використання об'єктів комунальної власності.

Порядок зовнішньої діяльності публічної адміністрації, зокрема в частині прийняття адміністративних актів, має бути врегульовано Адміністративно-процедурним кодексом (або Законом про адміністративну процедуру). Цей законодавчий акт повинен визначити порядок

провадження за заявами фізичних та юридичних осіб, за ініціативою адміністративних органів, процедуру адміністративного оскарження.

Порядок підготовки і прийняття нормативно-правових актів має бути вирішено Законом "Про нормативно-правові акти". Особливий акцент у ньому має бути зроблено на обмеженні кола суб'єктів, які мають право видавати нормативно-правові акти, а також на забезпеченні прозорості прийняття рішень органами влади та формах участі громадськості у підготовці та прийнятті нормативних актів.

Закон "Про інформацію" (нова редакція) повинен визначити види інформації, режими оприлюднення публічної інформації та доступу до неї, відповідальність за порушення права на доступ до інформації тощо. При цьому необхідно дотримуватися двох принципів. Вся інформація, яка знаходиться у володінні органів влади, підлягає оприлюдненню. Кількість винятків повинна бути обмежена, винятки повинні бути зрозумілими, описуватися чітко, підлягати контролю на предмет наявності "шкоди" і впливу на "суспільні інтереси".

У ході реформи потребуватимуть перегляду та змін десятки інших законів та підзаконних нормативних актів.

Наукове забезпечення реформи публічної адміністрації

Підготовка заходів у сфері реформи публічної адміністрації потребує ґрунтовного науково-методичного забезпечення. Особливої уваги потребують питання, що є новими для української держави, зокрема, доктрина публічної адміністрації, засади публічної цивільної служби, функціонування регуляторних органів, проблеми децентралізації, деконцентрації, делегування, регіонального самоврядування, професійного самоврядування, адміністративної процедури (процедур).

Інформаційно-просвітницьке забезпечення

Проведення реформи публічної адміністрації вимагає комплексного інформування основних адресатів реформи, а також суспільства вцілому, про зміст її основних заходів та очікувані результати. Необхідно інформувати про цілі реформи публічної адміністрації, її напрямки та очікувані наслідки.

Окрему увагу в інформуванні має бути присвячено декільком цільовим групам:

- ♦ особам, які займають політичні посади усіх рівнів;

- ♦ державним службовцям та службовцям місцевого самоврядування;
- ♦ засоби масової інформації.

Для цього мають готуватися цільові інформаційні матеріали та інформаційні кампанії.

Необхідно налагодити зворотній зв'язок та забезпечити ефективний моніторинг змін в системі публічної адміністрації.

Етапи проведення реформи публічної адміністрації (основні заходи)

I етап (до травня 2006 року)

Концепція реформування публічної адміністрації в Україні має бути схвалена Президентом України.

До формування Уряду за результатами парламентських виборів у березі 2006 року також мають бути ухвалені та набути чинність закони "Про Кабінет Міністрів України" і "Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади".

Новий Уряд повинен схвалити Програму заходів щодо проведення реформи публічної адміністрації. Крім того, має бути створено комісію з реформи системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою.

При можливості, доцільно перенести дату виборів депутатів місцевих рад та голів громад (наприклад, на листопад 2006 року). Легітимною основою такого перенесення виборів можуть стати перехідні положення Закону про внесення змін до Конституції України (проект №3207-1). Цей крок дозволить провести реформу адміністративно-територіального устрою на рівні громад до 1 січня 2007 року.

II етап (до кінця 2006 року):

напрямок — реформа органів виконавчої влади. Функціонально-секторне обстеження центральних органів виконавчої влади та урядових органів, запровадження посад державних секретарів міністерств, впровадження інших норм Закону "Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади";

напрямок — реформа системи публічної служби. Прийняття законів "Про державну цивільну службу" та "Про службу в органах місцевого самоврядування" (нова редакція);

напрямок — реформа місцевого самоврядування, в тому числі адміністративно-територіальна реформа. Прийняття та підготовка до впровадження закону "Про адміністративно-територіальний устрій в Україні", прийняття закону "Про місцеве самоврядування в Україні" (нова редакція), зміни до Бюджетного кодексу;

напрямок — адміністративна процедура. Підготовка Адміністративно-процедурного кодексу, підготовка законів "Про інформацію" (нова редакція) та "Про нормативно-правові акти".

III етап (2007-2010 роки).

у напрямку — реформа органів виконавчої влади. Інституційна реформа секторів державного управління за результатами функціонально-секторного обстеження; децентралізація та деконцентрація управлінських функцій та повноважень;

у напрямку — реформа системи публічної служби. Впровадження Закону "Про державну цивільну службу" та нової редакції Закону "Про службу в органах місцевого самоврядування". Особлива увага - реформуванню системи навчання державних службовців та службовців місцевого самоврядування;

у напрямку — реформа місцевого самоврядування, в тому числі адміністративно-територіальна реформа. Юридичне закріплення статусу укрупнених громад та районів, запровадження повноцінного місцевого самоврядування на рівні району (ліквідація районних державних адміністрацій, передача основних повноважень райдержадміністрацій виконкомам районних рад), створення механізмів нагляду за діяльністю районних рад з боку держави.

У разі непроведення конституційних змін щодо місцевого самоврядування у 2006 році, обирається інший варіант (методологія) реформи на місцевому рівні - стимулювання до добровільного об'єднання територіальних громад шляхом надання "об'єднаним громадам" повного обсягу повноважень щодо надання публічних послуг, а також відповідних бюджетних можливостей.

у напрямку — адміністративна процедура та адміністративні послуги. Прийняття Адміністративно-процедурного кодексу, законів "Про інформацію" (нова редакція) та "Про нормативно-правові акти". Реформа системи адміністративних послуг: електронні послуги, "універсами послуг", приватизація, делегування та впровадження конкуренції тощо.

у напрямку — запровадження регіонального самоврядування - прийняття закону "Про регіональне самоврядування в Україні" (з перспективою набуття чинності після виборів 2011 року); підготовка оптимізації системи АТО обласного рівня.

IV етап (2011-2016 роки)

у напрямку — *реформа органів виконавчої влади*. Подальша децентралізація та деконцентрація управлінських функцій та повноважень; "автономізація" діяльності урядових органів;

у напрямку — *реформа системи публічної служби*. Навчання державних службовців та службовців місцевого самоврядування;

у напрямку — *реформа місцевого самоврядування, в тому числі адміністративно-територіальна реформа*. Завершення укрупнення громад (в тому числі з використанням примусових методів), подальша децентралізація та роздержавлення публічних функцій і ресурсів;

у напрямку — *запровадження регіонального самоврядування*. Оптимізація системи адміністративно-територіального устрою обласного рівня. Набуття чинності законом "Про регіональне самоврядування в Україні" та після виборів 2011 року - утворення обласними радами повноцінних виконавчих органів (на основі перетворення облдержадміністрацій); надання контрольних повноважень за органами місцевого та регіонального самоврядування управлінням юстиції та фінансів;

у напрямку — *адміністративна процедура та адміністративні послуги*. Подальше вдосконалення організації надання адміністративних послуг: електронні послуги, "універсами послуг", приватизація, делегування та впровадження конкуренції, підвищення стандартів послуг тощо.

Після впровадження основних заходів у сфері реформи публічної адміністрації, обов'язковим є постійний моніторинг реалізації цих заходів та їх коригування.

5. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМИ

Реформування публічної адміністрації в Україні має привести до таких результатів:

- 1) належний та ефективний розподіл функцій між рівнями публічної адміністрації;
- 2) раціональна, ефективна та відносно стабільна система органів виконавчої влади;
- 3) раціональні та прозорі процедури формування державної політики із залученням громадськості та інших заінтересованих суб'єктів;
- 4) фінансово самодостатні громади, спроможні надавати необхідний обсяг публічних послуг;
- 5) функціонування місцевого самоврядування на рівні району як допоміжного рівня до самоврядування громад;
- 6) ефективна, професійна, політично-нейтральна, прозора цивільна служба;
- 7) справедливе правове регулювання адміністративної процедури (процедур);
- 8) мінімізація умов для корупції;
- 9) ефективні правові механізми захисту громадян у відносинах з органами публічної адміністрації
- 10) ефективний контроль парламенту, місцевих рад, а також державний фінансовий контроль за функціонуванням публічної адміністрації.

Пояснювальна записка

Під час підготовки та обговорення проекту Концепції реформування публічної адміністрації в Україні (далі - проект Концепції) найбільші дискусії точилися навколо питань щодо адміністративно-територіальної реформи, у вигляді запропонованому Романом Безсмертним, а також її співвідношення з чинною Концепцією адміністративної реформи, офіційно схваленою Указом Президента України в 1998 році (далі - Концепція 1998 року). Тому в пояснювальній записці в тезовій формі подано порівняння проекту Концепції та Концепції 1998 року, а також висвітлюються дискусійні питання щодо бачення адміністративно-територіальної реформи урядовою командою у 2005 році.

Нова Концепція чи нова редакція?

Насамперед, варто зупинитися на назві даного документа. Звичайно оптимальним є комплексний підхід до адміністративної реформи, яка включає в себе реформу органів виконавчої влади, реформу адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування, реформу публічної (державної та муніципальної) служби, запровадження регіонального самоврядування, реформу відносин органів публічної адміністрації з громадянами, впровадження дієвого контролю за публічною адміністрацією.

Тому фактично даний документ залишається Концепцією адміністративної реформи в Україні в новій редакції. Але назву змінено з політичних та тактичних міркувань, оскільки одним із правил будь-якої реформи є вислів: "для нової справи необхідні нові слова".

Але власне використання конструкції "публічна адміністрація" є однією з принципових новацій проекту Концепції, її методологічною основою. Новація ця сприймається далеко неоднозначно навіть найпрогресивнішими українськими фахівцями. І, на наш погляд, причиною цього є сформована з радянських часів доктрина "державного управління", а також відсутність за часів СРСР самоврядування як явища. Тому в Україні досі, і в юридичній науці, і в законодавстві, і в "науці управління" розглядали як два абсолютно незв'язаних явища

⁶ Наразі у цьому матеріалі не піднімаємо питання доцільності розуміння лат. поняття "administratio" як "служіння", а не "управління", що теж є спадковим з радянського часу.

"державне управління"⁶ та "місцеве самоврядування". Але теорія і практика розвинених зарубіжних країн та й наш досвід переконливо свідчить, що систему публічної влади, яка здійснює адміністративно-управлінські функції необхідно розглядати системно. Для означення відповідної системи органів публічної влади у багатьох країнах світу використовується термін "публічна адміністрація" (*public administration*). Зазначений термін може означати також "діяльність" органів та інших інституцій, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції. Але насамперед, увага приділяється органам виконавчої влади та виконавчим органам місцевого самоврядування (які є "органами" у статутному значенні). До органів та інституцій публічної адміністрації функціонально можуть належати також будь-які інші суб'єкти, які здійснюють публічно-управлінські функції (наприклад, орган професійно самоврядування, який держава законом уповноважила здійснювати якісь реєстраційні функції, або навіть підприємство, яке відповідно до законодавства надає адміністративні послуги тощо).

На наш погляд, це одна з суттєвих ознак проекту Концепції - системний розгляд влади державної та самоврядної. Лише таке комплексне розуміння проблеми може призвести до ефективних змін. Будь-які спроби розшарувати дві найбільші складові публічної адміністрації - державну і самоврядну є штучними. Навіть реформувати будь-яку з цих підсистем окремо неможливо, адже вони тісно пов'язані (повноваженнями, кадрами, фінансами тощо).

Значна кількість ідей проекту Концепції відтворені з Концепції адміністративної реформи в Україні 1998 року, іноді з деякими правками та новішою термінологією. Наприклад, це стосується статусу та організації діяльності Кабінету Міністрів України; продовження розмежування політичних та адміністративних посад і функцій у міністерствах (відповідно віднесення посад заступників міністра до політичних та повернення посад державних секретарів міністерств); заборони прийняття нормативно-правових актів "зовнішньої дії" будь-яким органам виконавчої влади, крім Кабінету Міністрів та міністрів; забезпечення політичної нейтральності державних та муніципальних службовців; гарантування конкурсного прийняття на службу та підвищення в посаді; запровадження нової категорійної системи службових посад і т.д..

Порівняно з Концепцією адміністративної реформи в Україні 1998 року новими структурними підрозділами є підрозділи присвячені: запровадженню регіонального самоврядування; реформа бюджетної системи; реалізація міністерствами політичних функцій; відносини органів публічної адміністрації з громадянами; зовнішній контроль за публічною адміністрацією; публічні установи, підприємства та інші організації, які виконують публічні функції.

Територія без міністерств

Однією з найпринциповіших новацій є пропозиція проекту Концепції щодо реформування *територіальної організації виконавчої влади*. За загальним правилом, абсолютна більшість міністерств не потребуватимуть територіальної мережі власних підрозділів (органів), оскільки основним завданням міністерств як політичних органів є забезпечення діяльності міністра — розробка програм розвитку та проєктів нормативних актів тощо. Найбільшу за кількістю групу органів та за чисельністю службовців у системі виконавчої влади мають складати урядові органи зі своєю територіальною мережею. Тобто основним видом органів виконавчої влади на місцевому рівні мають стати територіальні підрозділи (органи) урядових органів. Саме ці підрозділи (органи) мають здійснювати адміністрування. І лише деякі міністерства, зокрема, внутрішніх справ, фінансів та юстиції можуть мати власні територіальні органи на рівні області для здійснення координації та контролю за діяльністю територіальних підрозділів (органів) урядових органів у системі відповідного міністерства. І все це має здійснюватися з урахуванням того, що більшість публічних функцій і завдань мають переходити до органів місцевого самоврядування.

Власне проєкт Концепції пропонує і надалі рухатися в напрямку моделі так званих "малих міністерств". Тобто саме міністерство є суто органом з розробки політики. *Систему міністерства* мають складати урядові органи та установи підконтрольні та підзвітні міністру.

Такий вид центральних органів виконавчої влади як "*державні комітети*" мають бути ліквідовані або перетворені в урядові органи. Причинами для такого рішення є те, що: питання державної політики мають розподілятися між членами Уряду, тому навіть ті питання, які сьогодні закріплені за державними комітетами попадають також у сферу відповідальності одного з міністрів, що призводить до дублювання та конфліктів інтересів; з іншого боку якщо питання є суто адміні-

стративним, то для цього немає потреби утворювати центральний орган виконавчої влади, достатньо урядового органу підконтрольного міністру.

Дискусії щодо реформи самоврядування

Значна частина тексту проекту Концепції присвячена питанням місцевого *самоврядування та адміністративно-територіального устрою, а також регіонального самоврядування*. При цьому, зважаючи на сучасне бачення реформи урядовцями у проекті Концепції наголошується на необхідності чіткого розмежування двох рівнів територіального самоврядування — регіонального та місцевого. Для чого необхідно в жодному разі не проводити одночасних змін на місцевому рівні та регіональному (як-то запровадження виконкомів обласних рад, прямих виборів "губернаторів" тощо). Реформу обласного рівня слід обов'язково відкласти на більш пізній період. Регіональне самоврядування має запроваджуватися не раніше, ніж через 4-5 років після завершення першого етапу реформи. Одночасна реформа на місцевому та регіональному рівнях не дасть можливості розвинутися місцевому самоврядуванню та несе загрозу дестабілізації у державі.

Крім того, на наш погляд, у пропонованому экс-Віце-прем'єр-міністром Р.Безсмертним варіанті адміністративно-територіальної реформи є недоцільними експерименти з запровадженням великої кількості "міст-регіонів". Повне виокремлення великих міст зі складу областей є досить штучним та несе загрозу ресурсного (інтелектуального, фінансового тощо) "обезкровлення" відповідних областей. Зазначені міста повинні мати лише специфіку у бюджетному фінансуванні.

Вважаємо за доцільне також наголосити, що у суспільстві насаджується помилкова думка, що територіальну реформу можна здійснювати лише добровільно (за умови підтримки населенням, елітами тощо). Досвід останніх аналогічних реформ у світі навпаки переконливо свідчить, що абсолютизувати важливість отримання суспільної підтримки для реформи не варто. Звичайно, має проводитись належна інформаційно-роз'яснювальна робота, в тому числі з урахуванням специфіки різних груп суспільства. Доцільно навіть передбачати якийсь період (1-3 роки) для добровільного об'єднання громад. Але у будь-якому разі, мають забезпечуватись і централізовані (фактично примусові) важелі впровадження такої реформи.

У проекті Концепції використано напрацювання Служби Віцепрем'єр-міністра Р.Безсмертного щодо чіткого визначення публічних завдань, які мають закріплюватися за кожним рівнем місцевого самоврядування. Спільними є також погляди щодо необхідності укрупнення громад (на основні закріплення певного мінімуму числа жителів для первинного рівня місцевого самоврядування), в тому числі з урахуванням факторів доступності до адміністративного центру, густоти заселення території тощо.

Межі адміністративно-територіальних одиниць повинні відокремлювати їх від інших адміністративно-територіальних одиниць аналогічного рівня. Такий підхід повинен гарантувати принцип повсюдності місцевого самоврядування, та забезпечити поширення юрисдикції органів місцевого самоврядування, зокрема громади, не лише на територію населеного пункту (поселення), але й навколишні землі.

Проектом Концепції закладено диференційовані моделі органів місцевого самоврядування в громадах, виходячи з чисельності населення. Передбачено можливість обрання сільського голови (війта, старости) у кожному з населених пунктів, які входять до складу громади. Запропоновано диференціювати кількість депутатів місцевої ради, залежно від жителів громади. У проекті Концепції для формування рад громад пропонується застосувати виключно мажоритарну систему в багатомандатних виборчих округах на основі відносної більшості голосів. Такий підхід дозволяє гарантувати сформування місцевих рад, а також забезпечити представництво насамперед інтересів жителів громади, а не політичні інтереси партій (як це має місце при пропорційних виборах). Також пропонується стимулювати впровадження таких схем урядування в виконавчих органах місцевого самоврядування, які передбачатимуть чітке розмежування політичних та адміністративних функцій та посад. У районних радах пропонується запровадити непрямі вибори (тобто їх формування через представництво депутатів рад громад). Такий підхід покликаний мінімізувати конфлікти між двома рівнями місцевого самоврядування і гарантувати саме субсидіарне (додаткове) призначення району у системі місцевого самоврядування.

Крім того, особливої уваги потребує проблема створення належного механізму координації державної регіональної політики, узгодження різноспрямованих регіональних інтересів. Важливість проведення збалансованої державної регіональної політики, курс на розши-

рення повноважень регіонів у проведенні регіональної політики, впровадження ефективного механізму контролю за виконанням органами регіонального та місцевого самоврядування делегованих повноважень вимагають створення міністерства, відповідального за державну політику регіонального та місцевого розвитку.

На наш погляд, вкрай важливо зберегти посаду віце-прем'єра, відповідального за проведення адміністративної реформи. Для надання йому допомоги у проведенні реформи місцевого самоврядування, в тому числі і змін адміністративно-територіального устрою, необхідно ввести посади "Уповноважених держави з питань адміністративної реформи", у тому числі в регіонах, які повинні надавати консультативну, методичну та іншу допомогу у впровадженні реформи місцевого самоврядування. Зазначені посади можуть бути введені у штат обласних державних адміністрацій.

Результати

Проект Концепції дає перелік очікуваних результатів від адміністративної реформи, що є вкрай важливими для оцінки її успішності. Зокрема, реформування публічної адміністрації в Україні має привести до: належного та ефективного розподілу функцій між рівнями публічної адміністрації; раціональної та відносно стабільної системи органів виконавчої влади; прозорих процедур формування державної політики; утворення фінансово самодостатніх громад, спроможних надавати необхідний обсяг публічних послуг; професійної, політично-нейтральної цивільної служби; ефективних правових механізмів захисту громадян у відносинах з органами публічної адміністрації; ефективного контролю парламенту, місцевих рад, а також державного фінансового контролю за функціонуванням публічної адміністрації.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Кабінет Міністрів України

Цей Закон, відповідно до Конституції України, визначає основні завдання, принципи та організацію діяльності Кабінету Міністрів України, його склад і порядок формування, місце в системі органів державної влади, а також повноваження щодо здійснення виконавчої влади

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Кабінет Міністрів України у системі органів державної влади України

Кабінет Міністрів України (**Уряд України**) — є *вищим органом* у системі органів виконавчої влади. Систему органів виконавчої влади складають Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, *урядові органи*, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації.

Кабінет Міністрів України здійснює виконавчу владу безпосередньо та через центральні і місцеві органи виконавчої влади, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів.

Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України *і Верховною Радою України*, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених *Конституцією* України.

Стаття 2. Основні завдання Кабінету Міністрів України

Основними завданнями Кабінету Міністрів України є:

1) забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України; здійснення внутрішньої та зовнішньої політики дер-

⁷ Текст робочої групи Кабінету Міністрів України з додатковими змінами на реалізацію Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року №2222-IV (текст законопроекту станом на 12.10.2005). **Жирним шрифтом** виділені пропозиції Робочої групи. **Жирним курсивом** виділені зміни (ЦППР спільно з Секретаріатом КМУ) на реалізацію Закону "Про внесення змін до Конституції України".

жави в інтересах Українського народу; виконання Конституції і законів України, актів Президента України;

2) вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і гармонійного розвитку особистості;

3) забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;

4) розробка і здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;

5) забезпечення рівних умов розвитку всіх форм власності, здійснення управління об'єктами державної власності відповідно до закону;

6) розробка проекту закону про Державний бюджет України та забезпечення виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України;

7) здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю;

8) організація і забезпечення здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;

9) спрямування та координація діяльності міністерств, інших органів виконавчої влади;

10) координація та контроль за діяльністю органів виконавчої влади в сфері надання фізичним та юридичним особам **адміністративних** послуг.

Стаття 3. Принципи діяльності Кабінету Міністрів України

Діяльність Кабінету Міністрів України ґрунтується на принципах верховенства права, законності, поділу державної влади, колегіальності та гласності.

Кабінет Міністрів України спрямовує свою діяльність на забезпечення прав і свобод людини і громадянина, гарантування відповідальності держави перед громадянами за забезпечення їм гідних умов життя.

Кабінет Міністрів України **здійснює свої повноваження на підставі, в межах повноважень, та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.** Неправомірне втручання будь-яких органів, посадових осіб, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян у вирішення питань, віднесених до відання Кабінету Міністрів України, не допускається.

Кабінет Міністрів України є колегіальним органом. Рішення приймаються ним після обговорення питань на засіданнях Кабінету Міністрів України, крім випадку, передбаченого статтею 53 цього Закону.

Кабінет Міністрів України регулярно інформує громадськість через засоби масової інформації про свою діяльність. Прийняття таємних (закритих) рішень можливе лише у випадках визначених законом, у зв'язку з вимогами національної безпеки України.

Стаття 4. Законодавство про Кабінет Міністрів України

Організація, повноваження, функції і порядок діяльності Кабінету Міністрів України визначаються Конституцією України, цим та іншими законами України.

Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Окремі питання діяльності Кабінету Міністрів України, відповідно до Конституції та законів України, можуть визначатися постановами Кабінету Міністрів України.

Стаття 5. Місцезнаходження та атрибути Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України знаходиться в столиці України — місті Києві.

На будинку Кабінету Міністрів України кріпиться Державний Герб України та вивішується Державний Прапор України.

Державний Герб України та Державний Прапор України є атрибутами залу засідань Кабінету Міністрів України.

Розділ II. СКЛАД І ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 6. Склад Кабінету Міністрів України та статус його членів

До складу Кабінету Міністрів України входять: Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України та міністри України.

За поданням Прем'єр-міністра України **Верховна Рада України** може призначати міністрами осіб, які не очолюють міністерство. У складі Кабінету Міністрів України може бути не більше двох таких міністрів, **а також не більше трьох віце-прем'єр-міністрів.**

Загальна чисельність членів Кабінету Міністрів України визначається посадовим складом Кабінету Міністрів України, **що затверджується Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.**

Кабінет Міністрів України формується **та набуває повноважень** у не більш як шістдесятиденний строк від дня відставки **або припинення повноважень** попереднього складу Кабінету Міністрів України.

Посади членів Кабінету Міністрів України за характером повноважень та діяльності призначених на них осіб належать до державних політичних посад і не відносяться до посад державних службовців, передбачених законодавством про державну службу.

Статус членів Кабінету Міністрів України визначається Конституцією України, цим та іншими законами України. Не допускається прирівняння будь-яких посад в органах виконавчої влади за статусом до членів Кабінету Міністрів України.

На членів Кабінету Міністрів України поширюються норми законодавства про боротьбу з корупцією.

Стаття 7. **Призначення** Прем'єр-міністра України

Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України.

Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України Президент України вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сфор-

мованої відповідно до статті 83 Конституції України, або депутатської фракції, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання такої пропозиції.

Верховна Рада України розглядає внесену Президентом України кандидатуру на посаду Прем'єр-міністра України не пізніш як у десятиденний строк з дня її внесення.

Одночасно з внесенням кандидатури на посаду Прем'єр-міністра України до Верховної Ради України подаються відомості про кандидата, зазначені в законі про регламент Верховної Ради України.

Депутатські фракції та групи мають право перед розглядом питання на пленарному засіданні Верховної Ради України зустрітись із кандидатом на посаду Прем'єр-міністра України та отримати відповіді на поставлені запитання. Президент України або уповноважена ним особа представляє кандидатуру на посаду Прем'єр-міністра України на пленарному засіданні Верховної Ради України. Кандидат **на посаду Прем'єр-міністра України** виступає з програмною заявою та відповідає на запитання народних депутатів України. Представники депутатських фракцій і груп мають право висловити позицію своїх депутатських об'єднань.

Голосування постанови Верховної Ради України про призначення Прем'єр-міністра України відбувається в поіменному режимі. Рішення приймається більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України.

У разі непризначення Верховною Радою України кандидатури на посаду Прем'єр-міністра України Президент України, після консультацій з керівниками депутатських фракцій і груп, у семиденний строк вносить на розгляд Верховної Ради України нову кандидатуру на цю посаду, або повторно пропонує ту саму кандидатуру.

Стаття 8. Призначення інших членів Кабінету Міністрів України

Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Подання *про призначення членів Кабінету Міністрів України вносять до Верховної Ради України, відповідно до частини першої цієї статті, Президент України та Прем'єр-міністр України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, не пізніше, ніж на п'ятнадцятий день після отримання такої пропозиції*. Про зміст подання Прем'єр-міністр України одночасно інформує *Президента України, а Президент України — Прем'єр-міністра України*. На кожну посаду вноситься одна кандидатура.

На підставі подань Прем'єр-міністра України та *Президента України Верховна Рада України одним голосуванням* затверджує посадовий склад Кабінету Міністрів України та призначає членів Кабінету Міністрів України.

У разі непризначення усіх членів Кабінету Міністрів України одним голосуванням, Верховна Рада України може призначати членів Кабінету Міністрів України по одному.

Стаття 9. Набуття повноважень *новосформованим Кабінетом Міністрів України*

Новосформований Кабінет Міністрів України набуває повноважень з моменту складення не менш як двома третинами членів Кабінету Міністрів України від його загальної чисельності присяги Українському народові такого змісту:

"Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю на вірність Україні. Зобов'язуюсь додержуватися Конституції України, законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України; всіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, обстоювати права і свободи людини та громадянина; дбати про добробут Українського народу; зміцнення та сталий демократичний розвиток Української держави".

Присяга складається *на пленарному засіданні Верховної Ради України* після сформування Кабінету Міністрів України (*призначення не менше двох третин від загальної чисельності Кабінету Міністрів України*).

Присяга членів *новосформованого* Кабінету Міністрів України оголошується Прем'єр-міністром України, і її текст підписується кож-

ним членом Кабінету Міністрів України. Підписаний текст Присяги зберігається в особовій справі члена Кабінету Міністрів України.

Відмова скласти присягу має наслідком **втрату чинності постанови Верховної Ради України в частині про призначення відповідної особи на посаду** члена Кабінету Міністрів України.

Стаття 10. Програма діяльності Кабінету Міністрів України

Новосформований Кабінет Міністрів України не пізніше як у **тридцятиденний** строк після набуття повноважень подає на розгляд Верховної Ради України Програму діяльності Кабінету Міністрів України на строк своїх повноважень.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України повинна містити концептуальне викладення стратегії діяльності, засобів та строків виконання завдань Кабінету Міністрів України. До Програми діяльності Кабінету Міністрів України додаються загальна структура системи органів виконавчої влади та інформація про членів Кабінету Міністрів України.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України розглядається Верховною Радою України не пізніше як у десятиденний строк з дня її подання.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України, перед її розглядом на пленарному засіданні Верховної Ради України, попередньо обговорюється в комітетах Верховної Ради України, депутатських фракціях і групах.

Прем'єр-міністр України представляє Програму діяльності Кабінету Міністрів України на пленарному засіданні Верховної Ради України та відповідає на запитання народних депутатів України.

Верховна Рада України може надати Кабінету Міністрів України можливість протягом двадцяти днів доопрацювати Програму діяльності Кабінету Міністрів України на основі вивчення пропозицій і зауважень, висловлених при її обговоренні у комітетах, депутатських фракціях і групах та на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Голосування за постанову Верховної Ради України про Програму діяльності Кабінету Міністрів України відбувається в поіменному режимі. Програма діяльності Кабінету Міністрів України вважається схваленою, якщо за це проголосувала більшість від конституційного складу Верховної Ради України.

У разі несхвалення Верховною Радою України Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Верховна Рада України може розглянути питання про недовіру Кабінету Міністрів України відповідно до Конституції України.

Стаття 11. Зміни у складі Кабінету Міністрів України

Член Кабінету Міністрів України з політичних чи особистих мотивів вправі заявити **Верховній Раді України** про свою відставку.

Про намір подати заяву про відставку член Кабінету Міністрів України попередньо повідомляє Прем'єр-міністра України, **а Міністр оборони України та Міністр закордонних справ також Президента України.**

Член Кабінету Міністрів України, відставка якого прийнята **Верховною Радою України**, за її дорученням та власною згодою продовжує виконувати свої повноваження до набуття повноважень новим членом Кабінету Міністрів України, але не довше ніж шістдесят днів.

Повноваження Міністра оборони України та Міністра закордонних справ можуть бути припинені — за поданням Президента України, а інших членів Кабінету Міністрів України — за поданням Прем'єр-міністра України.

З питань припинення повноважень чи прийняття відставки членів Кабінету Міністрів України **Верховна Рада України** приймає відповідні **постанови.**

Пропозиції щодо призначення на вакантні посади в складі Кабінету Міністрів України Верховній Раді України вносять відповідно Прем'єр-міністр України та Президент України протягом чотирнадцяти днів після утворення таких вакансій у порядку, передбаченому статтею 8 цього Закону. В разі непризначення Верховною Радою України кандидатури на вакантну посаду члена Кабінету Міністрів України Прем'єр-міністр України та Президент України, відповідно, вносять іншу кандидатуру на цю посаду в тому ж порядку.

Новопризначені члени Кабінету Міністрів України набувають повноважень з моменту складення ними Присяги. Присяга новопризначеними членами Кабінету Міністрів України оголошується ними особисто на засіданні Верховної Ради України та підписується.

Стаття 12. Вимоги до осіб, які входять до складу Кабінету Міністрів України

До складу Кабінету Міністрів України можуть бути призначені громадяни України, які мають **право голосу** та володіють державною мовою. **Не можуть бути призначені до складу Кабінету Міністрів України громадяни, які мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята в установленому законом порядку.**

Члени Кабінету Міністрів України не можуть бути народними депутатами України чи мати інший представницький мандат; вони не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час; входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства чи іншої організації, що має на меті одержання прибутку або створеної з метою надання торгово-промислових чи фінансових послуг іншим підприємствам, організаціям або фізичним особам.

Розділ III. ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 13. Строк повноважень Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України утворюється на строк повноважень **Верховної Ради України.**

Повноваження Кабінету Міністрів України припиняються достроково у разі:

- 1) прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України;**
- 2) відставки або смерті Прем'єр-міністра України;**
- 3) одночасної відставки більше, ніж однієї третини від загальної чисельності членів Кабінету Міністрів України.**

Стаття 14. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України у зв'язку з обранням **нової Верховної Ради України**

Прем'єр-міністр України **заявляє** про складення повноважень Кабінету Міністрів України **новообраній Верховній Раді України на першому засіданні**.

Стаття 15. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Верховною Радою України резолюції недовіри

Верховна Рада України за пропозицією **Президента України** **або** не менш як однієї третини народних депутатів України від її конституційного складу може розглянути питання про відповідальність Кабінету Міністрів України та прийняти резолюцію недовіри Кабінету Міністрів України.

Це питання розглядається на пленарному засіданні Верховної Ради України через десять днів після внесення пропозиції з обов'язковим запрошенням всього складу Кабінету Міністрів України.

Постанова Верховної Ради України про недовіру Кабінету Міністрів України (резолюція недовіри) голосується в поіменному режимі. Рішення приймається більшістю від конституційного складу Верховної Ради України.

Прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України має наслідком відставку Кабінету Міністрів України.

Питання про відповідальність Кабінету Міністрів України не може розглядатися Верховною Радою України більше одного разу протягом однієї чергової сесії, а також протягом року після схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України, **або протягом останньої сесії Верховної Ради України**.

Стаття 16. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України у зв'язку з відставкою або смертю Прем'єр-міністра України

Прем'єр-міністр України має право заявити **Верховній Раді України** про свою відставку. **Верховна Рада України** протягом десяти днів з дня отримання відповідної заяви приймає рішення про відставку Прем'єр-міністра України або про неприйняття відставки Прем'єр-міністра України.

Прийняття відставки Прем'єр-міністра України або його смерть має наслідком відставку всього складу Кабінету Міністрів України.

Стаття 17. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України у зв'язку з одночасною відставкою більше, ніж однієї третини від загальної чисельності членів Кабінету Міністрів України

Члени Кабінету Міністрів України мають право подати Верховній Раді України спільну заяву про відставку.

У разі, якщо заяву про відставку зазначену у частині першій цієї статті подали одночасно більше, ніж одна третина від загальної чисельності членів Кабінету Міністрів України, і Верховна Рада України прийняла їх відставку, це має наслідком дострокове припинення повноважень усього складу Кабінету Міністрів України.

Заява, зазначена у частині першій цієї статті, розглядається Верховною Радою України не пізніше, ніж у десятиденний строк з дня її подання.

Стаття 18. Виконання повноважень Кабінетом Міністрів України після його відставки

Кабінет Міністрів України, який склав повноваження перед новообраною Верховною Радою України, або відставку якого прийнято Верховною Радою України, за рішенням Верховної Ради України продовжує виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованого Кабінету Міністрів України. Таке рішення приймається у формі постанови Верховної Ради України.

Розділ IV. КОМПЕТЕНЦІЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 19. Загальні питання компетенції Кабінету Міністрів України

Діяльність Кабінету Міністрів України згідно з його компетенцією спрямовується на забезпечення інтересів Українського народу шляхом виконання Конституції і законів України, реалізацію Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України, вирішення питань державного управління у сфері економіки та фінансів, соціальної політики, праці й зайнятості, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони природи, екологічної безпеки, природокористування, правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, інших завдань внутрішньої, а також зовнішньої політики, національної безпеки та обороноздатності.

Кабінет Міністрів України здійснює постійний контроль за виконанням органами виконавчої влади Конституції та інших актів законодавства України, вживає заходів щодо усунення недоліків у роботі цих органів.

Стаття 20. Основні функції та повноваження Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України:

1) у сферах економіки та фінансів:

а) забезпечує проведення державної економічної політики, здійснює прогнозування та державне регулювання економіки України;

б) розробляє та здійснює загальнодержавні програми економічного та соціального розвитку;

в) здійснює відповідно до закону управління об'єктами державної власності, делегує в установленому порядку окремі повноваження щодо управління зазначеними об'єктами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, урядовим органам, місцевим державним адміністраціям та відповідним суб'єктам господарювання; розробляє та забезпечує виконання державних програм приватизації; **вносить на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації;**

г) сприяє розвитку підприємництва, на засадах рівності перед законом, усіх форм власності та забезпеченню соціальної спрямованості економіки, здійснює заходи щодо демонополізації та антимонопольного регулювання економіки, розвитку конкуренції та ринкової інфраструктури;

д) забезпечує розроблення і виконання програм структурної перебудови галузей національної економіки та інноваційного розвитку; здійснює заходи, пов'язані з реструктуризацією та санацією підприємств і організацій; розробляє і здійснює державну промислову політику; визначає пріоритетні галузі промисловості для прискореного їх розвитку; забезпечує захист та підтримку національного товаровиробника;

е) реалізує державну інвестиційну політику, регулює інвестиційну діяльність, створює сприятливі умови для залучення інвестицій в економіку України;

є) визначає обсяги продукції (робіт, послуг) для державних потреб, порядок формування та розміщення замовлень на її виробництво, вирішує відповідно до законодавства інші питання щодо задоволення державних потреб у продукції (роботах, послугах); утворює відповідно до законів державні резервні фонди фінансових і матеріально-технічних ресурсів;

ж) забезпечує реалізацію державної аграрної політики, задоволення продовольчих потреб населення;

з) реалізує державну фінансову та податкову політику, сприяє стабільності грошової одиниці України;

и) розробляє проект Закону про Державний бюджет України **та про внесення змін до Державного бюджету України**, забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, **подає Верховній Раді України звіт про його виконання**;

і) приймає рішення про використання коштів **резервного фонду державного бюджету**;

ї) здійснює контроль за обслуговуванням державного боргу України, приймає рішення про випуск державних внутрішніх позик, проведення грошово-речових лотерей;

й) організовує державне страхування;

к) забезпечує реалізацію державної політики цін, державне регулювання ціноутворення;

л) організовує і забезпечує проведення зовнішньоекономічної політики України, здійснює в межах, визначених законом, регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

м) організовує митну справу;

н) організовує складання платіжного балансу і зведеного валютного плану України, забезпечує раціональне використання державних валютних коштів;

о) виступає гарантом щодо позик, які, у визначених законом про Державний бюджет України межах, надаються іноземними державами, банками, фінансовими міжнародними організаціями, а в інших випадках - відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

2) у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони довкілля:

а) проводить державну соціальну політику, вживає заходів щодо підвищення реальних доходів населення та забезпечує соціальний захист громадян;

б) забезпечує підготовку проектів та затвердження мінімальних державних соціальних стандартів, мінімального споживчого бюджету, мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму;

в) розробляє та здійснює державні програми соціальної допомоги, вживає заходів для зміцнення матеріально-технічної бази закладів соціального захисту інвалідів, пенсіонерів та інших непрацездатних і малозабезпечених верств населення;

г) забезпечує реалізацію державної політики зайнятості населення, розробляє і здійснює відповідні державні програми, зокрема щодо створення нових робочих місць та соціальної адаптації молоді, вирішує питання профорієнтації, підготовки та перепідготовки кадрів, регулює міграційні процеси;

д) забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, охорони материнства та дитинства, освіти, фізичної культури, **зокрема, стосовно доступності і належної якості медичної допомоги, санітарно-епідемічного благополуччя, контролю за цінами на медикаменти**; забезпечує доступність для громадян медичних, освітніх та фізкультурно-оздоровчих закладів;

е) забезпечує реалізацію державної політики у сфері культури, етнопонаціонального розвитку України і міжнаціональних відносин,

охорону історичної та культурної спадщини, всебічний розвиток і функціонування державної мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, створює умови для вільного розвитку мов корінних народів і національних меншин України, дбає про задоволення національно-культурних потреб українців, які проживають за межами держави;

є) розробляє і здійснює заходи щодо створення матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку охорони здоров'я, освіти, культури та спорту, туристичного та рекреаційного господарства;

ж) проводить державну політику в сфері інформатизації, сприяє становленню єдиного інформаційного простору на території України;

з) розробляє та забезпечує реалізацію науково-технічної політики, розвиток і зміцнення науково-технічного потенціалу України, розробляє та реалізує загальнодержавні науково-технічні програми;

и) вживає заходів для вдосконалення державного регулювання у науково-технічній сфері, щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємств, установ та організацій;

і) визначає порядок формування та використання фондів для науково-технічної діяльності;

ї) забезпечує проведення державної політики у сфері охорони природи, екологічної безпеки **та природокористування**;

й) розробляє державні та міждержавні екологічні програми, забезпечує їх виконання;

к) здійснює в межах своїх повноважень державне управління у сфері охорони та раціонального використання землі, її надр, водних ресурсів, рослинного і тваринного світу, інших природних ресурсів;

л) приймає рішення щодо обмеження, тимчасової заборони (зупинення) або припинення діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

м) координує діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій у питаннях охорони навколишнього природного середовища, реалізації державних, регіональних і міждержавних екологічних програм;

н) забезпечує проведення заходів, передбачених Програмою ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, приймає рішення з

питань ліквідації шкідливих наслідків інших аварій, а також пожеж, катастроф, стихійного лиха;

3) у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина:

а) розробляє та проводить державну правову політику, організовує роботу, спрямовану на вдосконалення правового регулювання відносин у сфері державного будівництва, господарській і соціально-культурній сферах;

б) здійснює контроль за додержанням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також органами місцевого самоврядування, з питань виконання ними делегованих повноважень органів виконавчої влади;

в) вживає заходів для забезпечення та захисту прав і свобод, гідності, життя і здоров'я людини та громадянина від протиправних посягань, забезпечує охорону власності та громадського порядку, пожежну безпеку, боротьбу із злочинністю;

г) здійснює заходи щодо забезпечення виконання судових рішень міністерствами, іншими органами виконавчої влади та їх керівниками;

д) створює умови для вільного розвитку і функціонування системи юридичних послуг **та правової допомоги** населенню;

е) забезпечує фінансування видатків на утримання судів у межах визначених законом про Державний бюджет України, та створення належних умов для функціонування судів та діяльності суддів;

є) вживає заходів щодо фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності правоохоронних органів, а також щодо соціального захисту працівників цих органів та членів їх сімей;

ж) забезпечує проведення державної політики щодо адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу;

4) у сферах зовнішньої політики, національної безпеки та обороноздатності:

а) забезпечує в межах своїх повноважень зовнішньополітичну діяльність України та представництво України в іноземних державах і міжнародних організаціях;

б) **забезпечує** вирішення, відповідно до закону про міжнародні договори, питань щодо **укладення та виконання** міжнародних договорів України;

в) вживає заходів для забезпечення виконання міжнародних договорів України;

г) забезпечує охорону та захист державного кордону і території України;

д) реалізує заходи для зміцнення національної безпеки України;

е) здійснює заходи щодо забезпечення боєздатності Збройних Сил України, визначає, в межах бюджетних асигнувань на оборону, чисельність громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу і навчальні збори;

є) вживає заходів для забезпечення обороноздатності України, оснащення Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, всім необхідним для виконання покладених на них завдань;

ж) вирішує питання соціальних і правових гарантій для військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, та членів їх сімей;

з) здійснює керівництво цивільною обороною України, мобілізаційною підготовкою народного господарства та переведенням його на режим роботи в умовах надзвичайного чи воєнного стану;

и) вирішує питання забезпечення участі військовослужбовців України в миротворчих акціях в порядку, визначеному законом;

5) у сфері державної служби та кадрової політики:

а) організує проведення єдиної державної політики у сфері державної служби;

б) здійснює заходи щодо кадрового забезпечення органів виконавчої влади, державних підприємств, установ та організацій;

в) розробляє і здійснює заходи, спрямовані на вдосконалення системи центральних і місцевих органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності їх діяльності та **оптимізації** витрат на утримання апарату управління.

Кабінет Міністрів України здійснює також інші повноваження, **визначені Конституцією та законами України**.

Стаття 21. Делегування повноважень Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України, в разі необхідності, може передавати для тимчасового чи безстрокового виконання окремі повноваження міністерствам, **іншим органам виконавчої влади**, якщо законом не передбачено заборони такого делегування, з одночасною передачею їм фінансових і матеріальних ресурсів, необхідних для належного виконання цих функцій та повноважень.

Кабінет Міністрів України забезпечує контроль за виконанням делегованих ним функцій і повноважень, несе відповідальність за результати їх виконання.

Розділ V. ПОВНОВАЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ЩОДО КЕРІВНИЦТВА СИСТЕМОЮ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Стаття 22. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади

Кабінет Міністрів України спрямовує, координує і контролює діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у відповідних сферах суспільного та державного життя країни, виконання Конституції та законів України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України. Питання міністерств у Кабінеті Міністрів України представляють відповідні міністри України, питання інших центральних органів виконавчої влади — члени Кабінету Міністрів України, у сфері спрямування та координації яких знаходяться ці органи.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади утворюються, реорганізуються та ліквідуються **Кабінетом Міністрів України**, за поданням Прем'єр-міністра України, **у межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади**. Таке подання повинно містити пропозиції щодо правового статусу, функцій та повноважень новостворюваного або реорганізованого органу, а

також щодо **граничної** чисельності та розміру асигнувань на його утримання, або аргументи щодо необхідності ліквідації відповідного органу.

Кабінет Міністрів України затверджує граничну чисельність працівників апарату міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України має право скасовувати акти центральних органів виконавчої влади (**крім міністерств**) повністю чи в окремій частині.

Кабінет Міністрів України призначає на посаду та звільняє з посади керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, за поданням Прем'єр-міністра України.

Кабінет Міністрів України призначає на посаду та звільняє з посади перших заступників і заступників керівників центральних органів виконавчої влади, **а також державних секретарів міністерств та їх заступників.**

Кабінет Міністрів України заслуховує звіти керівників центральних органів виконавчої влади.

Особливості відносин Кабінету Міністрів України з **Антимонопольним комітетом України, Фондом державного майна України, Державним комітетом телебачення та радіомовлення України, Службою безпеки України** визначаються відповідними законами.

Стаття 23. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з урядовими органами

Кабінет Міністрів України, в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання органів виконавчої влади, може утворювати урядові органи (**служби, інспекції, агентства**) в системі відповідних міністерств. Урядові органи здійснюють управління окремими підгалуззями або сферами діяльності та контрольно-наглядові функції, забезпечують **надання фізичним та юридичним особам реєстраційно-дозвільних та інших адміністративних послуг.**

Кабінет Міністрів України призначає на посаду та звільняє з посади керівників урядових органів **за поданням міністра, у системі міністерства якого функціонує урядовий орган**, і затверджує положення

про кожен урядовий орган, в якому визначаються його завдання, функції, підпорядкованість, звітність та інші питання його діяльності.

Стаття 24. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з Радою міністрів Автономної Республіки Крим і підвідомчими їй органамими

Кабінет Міністрів України спрямовує, координує та контролює діяльність Ради міністрів Автономної Республіки Крим щодо виконання Конституції та законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України на території Автономної Республіки Крим, як невід'ємної складової частини України. Кабінет Міністрів України має право одержувати від Ради міністрів Автономної Республіки Крим інформацію з питань здійснення цієї діяльності.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим підзвітна та підконтрольна Кабінету Міністрів України з питань, що належать до повноважень органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України регулярно заслуховує звіти Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим з питань, визначених Кабінетом Міністрів України.

Кабінет Міністрів України визначає порядок участі Ради міністрів Автономної Республіки Крим та підвідомчих їй органів у виконанні загальнодержавних програм, інших заходів загальнодержавного значення та контролює додержання відповідності програм Автономної Республіки Крим з питань соціально-економічного та культурного розвитку, раціонального природокористування, охорони довкілля загальнодержавним програмам.

Кабінет Міністрів України забезпечує необхідну для ефективної реалізації законодавства України взаємодію Ради міністрів Автономної Республіки Крим з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади України, організовує погодження кандидатур на посади членів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, керівників інших республіканських органів виконавчої влади з керівниками відповідних центральних органів виконавчої влади.

У разі неналежного виконання Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим покладених на нього повноважень, Кабінет Міністрів України має право звернутися до Президента України чи до Верховної Ради Автономної Республіки Крим з пропозицією про звільнення його з посади.

У разі прийняття Радою міністрів Автономної Республіки Крим рішення, що суперечить Конституції України, законам України та іншим актам законодавства, Кабінет Міністрів України звертається до Президента України з поданням про його скасування.

Кабінет Міністрів України може прийняти до свого виконання, за пропозицією Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи Ради міністрів Автономної Республіки Крим, окремі повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

Стаття 25. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з місцевими державними адміністраціями

Кабінет Міністрів України спрямовує, координує і контролює діяльність місцевих державних адміністрацій щодо виконання Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади вищого рівня, здійснення на відповідній території інших наданих цим державним адміністраціям повноважень.

Кабінет Міністрів України на своєму засіданні розглядає кандидатури на посади голів місцевих державних адміністрацій і приймає рішення про направлення відповідного подання Президенту України для їх призначення. Члени Кабінету Міністрів України у випадках і в порядку, визначених законом, погоджують кандидатури відповідних посадових осіб обласних державних адміністрацій перед їх призначенням.

Прем'єр-міністр України вносить Президентові України подання про **призначення на посаду** голів місцевих державних адміністрацій **та про припинення їх повноважень**.

Кабінету Міністрів України підзвітні та підконтрольні місцеві державні адміністрації, голови яких при здійсненні своїх повноважень також відповідальні перед ним. Підзвітність і підконтрольність обласних і районних державних адміністрацій Кабінету Міністрів України не поширюються на ту частину повноважень, що делегована їм відповідними радами.

Кабінет Міністрів України має право скасовувати акти місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції та законам України, актам Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств.

Кабінет Міністрів України одержує від місцевих державних адміністрацій інформацію про їх діяльність, регулярно заслуховує звіти голів державних адміністрацій з визначених Кабінетом Міністрів України питань. У разі неналежного виконання головою місцевої державної адміністрації покладених на нього повноважень Кабінет Міністрів України має право притягнути його до дисциплінарної відповідальності, крім звільнення з посади, або звернутися до Президента України з поданням про звільнення його з посади.

Кабінет Міністрів України затверджує Рекомендаційний перелік управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій та типові положення про них, визначає граничну чисельність працівників місцевих державних адміністрацій та витрати на їх утримання.

Проекти найважливіших актів Кабінету Міністрів України, що стосуються питань розвитку конкретних регіонів і населених пунктів, попередньо надсилаються відповідним місцевим державним адміністраціям. Кабінет Міністрів України перед прийняттям цих актів вивчає зауваження та пропозиції, подані до них місцевими державними адміністраціями.

Кабінет Міністрів України розглядає пропозиції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань, що потребують вирішення Кабінетом Міністрів України. Під час розгляду таких пропозицій, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій мають право брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу.

Стаття 26. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з підвідомчими йому установами та організаціями

Кабінет Міністрів України, в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, може утворювати, реорганізовувати та ліквідувати підвідомчі йому державні установи та організації, в тому числі для здійснення окремих функцій з управління державним майном. Кабінет Міністрів України затверджує положення про ці установи та організації, граничну чисельність працівників і розмір асигнувань на їх утримання, призначає на посади керівників та заступників керівників цих установ та організацій, застосовує до них заходи дисциплінарної відповідальності та звільняє з посад.

Кабінет Міністрів України у передбачених законодавством межах координує та контролює діяльність цих установ та організацій, а також господарюючих суб'єктів, яким в установленому порядку делеговані функції з управління державним майном.

Керівники державних установ та організацій, утворених Кабінетом Міністрів України, а також господарюючих суб'єктів, яким делеговані функції з управління державним майном, несуть персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України за правомірне та ефективне використання державного майна, добір і розстановку кадрів на державних підприємствах, що належать до сфери їх управління, а також за виконання інших покладених на них функцій.

Розділ VI. ПОВНОВАЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ У ВІДНОСИНАХ З ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ ТА ОРГАНАМИ, СТВОРЮВАНИМИ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

Стаття 27. Участь Кабінету Міністрів України у забезпеченні здійснення Президентом України своїх повноважень

Кабінет Міністрів України спрямовує та координує діяльність органів виконавчої влади з метою забезпечення здійснення Президентом України повноважень щодо виконання Конституції та законів України, додержання прав і свобод людини і громадянина, керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави, забезпечення державного суверенітету, економічної самостійності, національної безпеки та обороноздатності, а також з інших питань, визначених Конституцією України.

Акти Президента України з питань, передбачених частиною четвертою статті 106 Конституції України, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за підготовку акта та його виконання.

Стаття 28. Підготовка Кабінетом Міністрів України пропозицій з питань, що належать до повноважень Президента України

Кабінет Міністрів України **з власної ініціативи чи на виконання указів Президента України** здійснює підготовку пропозицій з питань, що належать до компетенції Президента України, і проектів відповідних законів та актів Президента України.

Кабінет Міністрів України може звернутися до Президента України з умотивованим клопотанням про необхідність визначення відповідного законопроекту, зокрема того, що внесений Кабінетом Міністрів України, як невідкладного.

Відповідно до Конституції України, Прем'єр-міністр України вносить подання Президенту України щодо кандидатур для призначення головами місцевих державних адміністрацій.

Стаття 29. Відносини Кабінету Міністрів України з Радою національної безпеки і оборони України, консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами і службами, утворюваними Президентом України

Кабінет Міністрів України взаємодіє з Радою національної безпеки і оборони України, консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами і службами, утворюваними Президентом України.

Посадові особи консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, утворених Президентом України, не мають права давати доручення Кабінету Міністрів України чи окремим членам Кабінету Міністрів України та втручатися в його діяльність.

Порядок здійснення відносин Кабінету Міністрів України з Радою національної безпеки і оборони України, консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, визначається цим та іншими законами України, а також указами Президента України.

Розділ VII. ПОВНОВАЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ У ВІДНОСИНАХ З ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОРГАНАМИ

Стаття 30. Здійснення Кабінетом Міністрів України права законодавчої ініціативи

Кабінет Міністрів України, відповідно до Конституції України, має право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України.

Кабінет Міністрів України вносить законопроекти на розгляд Верховної Ради України відповідно до вимог закону про регламент Верховної Ради України.

Прем'єр-міністр України визначає одного з членів Кабінету Міністрів України або **заступника міністра** для представлення у Верховній Раді України внесеного Кабінетом Міністрів України законопроекту.

Кабінет Міністрів України має право відкликати внесений ним на розгляд Верховної Ради України законопроект у строки, визначені законом.

Новосформований Кабінет Міністрів України має право відкликати до прийняття у першому читанні законопроекти, внесені на розгляд Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України, повноваження якого припинено.

Рішення Верховної Ради України за наслідками розгляду у першому читанні законопроекту, внесеного Кабінетом Міністрів України, надсилаються йому у триденний строк після їх підписання Головою Верховної Ради України.

Стаття 31. Повноваження Кабінету Міністрів України у процесі розгляду питань Верховною Радою України

Кабінет Міністрів України подає на розгляд Верховної Ради України пропозиції з питань утворення і ліквідації районів, встановлення і зміни меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів, вирішення яких Конституцією України віднесено до повноважень Верховної Ради України.

Кабінет Міністрів України **за зверненням** Верховної Ради України або за власною ініціативою дає висновки щодо повноти економічного обґрунтування і фінансового забезпечення законодавчих пропозицій і законопроектів, реалізація яких потребує матеріальних та інших витрат за рахунок державного чи місцевих бюджетів. Кабінет Міністрів України одержує від Верховної Ради України для ознайомлення усі законопроекти, внесені на її розгляд іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи.

Члени Кабінету Міністрів України мають право давати висновки щодо проектів законів. Ці висновки надсилаються до Верховної Ради України і додаються до висновку комітету Верховної Ради України, визначеного головним з опрацювання відповідного законопроекту.

Прем'єр-міністр України, інші члени Кабінету Міністрів України, **заступники міністрів** мають право бути присутніми на засіданнях Верховної Ради України і виступати з питань, що обговорюються, відповідно до закону про регламент Верховної Ради України.

У разі, коли на засіданні Верховної Ради України народні депутати України порушують питання, що стосуються діяльності Кабінету Міністрів України або його членів, Прем'єр-міністр України **та інші члени Кабінету Міністрів України** мають право на репліку, чи одержання необхідних роз'яснень з цих питань.

Члени Кабінету Міністрів України або, за їх дорученням, посадові особи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади України, Секретаріату Кабінету Міністрів України беруть участь у засіданнях комітетів, тимчасових спеціальних комісій Верховної Ради України, на їх запрошення з розгляду питань, що стосуються повноважень Кабінету Міністрів України чи підвідомчих йому органів, установ та організацій.

Стаття 32. Повноваження Кабінету Міністрів України у зв'язку із затвердженням і виконанням Державного бюджету України

Кабінет Міністрів України розробляє і не пізніше 15 вересня кожного року подає до Верховної Ради України проект закону про Державний бюджет України на наступний рік. Разом із проектом закону подається доповідь про хід виконання Державного бюджету України поточного року.

Проект закону про Державний бюджет України повинен бути розроблений із врахуванням основних напрямів бюджетної політики на наступний рік (бюджетної резолюції), затверджених Верховною Радою України. Відхилення від зазначених основних напрямів зазначаються окремо і вмотивовуються.

Проект закону про Державний бюджет України на пленарному засіданні Верховної Ради України представляє Міністр фінансів України або особа, яка виконує його обов'язки.

Порядок участі Кабінету Міністрів України в процесі розгляду Верховною Радою України проекту закону про Державний бюджет України визначається законом.

Кабінет Міністрів України не пізніше 1 травня подає до Верховної Ради України та оприлюднює звіт про виконання Державного бюджету України за минулий рік, який розглядається не раніш як через десять робочих днів після його одержання.

Стаття 33. Повноваження Кабінету Міністрів України у зв'язку із підготовкою, затвердженням і виконанням загальнодержавних програм

Кабінет Міністрів України розробляє і вносить на розгляд Верховної Ради України проекти загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку України, охорони довкілля **та з інших питань**.

Кабінет Міністрів України, одночасно із звітом про виконання Державного бюджету України за минулий рік, подає до Верховної Ради України звіти про хід виконання загальнодержавних програм.

Стаття 34. Відносини Кабінету Міністрів України з Рахунковою палатою

Кабінет Міністрів України, на запит Рахункової палати, надає статистичну, фінансову, бухгалтерську та іншу інформацію і документацію, необхідну їй для виконання завдань, функцій та повноважень, встановлених **Конституцією України та** законом.

Кабінет Міністрів України одержує від Рахункової палати відомості про результати перевірок, ревізій та обстежень, а також клопотання про притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб, винних у порушенні вимог законодавства, нецільовому, неефективному викори-

станні коштів, заподіянні матеріальної шкоди державі, розглядає ці матеріали та клопотання, вживає в межах своєї компетенції необхідних заходів та інформує про них Рахункову палату.

Стаття 35. Відносини Кабінету Міністрів України з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини

Діяльність Кабінету Міністрів України, пов'язана з додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, перебуває під парламентським контролем, **що здійснюється Уповноваженим** Верховної Ради України з прав людини.

Кабінет Міністрів України в межах, установлених законом, забезпечує Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини доступ до всіх документів Кабінету Міністрів України, підвідомчих йому органів, установ та організацій.

Стаття 36. Відповіді Кабінету Міністрів України, його членів на депутатські звернення та запити

Кабінет Міністрів України або **члени Кабінету Міністрів України**, яким адресовано депутатське звернення чи до яких на сесії Верховної Ради України заявлено запит народного депутата України, зобов'язані надати відповідь у встановленому законом порядку.

У разі обговорення відповіді на депутатський запит на пленарному засіданні Верховної Ради України на нього повинні бути запрошені члени Кабінету Міністрів України, до яких було заявлено запит.

Члени Кабінету Міністрів України невідкладно приймають народних депутатів України з питань їх депутатської діяльності.

Стаття 37. Розгляд звернень комітетів і тимчасових комісій Верховної Ради України

Кабінет Міністрів України організовує розгляд звернень комітетів і тимчасових комісій Верховної Ради України з питань його діяльності. Відповідна особа з числа членів Кабінету Міністрів України повідомляє цим комітетам і комісіям про результати розгляду та вжиті заходи у встановлений законом строк.

Стаття 38. Інформування Верховної Ради України про роботу Кабінету Міністрів України

З метою регулярного інформування Верховної Ради України про діяльність Кабінету Міністрів України, але не частіше одного разу на місяць, Верховна Рада України може проводити "Дні Уряду України", на яких заслуховувати відповідну інформацію членів Кабінету Міністрів України.

Дата проведення "Дня Уряду України" та його тематика визначаються Верховною Радою України в порядку, передбаченому законом, але не пізніш як за чотирнадцять днів до його проведення.

Кабінет Міністрів України надає Верховній Раді України аналітичні та довідкові матеріали з питань, що розглядатимуться на "Дні Уряду України", не пізніш як за три робочі дні до його проведення.

Запитання на "Дні Уряду України" подаються згідно з визначеною тематикою і не можуть виходити за межі компетенції Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади.

Член Кабінету Міністрів України відповідає на всі запитання за визначеною тематикою, що надійшли до Кабінету Міністрів України від комітетів Верховної Ради України, депутатських фракцій і груп, народних депутатів України. У разі необхідності його відповіді можуть бути доповнені іншими членами Кабінету Міністрів України.

Член Кабінету Міністрів України може бути запрошений для виступу на "Дні Уряду України" у Верховній Раді України, як правило, не частіше ніж двічі на рік.

Верховна Рада України бере до відома інформацію, надану під час проведення "Дня Уряду України", і використовує її у своїй роботі.

Розділ VIII. ВІДНОСИНИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАННЯМИ ГРОМАДЯН

Стаття 39. Звернення Кабінету Міністрів України до Конституційного Суду України

Кабінет Міністрів України має право звернутися до Конституційного Суду України для одержання висновків про відповідність Консти-

туції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, а також для одержання офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Стаття 40. Відносини Кабінету Міністрів України з Національним банком України

Кабінет Міністрів України взаємодіє з Національним банком України з питань, що належать до його компетенції відповідно до Конституції та законів України.

Стаття 41. Відносини Кабінету Міністрів України з органами місцевого самоврядування

Кабінет Міністрів України спрямовує діяльність системи органів виконавчої влади на сприяння ефективному функціонуванню та розвитку місцевого самоврядування, додержання визначених законом прав органів місцевого самоврядування, забезпечує взаємодію центральних і місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення, реалізації завдань соціально-економічного та культурного розвитку населених пунктів і регіонів.

Проекти актів Кабінету Міністрів України, які безпосередньо стосуються функціонування місцевого самоврядування конкретних територіальних громад, попередньо направляються відповідним органам місцевого самоврядування. Для участі в засіданнях Кабінету Міністрів України з розгляду цих питань, запрошуються представники заінтересованих органів місцевого самоврядування.

Кабінет Міністрів України повинен компенсувати органам місцевого самоврядування їх витрати, що виникли внаслідок рішень Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України.

Кабінет Міністрів України може вносити на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо делегування органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади. Одночасно Кабінет Міністрів України подає пропозиції щодо фінансування здійснення цих повноважень за рахунок коштів Державного бюджету України, або шляхом віднесення до місцевого бюджету окре-

мих загальнодержавних податків, а також передачі у комунальну власність чи у розпорядження органів місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності.

Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих повноважень органів виконавчої влади підконтрольні Кабінету Міністрів України.

Кабінет Міністрів України має право у встановленому законом порядку зупиняти дію актів органів місцевого самоврядування **з мотивів їх невідповідності** Конституції чи законам України, з одночасним зверненням до суду щодо законності цих актів.

Стаття 42. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з об'єднаннями громадян

Кабінет Міністрів України безпосередньо або через систему центральних та місцевих органів виконавчої влади забезпечує реалізацію передбачених законом прав об'єднань громадян, сприяє їм у виконанні статутних завдань у межах, визначених законом.

Кабінет Міністрів України розглядає пропозиції всеукраїнських та міжнародних об'єднань громадян з питань їх статутної діяльності, що потребують вирішення Кабінетом Міністрів України.

Розділ ІХ. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 43. Організаційні форми здійснення функцій та повноважень Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України, відповідно до Конституції та законів України, реалізує свої функції та повноваження шляхом проведення засідань Кабінету Міністрів України, роботи урядових комітетів, діяльності членів Кабінету Міністрів України та в інших передбачених законодавством формах.

Стаття 44. Прем'єр-міністр України

Прем'єр-міністр України:

1) керує роботою Кабінету Міністрів України, спрямовує її на забезпечення здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України, та інших завдань, покладених на Кабінет Міністрів України; здійснює загальне керівництво Секретаріатом Кабінету Міністрів України; представляє Кабінет Міністрів України у зносинах з іншими органами державної влади;

2) спрямовує, координує та контролює діяльність віце-прем'єр-міністрів і міністрів України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, дає з цією метою доручення, обов'язкові до виконання цими посадовими особами;

3) вносить **Кабінету Міністрів України подання** про створення, реорганізацію та ліквідацію міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

4) вносить **Верховній Раді України** подання стосовно кандидатур до складу Кабінету Міністрів України, **крім посад Міністра оборони України та Міністра закордонних справ України**, а також стосовно **їх звільнення з посад**;

4-1) вносить Президенту України пропозиції щодо кандидатур на посади Міністра оборони України та Міністра закордонних справ України, а також стосовно їх звільнення з посад;

4-2) вносить Верховній Раді України подання стосовно кандидатур на посади Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення та радіомовлення України, а також стосовно звільнення зазначених осіб з посад;

5) вносить на розгляд Кабінету Міністрів України кандидатури на посади голів місцевих державних адміністрацій та **пропозиції** щодо припинення їхніх повноважень на цих посадах;

5-1) **за пропозиціями відповідних членів Кабінету Міністрів України вносить** Кабінету Міністрів України кандидатури на посади

керівників центральних органів виконавчої влади (крім міністерств) **та подання про їх звільнення з цих посад;**

6) вносить подання Президенту України щодо кандидатур, схвалених Кабінетом Міністрів України, для призначення їх на посади голів місцевих державних адміністрацій і пропозиції щодо звільнення з цих посад;

7) визначає персональний склад урядових комітетів та призначає їх голів;

8) скликає засідання Кабінету Міністрів України та головує на них;

9) підписує акти Кабінету Міністрів України та видає розпорядження Прем'єр-міністра України з питань, віднесених до його компетенції, зазначених у пунктах 7, 12 - 14 цієї статті;

10) у випадках, передбачених частиною четвертою статті 106 Конституції України, скріплює підписом укази Президента України;

11) вступає в зносини з урядами іноземних держав, веде переговори і підписує міжнародні договори України відповідно до закону;

12) призначає голів спільних міжурядових комісій з питань співробітництва, які створюються на підставі міжнародних договорів, укладених від імені Уряду України;

13) визначає обов'язки та забезпечує взаємодію членів Кабінету Міністрів України.

Прем'єр-міністр України за посадою входить до складу Ради національної безпеки і оборони України.

Прем'єр-міністр України може здійснювати й інші повноваження, передбачені Конституцією, цим та іншими законами України.

У разі відсутності Прем'єр-міністра України, його обов'язки виконує Перший віце-прем'єр-міністр України або інший віце-прем'єр-міністр України згідно з розподілом обов'язків між ними.

Стаття 45. Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України

Перший віце-прем'єр-міністр України та віце-прем'єр-міністри України згідно з розподілом обов'язків між ними здійснюють такі повноваження:

1) забезпечують виконання Конституції **та** законів України, актів Кабінету Міністрів України, Програми діяльності Кабінету Міні-

стрів України, реалізацію компетенції Кабінету Міністрів України у відповідних напрямках діяльності;

2) **координують роботу міністерств, спрямовують, координують та контролюють діяльність інших центральних органів виконавчої влади, що належать до їх сфери спрямування та координації, місцевих органів виконавчої влади, дають з цією метою та на виконання актів Кабінету Міністрів України обов'язкові до виконання цими органами доручення; вносять на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням повноважень по спрямуванню і координації центральних органів виконавчої влади;**

3) **очолюють** урядові комітети;

4) здійснюють підготовку питань для розгляду на засіданнях Кабінету Міністрів України, попередньо розглядають і погоджують проекти законів України, актів Президента України, що готуються Кабінетом Міністрів України, та проекти відповідних актів Кабінету Міністрів України, вживають заходів для усунення розбіжностей щодо них між членами Кабінету Міністрів України; вносять пропозиції щодо порядку денного та черговості проведення засідань Кабінету Міністрів України;

5) забезпечують, згідно з розподілом обов'язків, взаємодію Кабінету Міністрів України з Президентом України та Верховною Радою України в процесі підготовки, прийняття і реалізації нормативних актів, а також поточної діяльності Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади;

6) беруть участь у розгляді питань на засіданнях Кабінету Міністрів України, мають право брати участь у роботі Верховної Ради України та її органів, у роботі відповідних колегіальних органів, що утворюються Президентом України, Кабінетом Міністрів України, колегій міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, у засіданнях Ради міністрів Автономної Республіки Крим, у роботі місцевих державних адміністрацій;

7) очолюють за рішенням Прем'єр-міністра України відповідні колегіальні консультативно-дорадчі органи;

8) вносять Прем'єр-міністрів України пропозиції щодо призначення керівників відповідних центральних і місцевих органів виконавчої влади та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;

9) за дорученням Прем'єр-міністра України представляють Кабінет Міністрів України у відносинах з іншими органами, установами, організаціями в Україні та за її межами;

10) відповідно до повноважень, наданих в установленому законом порядку, ведуть переговори і підписують міжнародні договори України

Стаття 46. Міністри України

Міністри як члени Кабінету Міністрів України:

1) забезпечують розроблення та реалізацію державної політики у доручених їм сферах;

2) здійснюють керівництво відповідними міністерствами та сферами державного управління, спрямовують та координують від імені Кабінету Міністрів України у встановленому порядку діяльність інших центральних органів виконавчої влади;

3) вносять на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням міністром повноважень керівника міністерства та наданих йому законодавством повноважень по спрямуванню і координації інших органів виконавчої влади;

4) вносять Прем'єр-міністру України пропозиції щодо призначення на посаду та звільнення з посади керівників центральних органів виконавчої влади, що належать до їх сфери спрямування та координації;

5) за власною ініціативою чи за дорученням Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України готують питання на розгляд Кабінету Міністрів України;

6) беруть участь у розгляді питань на засіданнях Кабінету Міністрів України та вносять пропозиції щодо порядку денного цих засідань;

7) беруть участь у засіданнях урядових комітетів;

8) за дорученням Прем'єр-міністра України представляють Кабінет Міністрів України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями в Україні та за її межами;

9) відповідно до повноважень, наданих в установленому порядку, ведуть переговори і підписують міжнародні договори України;

10) здійснюють за рішенням Кабінету Міністрів України керівництво відповідними дорадчими та іншими колегіальними органами.

Стаття 47. Інші повноваження членів Кабінету Міністрів України, їх відповідальність

Члени Кабінету Міністрів України, крім визначених цим Законом, можуть мати й інші повноваження, передбачені законами України.

Члени Кабінету Міністрів України несуть персональну відповідальність за стан справ у доручених їм сферах державного управління та за діяльність Кабінету Міністрів України в цілому.

Стаття 48. Засідання Кабінету Міністрів України

Основною організаційною формою роботи Кабінету Міністрів України є його засідання. На засіданнях Кабінету Міністрів України приймаються акти Кабінету Міністрів України, в тому числі з питань реалізації права законодавчої ініціативи Кабінету Міністрів України, обговорюються найважливіші питання суспільного життя, а також діяльності самого Кабінету Міністрів України та заслуховуються звіти членів Кабінету Міністрів України і керівників органів виконавчої влади.

Засідання Кабінету Міністрів України скликаються Прем'єр-міністром України з власної ініціативи або за ініціативою не менше однієї п'ятої від загальної чисельності членів Кабінету Міністрів України. Періодичність проведення засідань Кабінету Міністрів України визначається Прем'єр-міністром України з урахуванням пропозицій інших членів Кабінету Міністрів України.

Засідання Кабінету Міністрів України вважається повноважним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини від загальної чисельності членів Кабінету Міністрів України.

У разі неможливості міністра взяти участь у засіданні Кабінету Міністрів України, його заміщає з правом дорадчого голосу заступник міністра.

Кабінет Міністрів України, за пропозиціями членів Кабінету Міністрів України, затверджує перелік осіб, які мають право постійно брати участь у його засіданнях з правом дорадчого голосу.

На засіданнях Кабінету Міністрів України головує Прем'єр-міністр України, а в разі його відсутності — Перший віце-прем'єр-міністр України.

Порядок денний засідань Кабінету Міністрів України затверджує Кабінет Міністрів України. Проект порядку денного вноситься Прем'єр-міністром України з урахуванням пропозицій інших членів Кабінету Міністрів України.

Засідання Кабінету Міністрів України протоколюється і стенографується. Протокол і стенограма засідання Кабінету Міністрів України є офіційними документами, що підтверджують обговорення і прийняття рішення Кабінетом Міністрів України.

Порядок проведення засідань Кабінету Міністрів України, ведення протоколу і стенограми засідань, підготовки та прийняття рішень, інші процедурні питання діяльності Кабінету Міністрів України відповідно до цього Закону визначаються Регламентом Кабінету Міністрів України, який затверджується постановою Кабінету Міністрів України.

Стаття 49. Урядові комітети

З метою координації роботи членів Кабінету Міністрів України, підготовки та узгодження питань для розгляду на засіданні Кабінету Міністрів України, а також усунення розбіжностей у підходах до визначення механізму їх вирішення утворюються урядові комітети.

До складу урядових комітетів входять члени Кабінету Міністрів України. Очолюють урядові комітети, як правило, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України.

За рішенням Прем'єр-міністра України **або голови урядового комітету, у його роботі** з правом дорадчого голосу можуть **брати участь** також керівники інших центральних органів виконавчої влади, заступники міністрів.

У роботі урядового комітету можуть брати участь з правом вирішального голосу члени Кабінету Міністрів України, які не входять до складу відповідного урядового комітету.

Перелік урядових комітетів затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, а їх персональний склад затверджується Прем'єр-міністром України.

Засідання урядового комітету вважається **повноважним**, якщо на ньому присутні не менш як дві третини його членів.

За результатами обговорення питань на засіданні урядового комітету шляхом консенсусу приймається рішення, яке оголошується головуючим та оформлюється протоколом.

Порядок організації роботи урядових комітетів визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 50. Основні функції та повноваження урядових комітетів

Урядові комітети:

- 1) розглядають та схвалюють концепції проектів нормативно-правових актів та інших документів, що підлягають розробленню;
- 2) розглядають проекти нормативно-правових актів та інших документів, що подаються на розгляд Кабінету Міністрів України, врегульовують розбіжності щодо них та приймають рішення про попереднє схвалення чи відхилення цих проектів або про повернення на доопрацювання органу, відповідальному за підготовку проекту;
- 3) розглядають інші питання, пов'язані з формуванням та реалізацією державної політики у відповідній сфері.

Урядові комітети мають право:

- 1) вносити пропозиції щодо першочергового розгляду питань на засіданні Кабінету Міністрів України;
- 2) створювати в разі потреби підкомітети, експертні комісії та робочі групи для розгляду окремих питань, що належать до їх компетенції;
- 3) отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади необхідну для їх роботи інформацію;
- 4) запрошувати на засідання представників органів виконавчої влади, а також інших фахівців з питань, що розглядаються комітетом.

Стаття 51. Акти Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України на основі та на виконання Конституції України, законів України, актів Президента України видає у межах своєї компетенції постанови і розпорядження, обов'язкові для виконання.

Акти Кабінету Міністрів України нормативного характеру видаються у формі постанов Кабінету Міністрів України.

Акти Кабінету Міністрів України з організаційно-розпорядчих та інших поточних питань видаються у формі розпоряджень Кабінету Міністрів України.

Кабінет Міністрів України організовує та контролює виконання своїх актів безпосередньо або через центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та інші підвідомчі йому органи.

Дія актів Кабінету Міністрів України може бути зупинена Президентом України ***з мотивів невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності.***

Акти Кабінету Міністрів України в повному обсязі або їх окремі положення можуть бути визнані Конституційним Судом України неконституційними. Такі акти або їх окремі положення втрачають чинність з дня прийняття Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність.

Акти Кабінету Міністрів України або їх окремі положення можуть бути оскаржені до **адміністративного суду згідно з його територіальною юрисдикцією**, в установленому законом порядку, якщо вони порушують права і свободи людини і громадянина.

Стаття 52. Підготовка проектів актів Кабінету Міністрів України

Право виступати з ініціативою щодо прийняття актів у Кабінеті Міністрів України мають члени Кабінету Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Підготовка проектів постанов Кабінету Міністрів України здійснюється міністерствами, а в разі потреби — за участю інших центральних органів виконавчої влади, а також народних депутатів України, науковців, інших фахівців за їх згодою.

Стаття 53. Розгляд питань та прийняття рішень на засіданнях Кабінету Міністрів України

Рішення у формі постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України приймаються шляхом голосування на засіданнях Кабінету Міністрів України.

Рішення Кабінету Міністрів України приймаються більшістю голосів від загальної чисельності членів Кабінету Міністрів України. За рівної кількості голосів голос Прем'єр-міністра України є вирішальним.

У разі особливо термінової потреби за рішенням Прем'єр-міністра України, розпорядження Кабінету Міністрів України може бути прийняте шляхом письмового опитування членів Кабінету Міністрів України. Проект такого розпорядження надсилається всім членам Кабінету Міністрів України.

Стаття 54. Офіційне оприлюднення, набрання чинності та реєстрація актів Кабінету Міністрів України

Постанови Кабінету Міністрів України після підписання Прем'єр-міністром України направляються Міністерству юстиції України для включення їх в установленому порядку до Єдиного державного реєстру нормативних актів та опублікування в газеті "Урядовий кур'єр" та Офіційному віснику України.

Постанови Кабінету Міністрів України набирають чинності з дня офіційного опублікування, якщо ними не встановлено більш пізній строк набрання чинності. У випадках, передбачених законом, постанови Кабінету Міністрів України або їх окремі положення, що містять інформацію з обмеженим доступом, не підлягають опублікуванню і набирають чинності з моменту доведення до відома виконавців, якщо ними не встановлено більш пізній строк набрання чинності.

Розпорядження Кабінету Міністрів України набирають чинності з моменту їх прийняття, якщо ними не встановлено більш пізній строк набрання чинності.

Розпорядження Кабінету Міністрів України доводяться до відома їх виконавців Секретаріатом Кабінету Міністрів України, а в разі необхідності оприлюднюються іншим чином.

Стаття 55. Постійні і тимчасові органи Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України для забезпечення ефективної реалізації своїх повноважень може утворювати постійні консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи.

Для підготовки пропозицій щодо вирішення окремих питань державного управління, розроблення проектів законів України, актів Пре-

зидента України та Кабінету Міністрів України, а також для виконання окремих доручень Кабінет Міністрів України може утворювати тимчасові комісії, інші робочі та консультативні органи.

До участі в постійних та тимчасових органах Кабінету Міністрів України можуть залучатися народні депутати України, державні службовці, науковці та інші фахівці на громадських засадах.

Працівники органів, установ та організацій, що не входять до системи виконавчої влади, залучаються до роботи у консультативних, дорадчих та інших допоміжних органах Кабінету Міністрів України за їх згодою.

У разі необхідності таким органам Кабінету Міністрів України для роботи надаються приміщення, оргтехніка та залучається допоміжний персонал з числа працівників відповідних центральних органів виконавчої влади чи спеціально найнятих для цього осіб.

Права, функції та персональний склад цих органів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Для оплати праці фахівців, залучених до роботи у робочих групах з підготовки проектів актів законодавства, можуть виділятися кошти, передбачені на діяльність Кабінету Міністрів України.

Стаття 56. Секретаріат Кабінету Міністрів України

Організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України.

Секретаріат Кабінету Міністрів України здійснює відповідне забезпечення підготовки та проведення засідань Кабінету Міністрів України, урядових комітетів та діяльності членів Кабінету Міністрів України. Секретаріат несе відповідальність за своєчасне подання проектів законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, інших документів для підготовки їх до розгляду Кабінетом Міністрів України, урядовими комітетами, їх постійними та тимчасовими органами.

Секретаріат Кабінету Міністрів України очолює Державний секретар Кабінету Міністрів України, який призначається на посаду та звільняється з посади **Кабінетом Міністрів України** за поданням Прем'єр-міністра України в порядку, визначеному законодавством про державну службу.

Державний секретар Кабінету Міністрів України має першого заступника та заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади **Кабінетом Міністрів України** за поданням Прем'єр-міністра України в порядку, визначеному законодавством про державну службу. Пропозиції щодо призначення на посади першого заступника та заступників Державного секретаря Кабінету Міністрів України вносить Прем'єр-міністру України Державний секретар Кабінету Міністрів України.

Працівники Секретаріату Кабінету Міністрів України призначаються на посаду та звільняються з посади Державним секретарем Кабінету Міністрів України відповідно до законодавства про державну службу.

Члени Кабінету Міністрів України мають право на патронатні служби.

Персональний склад патронатних служб формується самими членами Кабінету Міністрів України. Патронатні служби Прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів України та міністрів, які не очолюють міністерств, створюються **у складі** Секретаріату Кабінету Міністрів України, їх працівники призначаються на посади Державним секретарем Кабінету Міністрів України. Патронатні служби міністрів, які очолюють міністерства, створюються **у складі центрального апарату** відповідних міністерств України.

Права, обов'язки і відповідальність працівників Секретаріату Кабінету Міністрів України визначаються законодавством про державну службу і Положенням про Секретаріат Кабінету Міністрів України, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Припинення повноважень Кабінету Міністрів України не є підставою для розірвання трудового договору з працівниками Секретаріату Кабінету Міністрів України, **за винятком працівників патронатних служб членів Кабінету Міністрів України.**

Структура Секретаріату Кабінету Міністрів України затверджується Державним секретарем Кабінету Міністрів України **за погодженням** Прем'єр-міністра України.

Секретаріат Кабінету Міністрів України є юридичною особою. ***Державний секретар Кабінету Міністрів України виступає від імені Секретаріату Кабінету Міністрів України як юридичної особи.***

Кошторис видатків Секретаріату Кабінету Міністрів України затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Державного

секретаря Кабінету Міністрів України у межах бюджетних асигнувань на **забезпечення діяльності** Кабінету Міністрів України.

За рішенням Прем'єр-міністра України для керівництва Секретаріатом Кабінету Міністрів України може вводитися посада Міністра Кабінету Міністрів України. У разі призначення Міністра Кабінету Міністрів України, Державний секретар Кабінету Міністрів України підпорядковується та підзвітний безпосередньо Міністру Кабінету Міністрів України.

Розділ X. СОЦІАЛЬНЕ ТА ІНШЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЧЛЕНІВ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 57. Умови оплати праці та відпустки членів Кабінету Міністрів України.

Умови оплати праці членів Кабінету Міністрів України, розміри їх посадових окладів, надбавок, доплат і матеріальної допомоги визначаються відповідно до **законодавства**.

Члени Кабінету Міністрів України мають право на щорічну відпустку тривалістю сорок п'ять календарних днів з виплатою допомоги для оздоровлення в розмірі подвійної **середньомісячної** заробітної плати.

Стаття 58. Матеріально-побутове забезпечення членів Кабінету Міністрів України

Член Кабінету Міністрів України забезпечується персональним службовим автомобілем з правом цілодобового використання.

У разі потреби член Кабінету Міністрів України забезпечується службовим жилим приміщенням і зв'язком у порядку, визначеному законом.

Член Кабінету Міністрів України має право на позачергове отримання проїзних квитків на всі види міжміського транспорту в межах території України.

Медичне обслуговування членів Кабінету Міністрів України та забезпечення їх санаторно-курортними путівками здійснюється в установленому порядку.

Життя і здоров'я члена Кабінету Міністрів України підлягають обов'язковому державному страхуванню на суму його десятирічного грошового утримання. Умови страхування встановлюються відповідно до закону.

Забезпечується особиста охорона Прем'єр-міністра України, а у разі необхідності — інших членів Кабінету Міністрів України та членів їх сімей.

Членові Кабінету Міністрів України на період його повноважень в установленому порядку може видаватися дипломатичний паспорт.

Стаття 59. Соціальні гарантії в разі припинення повноважень Прем'єр-міністра України

У разі звільнення Прем'єр-міністра України у зв'язку із закінченням строку його повноважень або дострокового припинення повноважень Прем'єр-міністра України через незалежні від нього обставини (дострокове припинення повноважень Президента України), **йому на період працевлаштування виплачується матеріальна допомога у розмірі заробітної плати з урахуванням усіх установлених доплат та надбавок**, яку отримує діючий Прем'єр-міністр України, але не більше одного року.

У разі необхідності, відповідно до законодавства, забезпечується особиста охорона колишнього Прем'єр-Міністра України та членів його сім'ї.

Установлені цим Законом соціальні гарантії не поширюються на колишнього Прем'єр-міністра України, щодо якого набрав законної сили обвинувальний вирок суду за вчинення ним умисного злочину.

Стаття 60. Соціальні гарантії в разі припинення повноважень інших членів Кабінету Міністрів України

У разі звільнення члена Кабінету Міністрів України у зв'язку із змінами у складі Кабінету Міністрів України, закінченням строку повноважень Кабінету Міністрів України або достроковим припиненням повноважень Кабінету Міністрів України через незалежні від нього обставини (дострокове припинення повноважень Президента України, смерть чи відставка Прем'єр-міністра України), **йому на період працевлаштування виплачується матеріальна допомога у розмірі заробіт-**

ної плати з урахуванням усіх установлених доплат та надбавок, яку отримує відповідний діючий член Кабінету Міністрів України, але не більше одного року.

Установлені цим Законом соціальні гарантії не поширюються на колишнього члена Кабінету Міністрів України, щодо якого набрав законної сили обвинувальний вирок суду за вчинення ним умисного злочину.

Стаття 61. Пенсійне та інше забезпечення колишніх членів Кабінету Міністрів України

У разі виходу на пенсію члена Кабінету Міністрів України, а також у разі досягнення пенсійного віку колишнім членом Кабінету Міністрів України, повноваження якого були припинені на підставах, зазначених у частині першій статті 60 цього Закону, йому призначається пенсія та здійснюються інші виплати у порядку і розмірах, що визначаються законодавством.

Колишні члени Кабінету Міністрів України пенсійного віку обслуговуються державними закладами охорони здоров'я і забезпечуються санаторно-курортним лікуванням у порядку, визначеному законодавством.

Розділ XI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з **набуттям чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року.**

2. Кабінету Міністрів України протягом двох місяців з дня набрання чинності цим Законом:

1) підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до законів України у зв'язку з прийняттям цього Закону;

2) привести свої нормативні акти у відповідність із цим Законом;

3) прийняти нормативні акти, що впливають із цього Закону.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади

Цей Закон відповідно до Конституції України визначає види, основні завдання, принципи та організацію діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України, їх загальні функції та повноваження, засади відносин з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Центральний орган виконавчої влади України

Центральний орган виконавчої влади України (далі — центральний орган виконавчої влади) — це підвідомчий Кабінету Міністрів України орган виконавчої влади, який утворюється, реорганізовується та ліквідується Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України, і керівник якого призначається та звільняється Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України.

Повноваження центральних органів виконавчої влади поширюються на всю територію України.

Стаття 2. Міністерства України

Міністерства України (далі — міністерства) є провідними органами у системі центральних органів виконавчої влади, які здійснюють функції з формування та реалізації державної політики у відповідних

⁸ Підготовлено ЦППР за участі працівників Секретаріату Кабінету Міністрів України. Текст станом на 20.09.2005 р.

секторах державного управління, спрямованої на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

Між міністерствами розподіляються всі питання державної політики, відповідальність за які покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України, за винятком віднесених до компетенції членів Кабінету Міністрів України, які не очолюють міністерств.

Міністерства безпосередньо підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України, а також Президенту України в частині його конституційних повноважень.

Стаття 3. Інші центральні органи виконавчої влади

Інші центральні органи виконавчої влади можуть утворюватися для виконання окремих функцій з реалізації державної політики.

Інші центральні органи виконавчої влади підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України через спрямування і координацію їх діяльності відповідними членами Кабінету Міністрів України, які представляють у Кабінеті Міністрів України питання, віднесені до відання цих органів.

Особливості організації, повноважень та порядку діяльності Служби безпеки України, Антимонопольного комітету України, Фонду державного майна України та Державного комітету телебачення і радіомовлення України визначаються Конституцією та окремими законами.

Стаття 4. Основні завдання міністерств та інших центральних органів виконавчої влади

Основними завданнями міністерств у відповідних секторах державного управління є:

- 1) прогнозування розвитку та вироблення пропозицій щодо формування державної політики;
- 2) реалізація Програми діяльності Кабінету Міністрів України;
- 3) підготовка концепцій проектів законів та проектів законів, проектів урядових рішень;
- 4) здійснення нормативно-правового регулювання відповідно до законів та постанов Кабінету Міністрів України;
- 5) організація виконання загальнодержавних програм;

б) координація і спрямування діяльності інших органів виконавчої влади, в тому числі центральних;

7) здійснення нагляду та контролю за виконанням законодавства та забезпеченням проведення єдиної державної політики.

Основними завданнями інших центральних органів виконавчої влади є виконання Конституції України та інших актів законодавства.

Стаття 5. Принципи організації та діяльності центральних органів виконавчої влади

Організація та діяльність центральних органів виконавчої влади ґрунтується на принципах:

1) верховенства права — центральні органи виконавчої влади спрямовують свою діяльність на забезпечення прав та свобод людини і громадянина, здійснюючи її на засадах гуманізму та справедливості;

2) законності — центральні органи виконавчої влади здійснюють свої повноваження в межах та в порядку, установлених Конституцією та законами України;

3) відкритості — центральні органи виконавчої влади здійснюють свою діяльність відкрито, гарантуючи та забезпечуючи доступ громадськості до інформації про неї. Прийняття таємних (закритих) рішень можливе лише у випадках, визначених законом. Центральні органи виконавчої влади зобов'язані регулярно звітувати перед громадськістю про свою діяльність, а також проводити громадські обговорення проєктів рішень, які зачіпають права та свободи громадян;

4) забезпечення єдності державної політики - центральні органи виконавчої влади реалізують державну політику, що розробляється Кабінетом Міністрів України на основі засад, визначених Верховною Радою України, та з урахуванням конституційних повноважень Президента України;

5) підконтрольності — щодо діяльності центральних органів виконавчої влади забезпечується внутрішній контроль та контроль з боку інших органів державної влади;

б) ефективності — центральні органи виконавчої влади повинні забезпечувати досягнення необхідних результатів у вирішенні покладених на них завдань при найменших витратах ресурсів;

7) стратегічного планування — центральні органи виконавчої влади повинні здійснювати свою діяльність з урахуванням

середньострокового та довгострокового прогнозу розвитку відповідного сектору державного управління;

8) децентралізації та деконцентрації — центральні органи виконавчої влади повинні вживати необхідних заходів з максимальною передачею (делегуванням) повноважень щодо надання адміністративних послуг, виконання інших адміністративних функцій та управління об'єктами державної власності нижчестоящим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, а також установам та організаціям, в тому числі недержавним;

9) сталого розвитку — центральні органи виконавчої влади забезпечують дбайливе ставлення до людських, природних, фінансових та інших ресурсів, турботи про майбутні покоління;

10) постійної раціоналізації та модернізації — центральні органи виконавчої влади повинні забезпечувати постійне вдосконалення власної організації та діяльності, зростання її ефективності.

Стаття 6. Правова основа діяльності центральних органів виконавчої влади

Повноваження, організація і порядок діяльності центральних органів виконавчої влади визначаються Конституцією України, цим та іншими законами України.

Центральні органи виконавчої влади у своїй діяльності керуються Конституцією України, цим та іншими законами України, а також актами Президента України і Кабінету Міністрів України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Кабінет Міністрів України на основі законів України затверджує положення про кожен центральний орган виконавчої влади, в якому визначаються завдання, функції, територіальна організація та інші питання його діяльності.

Стаття 7. Утворення, реорганізація та ліквідація центральних органів виконавчої влади

Центральні органи виконавчої влади утворюються, реорганізуються та ліквідовуються Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до Конституції України, Закону України "Про

Кабінет Міністрів України", цього та інших законів України в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади.

Подання про утворення чи реорганізацію центрального органу виконавчої влади повинне містити пропозиції щодо основних функцій та повноважень створюваного або реорганізованого центрального органу виконавчої влади, а також щодо граничної чисельності та розміру асигнувань на його утримання. **Утворення чи реорганізація центрального органу виконавчої влади здійснюється, як правило, з нового бюджетного року.**

Подання про ліквідацію центрального органу виконавчої влади повинне містити обґрунтування необхідності ліквідації відповідного центрального органу виконавчої влади та пропозиції щодо перерозподілу його функцій та повноважень між іншими органами виконавчої влади або доцільності відмови від виконання цих функцій державою.

Порядок здійснення організаційних заходів щодо утворення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Місцезнаходження та атрибути центральних органів виконавчої влади

Центральні органи виконавчої влади знаходяться в столиці України — місті Києві.

На будинках, де розміщуються центральні органи виконавчої влади, вивішуються однотипні таблички із зображенням Державного Герба України та найменуванням розташованого там органу, і піднімається Державний Прапор України.

Центральні органи виконавчої влади є юридичними особами, мають самостійні баланси, рахунки в органах Державного казначейства України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Зразки печаток і типових табличок центральних органів виконавчої влади затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 9. Персонал центральних органів виконавчої влади

Штатний розпис центральних органів виконавчої влади включає державні політичні посади у випадках, передбачених законом, посади

державних службовців та посади працівників, найманих згідно з трудовим законодавством.

Вимоги до посадових осіб, що обіймають в центральних органах виконавчої влади державні політичні посади, встановлюються Конституцією України, цим та іншими законами.

Вимоги до посадових осіб, що обіймають в центральних органах виконавчої влади посади державних службовців, встановлюються Конституцією України та законодавством про державну службу.

На посади керівників центральних органів виконавчої влади та їх заступників можуть бути призначені громадяни України, які мають вищу освіту та володіють державною мовою.

Керівники центральних органів виконавчої влади не мають права суміщати свою службу діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства чи іншої організації, що має на меті одержання прибутку. Дія цього положення поширюється також на заступників міністра.

РОЗДІЛ II. МІНІСТЕРСТВА

Глава 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА

Стаття 10. Склад та система міністерства

До складу міністерства входять міністр, заступники міністра та апарат міністерства. Для забезпечення діяльності міністра та його заступників утворюється патронатна служба міністра.

До системи міністерства входять урядові органи, а також установи, організації та підприємства. У випадках, передбачених законодавством, у системі міністерства можуть утворюватись територіальні органи.

Стаття 11. Міністр

Міністр є членом Кабінету Міністрів України та очолює міністерство. Міністр підзвітний і підконтрольний Кабінету Міністрів України, відповідальний перед Прем'єр-міністром України за стан справ у відпо-

відному секторі державного управління. Міністр відповідальний також перед Президентом України з питань, що належать до конституційних повноважень Президента України.

Порядок призначення на посаду і набуття повноважень міністра, вимоги до кандидатів на посаду міністра, припинення повноважень міністра визначаються Конституцією України та Законом України "Про Кабінет Міністрів України".

Міністр:

1) очолює відповідне міністерство та здійснює керівництво його діяльністю, несе відповідальність за стан справ у відповідному секторі державного управління та за виконання поставлених перед міністерством завдань;

2) визначає напрям державної політики у відповідному секторі державного управління відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України та організовує його реалізацію;

3) здійснює спрямування і координацію діяльності центральних органів виконавчої влади відповідно до статті 37 цього Закону;

4) вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням своїх повноважень як керівника міністерства та наданих йому законодавством повноважень по спрямуванню і координації інших органів виконавчої влади;

5) за власною ініціативою чи за дорученням Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України, **Першого віце-прем'єр-міністра України**, віце-прем'єр-міністра України готує питання на розгляд Кабінету Міністрів України;

6) бере участь у розгляді питань на засіданнях Кабінету Міністрів України та вносить пропозиції щодо порядку денного цих засідань;

7) бере участь у засіданнях урядових комітетів;

8) за дорученням Прем'єр-міністра України, представляє Кабінет Міністрів України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями в Україні та за її межами;

9) відповідно до повноважень, наданих в установленому порядку, веде переговори і підписує міжнародні договори України;

10) здійснює за рішенням Президента України або Кабінету Міністрів України керівництво відповідними дорадчими та іншими колегіальними органами;

11) затверджує програми і плани роботи міністерства, розглядає та затверджує звіти державного секретаря міністерства про їх виконання;

12) представляє міністерство у відносинах з Верховною Радою України, іншими органами, установами, організаціями в Україні та за її межами;

13) подає в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України концепції проектів законів, проекти законів, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, розробником яких є міністерство, з питань, що стосуються регулювання відносин у відповідному секторі державного управління;

14) вносить Прем'єр-міністру України пропозиції щодо призначення на посаду заступників міністра та про їх звільнення з цієї посади;

15) вносить Прем'єр-міністру України пропозиції про реорганізацію міністерства;

16) приймає за поданням державного секретаря міністерства рішення про розподіл бюджетних коштів, головним розпорядником яких є міністерство, розглядає та затверджує звіт державного секретаря міністерства про виконання цих рішень;

17) **за поданням державного секретаря міністерства** затверджує структуру апарату міністерства;

18) подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо утворення, реорганізації та ліквідації урядових органів в системі міністерства;

19) вносить Кабінету Міністрів України подання про призначення на посади та звільнення з посад керівників урядових органів в системі міністерства, за поданням керівників урядових органів призначає на посади та звільняє з посад їх заступників;

20) спрямовує та координує діяльність урядових органів в системі міністерства;

21) має право скасовувати накази керівників урядових органів в системі міністерства у випадку їх невідповідності законодавству;

22) має право ставити перед іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та місцевими державними адміністраціями питання про скасування їх актів, та актів підпорядкованих їм органів;

23) за поданням державного секретаря міністерства, утворює, реорганізовує та ліквідує установи, організації та підприємства в системі міністерства, затверджує їх положення (статуту);

24) за поданням державного секретаря міністерства, призначає на посади і звільняє з посад у встановленому законодавством порядку керівників установ, організацій та підприємств в системі міністерства;

25) призначає позаштатних радників (у кількості до десяти осіб) та встановлює порядок їх роботи;

27) порушує в установленому порядку питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності державного секретаря міністерства, притягає до дисциплінарної відповідальності керівників урядових органів, установ, організацій та підприємств в системі міністерства;

28) організовує роботу колегії міністерства і головує на її засіданнях;

29) представляє в установленому порядку службовців і працівників міністерства та підпорядкованих міністерству органів, установ, організацій та підприємств, які відзначилися у роботі, до нагородження державними нагородами України та відзнаками Президента України;

30) координує діяльність інших центральних органів виконавчої влади з питань, що належать до компетенції даного міністерства;

31) видає акти міністерства;

32) доповідає законопроекти та інші питання, що належать до компетенції міністерства, у Верховній Раді України;

33) підписує угоди з організаціями роботодавців та профспілками, які функціонують в галузі, за яку він відповідає;

34) дає доручення своїм заступникам, державному секретарю міністерства, *іншим посадовим особам апарату міністерства* та контролює їх виконання;

35) здійснює інші повноваження, віднесені до компетенції міністерства законами України, а також інші функції відповідно до актів Президента України та Кабінету Міністрів України.

Стаття 12. Заступник міністра

Заступник міністра виконує обов'язки міністра щодо керівництва міністерством у разі його відсутності чи неможливості здійснювати свої повноваження, заміщує міністра на засіданні Кабінету Міністрів України (з правом дорадчого голосу) та урядових комітетів, за дорученням міністра представляє міністерство у відносинах з іншими органа-

ми державної влади та недержавними організаціями, керує відповідними консультативно-дорадчими органами при міністерстві та здійснює інші обов'язки.

Посада заступника міністра належать до державних політичних посад. На заступника міністра поширюються вимоги та обмеження щодо сумісництва, передбачені для членів Кабінету Міністрів України.

Кількість посад заступників міністра в кожному міністерстві визначається Кабінетом Міністрів України за поданням відповідного міністра, але не може бути більшою, ніж три. Розподіл обов'язків між заступниками міністра здійснює міністр.

Стаття 13. Призначення на посаду заступника міністра та припинення його повноважень

Заступник міністра призначається на посаду Кабінетом Міністрів України **за поданням міністра, погодженим з Прем'єр-міністром України.**

Повноваження заступника міністра припиняються у разі:

- 1) **відставки у зв'язку з призначенням нового міністра;**
- 2) звільнення з посади за власним бажанням чи у зв'язку з відставкою з політичних чи особистих мотивів;
- 3) звільнення з посади Кабінетом Міністрів України.

У разі призначення нового міністра, заступник міністра невідкладно подає заяву про свою відставку. Заява про відставку подається міністрові, який у триденний строк вносить це питання на розгляд Кабінету Міністрів України. Заступник міністра, відставка якого прийнята, за дорученням міністра та за власною згодою може продовжувати виконувати свої повноваження до набуття повноважень новопризначеним заступником міністра.

Стаття 14. Апарат міністерства

Апарат міністерства забезпечує виконання міністром його функцій та повноважень, здійснює контроль за виконанням законодавства та реалізацією Програми діяльності Кабінету Міністрів України у сфері відповідальності міністра.

Апарат міністерства очолюється державним секретарем міністерства та складається з департаментів і секретаріату.

Стаття 15. Державний секретар міністерства

Державний секретар міністерства є вищою посадовою особою з числа державних службовців у міністерстві. Державний секретар міністерства здійснює керівництво апаратом міністерства. Державний секретар підзвітний і підконтрольний міністрові.

Основними завданнями державного секретаря є: забезпечення діяльності міністра, як керівника міністерства та члена Кабінету Міністрів України; організація поточної роботи, пов'язаної з виконанням покладених на міністерство завдань, в тому числі здійснення контролю за виконанням законодавства та Програми діяльності Кабінету Міністрів України у системі міністерства; забезпечення стабільності і наступності у роботі апарату міністерства.

Державний секретар міністерства, відповідно до покладених на нього завдань:

- 1) організовує роботу апарату міністерства, в тому числі організовує роботу з документами в міністерстві;
- 2) забезпечує виконання наказів та доручень міністра;
- 3) організовує та контролює виконання законів, актів Президента України, актів та доручень Кабінету Міністрів України;
- 4) готує та подає на затвердження міністрові програми і плани роботи міністерства, організовує і контролює їх виконання; звітує про їх виконання перед міністром;
- 5) забезпечує підготовку концепцій проектів законів, проектів законів України та актів Кабінету Міністрів України, розробником яких є міністерство, інших документів та подає їх на розгляд міністрові;
- 6) організовує розроблення нормативно-правових актів, що приймаються міністерством, та подає їх на підпис міністрові;
- 7) вносить міністрові пропозиції щодо структури міністерства;
- 8) затверджує положення про структурні підрозділи апарату міністерства;
- 9) подає на затвердження міністрові положення (статути) про установи, організації та підприємства в системі міністерства;
- 10) подає міністрові пропозиції щодо розподілу бюджетних коштів, головним розпорядником яких є міністерство, забезпечує та контролює виконання рішень міністра щодо розподілу цих коштів та звітує перед міністром з цього питання;

11) розпоряджається бюджетними коштами, передбаченими на утримання апарату міністерства, та інформує міністра про їх використання;

12) затверджує штатний розпис та кошторис видатків апарату міністерства за погодженням з Міністерством фінансів;

13) у порядку, передбаченому законодавством про державну службу, призначає на посади та звільняє з посад державних службовців апарату міністерства; приймає на роботу та звільняє з роботи відповідно до законодавства про працю працівників апарату міністерства;

14) погоджує призначення на посади та звільнення з посад керівників відповідних структурних підрозділів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

15) затверджує посадові інструкції керівників структурних підрозділів апарату міністерства;

16) в установленому порядку вирішує питання щодо присвоєння державним службовцям апарату міністерства відповідних рангів державних службовців, їх заохочення;

17) в установленому порядку вирішує питання щодо притягнення державних службовців апарату міністерства до дисциплінарної відповідальності;

18) формує та затверджує кадровий резерв апарату міністерства та керівництва урядових органів та установ, забезпечує організацію підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації службовців міністерства;

19) забезпечує проведення єдиної державної політики у сфері державної служби та здійснює інші повноваження керівника державною службою в органі відповідно до законодавства;

20) забезпечує охорону державної таємниці та здійснює заходи щодо мобілізаційної підготовки в межах повноважень, передбачених законом;

21) здійснює функції з управління майном, закріпленим за міністерством;

22) виступає від імені міністерства як юридичної особи;

23) одержує в установленому порядку від інших органів виконавчої влади, органів Автономної Республіки Крим, апаратів Президента України, Верховної Ради України, судових органів, органів прокуратури, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і

матеріали, а від органів державної статистики - статистичні дані, необхідні для виконання покладених на міністерство обов'язків;

24) з питань, що належать до його компетенції, видає накази та контролює їх виконання.

Державний секретар міністерства не може бути членом політичної партії. Державний секретар міністерства не може публічно демонструвати свої політичні погляди та керуватись ними при виконанні службових обов'язків.

У разі відсутності державного секретаря чи неможливості здійснювати свої повноваження з інших причин, його обов'язки виконує керівник секретаріату міністерства або один з заступників державного секретаря міністерства — керівників департаментів міністерства згідно з розподілом обов'язків між ними, визначеним державним секретарем міністерства.

Стаття 16. Призначення на посаду та звільнення з посади державного секретаря міністерства

Державний секретар міністерства призначається на посаду Кабінетом Міністрів України за поданням Державного секретаря Кабінету Міністрів України, погодженим з відповідним міністром, строком не менше ніж на п'ять років, з правом повторного призначення.

Кандидатури на посади державних секретарів міністерств відбираються за результатами відкритого конкурсу, що проводиться в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Кандидатами на посади державних секретарів можуть бути громадяни України, які мають вищу освіту, загальний стаж роботи не менше семи років, включаючи досвід управлінської роботи не менш трьох років, і відповідають іншим вимогам, передбаченим законодавством.

Державний секретар міністерства може бути звільнений з посади у разі неналежного виконання обов'язків у порядку дисциплінарної відповідальності, закінчення терміну його повноважень чи неможливості виконувати свої обов'язки за станом здоров'я, набрання чинності обвинувальним вироком суду, **а також з інших підстав, передбачених Законом України "Про державну службу"**.

Припинення повноважень Кабінету Міністрів України, зміни в його складі не можуть бути підставою для звільнення з посади державного секретаря міністерства.

Стаття 17. Департаменти міністерства

Департамент міністерства — це найбільший структурний підрозділ апарату міністерства, що утворюється для виконання основних завдань міністерства.

Директори департаментів міністерства очолюють окремі функціональні чи галузеві напрям роботи міністерства та мають в своєму підпорядкуванні відповідні управління, відділи та сектори. Директори деяких департаментів за посадою можуть бути заступниками державного секретаря міністерства. Директори департаментів можуть мати заступника, який призначається на посаду державним секретарем міністерства.

Керівники управлінь, відділів та інших структурних підрозділів апарату міністерства призначаються на посади та звільняються з посад державним секретарем міністерства у порядку, передбаченому законодавством про державну службу.

Зміна міністра чи припинення повноважень державного секретаря міністерства не можуть бути підставами для звільнення з роботи службовців апарату міністерства.

Стаття 18. Секретаріат міністерства

Для правового обслуговування, організаційного та матеріально-технічного забезпечення діяльності міністерства та виконання інших допоміжних функцій діє секретаріат міністерства. До складу секретаріату міністерства входять структурні підрозділи з питань:

- 1) правового обслуговування;*
- 2) інформаційно-аналітичного забезпечення;*
- 3) бюджету і фінансів;*
- 4) діловодства та інформатизації;*
- 5) персоналу;*
- 6) міжнародних контактів і протоколу;*
- 7) мобілізаційної підготовки;*
- 8) захисту інформації;*
- 9) державних закупівель;*
- 10) прийому громадян;*
- 11) матеріально-технічного забезпечення;*
- 12) інші допоміжні служби.*

Керівник секретаріату міністерства за посадою є заступником державного секретаря міністерства. Керівник секретаріату міністерства призначається на посаду та звільняється з посади державним секретарем міністерства в порядку, передбаченому законодавством про державну службу.

Стаття 19. Патронатна служба міністра

Міністр за участю своїх заступників формує патронатну службу в чисельності до десяти чоловік, в межах фонду оплати праці, що визначається Кабінетом Міністрів України. Працівники патронатної служби міністра призначаються на посади державним секретарем міністерства за дорученням міністра.

Патронатна служба міністра є самостійним підрозділом апарату міністерства, який здійснює підготовку необхідних міністру та заступникам міністра матеріалів, їх інформування, забезпечення зв'язку з апаратом міністерства, організацію їх зустрічей та контактів з громадськістю та засобами масової інформації, зв'язок з іншими членами Кабінету Міністрів України, а також виконує інші функції, визначені Положенням про патронатну службу. Положення про патронатну службу міністра затверджується міністром.

Працівники патронатної служби міністра не мають права давати доручення державному секретареві міністерства, керівникам, службовцям та працівникам апарату міністерства.

До складу патронатної служби можуть бути переведені державні службовці апарату міністерства за їх згодою, а також прийматися на роботу інші особи **шляхом укладення строкового трудового договору**, що підписується державним секретарем міністерства за погодженням з міністром.

Працівники патронатної служби звільняються з посад у зв'язку із припиненням повноважень міністра або з інших підстав, передбачених законодавством про працю. При звільненні у зв'язку з припиненням повноважень міністра, працівникам патронатної служби виплачується вихідна допомога у розмірі середньомісячного заробітку, та за ними зберігається середньомісячна заробітна плата на період працевлаштування, але не довше 3 місяців. Державні службовці, які були переведені до патронатної служби, після звільнення з її складу поновлюються на попередній або іншій рівноцінній посаді.

Стаття 20. Консультативні та дорадчі органи міністерства

Міністр може утворювати постійні або тимчасові консультативні та дорадчі органи міністерства у формі комісій, рад тощо для обговорення перспектив розвитку у відповідному секторі державного управління, надання наукових рекомендацій та фахових консультацій, інших питань.

Державний секретар міністерства може утворювати робочі групи для підготовки проектів нормативно-правових актів та інших документів, проведення їх експертизи.

До роботи в консультативних та дорадчих органах міністерства, робочих групах, крім службовців і працівників міністерства, урядових органів, установ, організацій та підприємств, що входять до системи міністерства, можуть залучатися представники інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ, навчальних закладів, об'єднань громадян за їх згодою чи згодою їх керівництва, в тому числі на договірних засадах.

Стаття 21. Колегія міністерства

Колегія міністерства є постійним консультативно-дорадчим органом міністерства основними завданнями якого є інформаційне, аналітичне сприяння у визначенні напрямів діяльності міністерства, опрацюванні проектів рішень, прогнозування результатів діяльності міністерства.

До складу колегії міністерства входять за посадою міністр (голова колегії), заступники міністра, державний секретар міністерства, керівники урядових органів підпорядкованих міністру, а також включаються представники відповідних комітетів Верховної Ради України, інших органів державної влади, установ, громадських організацій, науковці та інші особи. Персональний склад колегії міністерства затверджується міністром.

Засідання колегії відбуваються за рішенням міністра, в міру необхідності, але не рідше одного разу на місяць.

На засіданнях колегії:

1) виробляються рекомендації з питань державної політики у **відповідному секторі державного управління;**

2) обговорюються проекти нормативно-правових актів, програм розвитку в сфері відповідальності міністра, інших документів стратегічного значення;

3) обговорюються шляхи розв'язання конфліктів, інших суперечностей в системі міністерства або відповідного сектору державного управління;

4) організовується наукове та фахове консультування та інформування з питань діяльності міністерства;

5) розглядаються інші питання за пропозицією членів колегії.

Стаття 22. Територіальні органи міністерства

Кабінетом Міністрів України у системі міністерства можуть утворюватися територіальні органи. Завданням територіальних органів міністерства є координація, нагляд і контроль за діяльністю системи міністерства у відповідному регіоні та виконання інших функцій, передбачених положенням про відповідне міністерство.

Міністерства, які не мають територіальних органів, реалізують свої повноваження щодо координації, нагляду та контролю за діяльністю системи міністерства у регіонах через відповідні підрозділи місцевих державних адміністрацій.

Стаття 23. Акти міністерства

Акти міністерства видаються у формі наказу міністра. Акти нормативного характеру міністерства (інструкції, положення, правила тощо) затверджуються наказом міністра.

Акти міністерства, у випадках визначених законами, є обов'язковими для виконання іншими центральними органами виконавчої влади, урядовими органами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та громадянами.

Підготовка, прийняття та набрання чинності нормативно-правових актів міністерства здійснюється в порядку, визначеному законом.

Нормативно-правові акти міністерства підлягають реєстрації Міністерством юстиції в порядку, встановленому законом.

Акти міністерства або їх окремі положення можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами, органами місцевого самоврядування до суду у порядку, встановленому законом.

Глава 2. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ МІНІСТЕРСТВ

Стаття 24. Визначення сфери компетенції міністерств

Міністерство здійснює формування та реалізацію державної політики у секторі державного управління, визначеному в положенні про міністерство.

Віднесення до системи міністерства урядових органів, установ, організацій та підприємств визначається Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено законом.

Міністерства при формуванні та здійсненні державної політики у секторах національної безпеки, розвитку конкуренції, приватизації державного майна, телебачення і радіомовлення взаємодіють відповідно до закону з Службою безпеки України, Антимонопольним комітетом України, Фондом державного майна України та Державним комітетом з телебачення і радіомовлення України.

Стаття 25. Загальні функції та повноваження міністерств

Міністерства:

1) формують і реалізують державну політику у відповідних секторах державного управління;

2) вживають заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

3) здійснюють заходи щодо удосконалення діяльності з надання адміністративних послуг у відповідних секторах державного управління;

4) розробляють і реалізують цільові програми розвитку у відповідних секторах державного управління;

5) беруть участь у розробленні проекту Закону про Державний бюджет України, забезпечують ефективне використання бюджетних коштів, виділених для розвитку у відповідних секторах державного управління;

6) розробляють загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку України, охорони довкілля тощо та забезпечують їх виконання;

7) беруть участь у формуванні та реалізації політики щодо виконання робіт, послуг і поставок продукції для державних потреб та утво-

ренні державних резервних фондів фінансових і матеріально-технічних ресурсів, виступають державним замовником зазначених робіт та послуг;

8) вносять у встановленому порядку пропозиції про зміну умов оподаткування, ціноутворення, визначення особливостей приватизації, демонополізації підприємств в окремих галузях;

9) розробляють відповідні фінансово-економічні та інші нормативи, механізм їх впровадження, затверджують відповідно до законодавства державні стандарти;

10) беруть участь у формуванні та реалізації антимонопольної політики, беруть участь у здійсненні програм приватизації;

11) здійснюють у межах, визначених законодавством, функції управління об'єктами державної власності;

12) самостійно або за участю роботодавців недержавних підприємств ведуть переговори і укладають галузеві угоди з представниками найманих працівників;

13) забезпечують у межах, визначених законодавством, реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням;

14) проводять методичні і науково-практичні семінари, інші заходи з обміну досвідом з питань відповідного сектору державного управління;

15) беруть участь у здійсненні заходів щодо забезпечення обороноздатності держави, забезпечують виконання завдань мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави у межах, визначених законодавством;

16) беруть участь у приведенні законодавства України у відповідність до її міжнародних зобов'язань та міжнародно-правових норм;

17) розглядають пропозиції, заяви і скарги громадян та юридичних осіб;

18) здійснюють інші повноваження, передбачені законами України та інші функції, в тому числі визначені актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

Стаття 26. Делегування повноважень міністерств

Міністерства, у разі необхідності, можуть делегувати своїм актом, якщо інше не передбачено законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, свої окремі повноваження підпоряд-

кованим урядовим органам, територіальним органам міністерства, **відповідним структурним** підрозділам місцевих державних адміністрацій, **а у випадках, передбачених законом — також установам, організаціям та підприємствам.**

Делегування повноважень міністерств іншим органам передбачає обов'язкову передачу в їх розпорядження коштів і матеріальних ресурсів, необхідних для належного виконання делегованих повноважень.

Відповідальність перед Кабінетом Міністрів України за реалізацію делегованих повноважень несуть міністри.

Суб'єкти, які здійснюють делеговані повноваження, підзвітні та підконтрольні міністрам в частині виконання делегованих повноважень та використання коштів і майна, переданих для виконання цих повноважень.

Глава 3. УРЯДОВІ ОРГАНИ

Стаття 27. Функції та правовий статус урядових органів

У системі міністерства можуть утворюватися урядові органи для здійснення функцій управління окремими підгалузями або сферами діяльності (служба), або для надання реєстраційно-дозвільних та інших адміністративних послуг фізичним і юридичним особам (агентство), або для здійснення контрольно-наглядових функцій (інспекція).

Урядові органи утворюються, реорганізуються та ліквідовуються Кабінетом Міністрів України за поданням відповідного міністра.

Завдання, функції, підпорядкованість, звітність, порядок фінансування, наявність територіальних органів урядового органу та інші питання його діяльності визначаються в положенні про відповідний орган, яке затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням відповідного міністра.

Типове положення про урядовий орган затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 28. Керівник урядового органу

Керівник урядового органу (директор) призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням відповідного міністра. Підбір кандидатури на посаду керівника урядового

органу здійснюється на конкурсних засадах в порядку, передбаченому законодавством про державну службу.

Керівник урядового органу (крім агентства) призначається на посаду строком на п'ять років з правом повторного призначення.

Керівник агентства призначається на посаду на строк, визначений в контракті, укладеним з міністром, але не більше п'яти років з правом повторного призначення. Керівник агентства вважається призначеним на посаду з моменту, визначеного в контракті, але не раніше дня затвердження цього контракту Кабінетом Міністрів України

Керівник урядового органу:

1) керує діяльністю урядового органу та несе відповідальність за дотримання законодавства урядовим органом;

2) призначає на посади та звільняє з посад службовців урядового органу; приймає на роботу та звільняє з роботи працівників урядового органу;

3) входить до міністра з пропозиціями щодо нормативного регулювання, необхідного для діяльності урядового органу;

4) затверджує за погодженням з міністром структуру урядового органу, за погодженням з міністром і Міністерством фінансів - штатний розпис та кошторис урядового органу та контролює виконання кошторису;

5) визначає ступінь відповідальності заступників керівника урядового органу та керівників структурних підрозділів урядового органу, затверджує положення про структурні підрозділи;

6) притягає до дисциплінарної відповідальності керівників структурних підрозділів та інших працівників урядового органу, крім заступників керівника урядового органу;

7) підписує видані в межах компетенції урядового органу накази, організовує перевірку їх виконання;

8) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону та інших актів законодавства.

Керівник урядового органу має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади відповідним міністром за поданням керівника урядового органу.

Стаття 29. Контракт з керівником агентства

Між міністром та керівником агентства укладається контракт, в якому визначаються:

- 1) цілі агентства;*
- 2) завдання агентства на поточний рік та перспективні завдання;*
- 3) фінансування, призначене для виконання функцій агентства;*
- 4) кількісні та якісні показники діяльності агентства, в тому числі показники планованого обсягу послуг, вартість послуг та стандарти якості;*
- 5) критерії оцінки діяльності агентства;*
- 6) процедура звітності агентства;*
- 7) процедури заохочення та стягнень для службовців та працівників агентства відповідно до оцінки результатів виконання контракту;*
- 8) особливі положення, які дозволяють гнучко використовувати ресурси в кінці фінансового року, в тому числі порядок використання додаткових доходів отриманих понад плану;*
- 9) строки, умови та порядок внесення змін до контракту;*
- 10) інші питання, які міністр та керівник агентства вважають важливими.*

Зміни у складі Кабінету Міністрів України не впливають на чинність контракту.

Контракт є відкритим для публічного доступу.

Стаття 30. Нагляд міністерства за урядовим органом

Міністр, відповідальний за діяльність урядового органу, здійснює нагляд за діяльністю урядового органу та наділений повноваженнями щодо:

- 1) затвердження стратегії діяльності та розвитку урядового органу;
- 2) погодження кошторису урядового органу;
- 3) затвердження граничної чисельності службовців та працівників урядового органу;
- 4) оцінки діяльності урядового органу і на її основі — внесення Кабінетові Міністрів пропозицій щодо заохочення, нагородження, а також притягнення до дисциплінарної відповідальності, у тому числі звільнення з посади керівника урядового органу;

5) контролю за тарифами на платні послуги, що надаються урядовим органом.

Керівник урядового органу звітує міністру про діяльність урядового органу та використання коштів у порядку, визначеному положенням про цей орган.

Здійснення заходів щодо нагляду за діяльністю урядового органу міністр може доручати відповідним посадовим особам апарату міністерства.

З метою виконання своїх повноважень міністр та посадові особи, яким доручено здійснення заходів щодо нагляду за діяльністю урядового органу, мають право звертатись із запитом до урядового органу та отримувати будь-яку інформацію про його діяльність.

Посадові особи міністерства не мають права давати доручення чи іншим чином своїми діями безпосередньо втручатись в діяльність урядового органу, яку він здійснює відповідно до закону та Положення про цей урядовий орган.

Стаття 31. Територіальні органи урядових органів

В урядових органах можуть утворюватися територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, районах, містах Києві, Севастополі та їх районах, в інших містах. У разі необхідності територіальні органи урядових органів можуть утворюватися спільно для декількох областей, районів, районів та міст, районів у містах. Встановлення та зміна мережі територіальних органів визначається керівником урядового органу за погодженням з міністром та відповідно до положення про цей орган.

Керівники територіальних органів урядового органу призначаються на посади та звільняються з посад керівником урядового органу у порядку, передбаченому законодавством про державну службу.

Положення про територіальні органи урядових органів затверджуються керівником урядового органу.

Стаття 32. Акти урядових органів

Керівник урядового органу та керівники територіальних органів урядового органу в межах своїх повноважень видають накази, що стосуються внутрішньої організації роботи відповідного органу.

Посадові особи урядового органу та його територіальних органів за результатами розгляду індивідуальних справ фізичних та юридичних осіб приймають (вчиняють) адміністративні акти.

Адміністративний акт посадової особи урядового органу може бути оскаржений до керівника відповідного територіального органу чи керівника урядового органу. Адміністративний акт керівника урядового органу може бути оскаржений до відповідного міністра.

В агентствах та інспекціях для розгляду скарг фізичних та юридичних осіб можуть утворюватися спеціалізовані апеляційні підрозділи, в тому числі із залученням до їх складу представників громадськості. Порядок формування та організація діяльності таких підрозділів визначається положенням про відповідний урядовий орган.

Акти урядових органів або їх окремі положення можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами до суду у порядку, встановленому законом.

Стаття 33. Особливості фінансування урядових органів

Витрати на утримання урядових органів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Кошти, отримані агентствами від надання послуг, спрямовуються на організацію надання цих послуг шляхом зарахування таких коштів до Державного бюджету України в порядку і розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНШИХ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Стаття 34. Склад та система іншого центрального органу виконавчої влади

Інший центральний орган виконавчої влади складається з департаментів, управлінь, відділів та секретаріату.

Критерії формування структури апарату іншого центрального органу виконавчої влади визначаються Кабінетом Міністрів України.

У системі іншого центрального органу виконавчої влади можуть утворюватись територіальні органи.

До системи іншого центрального органу виконавчої влади, крім територіальних органів, можуть також входити установи, організації та підприємства.

Стаття 35. Призначення на посаду та звільнення з посади керівника іншого центрального органу виконавчої влади

Керівник іншого центрального органу виконавчої влади призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України, відповідно до Конституції України, Закону України "Про Кабінет Міністрів України" та законодавства про державну службу.

Кандидатура для призначення на посаду керівника іншого центрального органу виконавчої влади визначається за результатами конкурсного відбору, що проводиться в порядку, визначеному законодавством про державну службу, та її розгляду Кабінетом Міністрів України.

Звільнення з посади керівника іншого центрального органу виконавчої влади здійснюється на підставах, передбачених законодавством про державну службу.

Стаття 36. Повноваження керівника іншого центрального органу виконавчої влади

Керівник іншого центрального органу виконавчої влади:

- 1) здійснює керівництво його діяльністю, несе відповідальність за виконання поставлених перед органом завдань;
- 2) організовує та контролює виконання законів, актів Президента України, актів і доручень Кабінету Міністрів України та міністрів;
- 3) представляє центральний орган виконавчої влади у відносинах з іншими органами, установами, організаціями в Україні та закордоном;
- 4) розпоряджається бюджетними коштами, передбаченими на забезпечення діяльності центрального органу виконавчої влади;
- 5) затверджує структуру центрального органу виконавчої влади, якщо орган не знаходиться у сфері спрямування та координації одного з міністрів;

6) затверджує за погодженням з Міністерством фінансів штатний розпис та кошторис центрального органу виконавчої влади;

7) затверджує положення про структурні підрозділи центрального органу виконавчої влади та положення про його територіальні органи;

8) утворює, реорганізовує та ліквідує установи, організації та підприємства в системі центрального органу виконавчої влади, затверджує їх положення (статути), призначає на посади та звільняє з посад їх керівників;

9) у порядку, передбаченому законодавством про державну службу, призначає на посади та звільняє з посад державних службовців центрального органу виконавчої влади; приймає на роботу та звільняє з роботи, відповідно до законодавства про працю, працівників центрального органу виконавчої влади;

10) формує та затверджує кадровий резерв органу, забезпечує організацію підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації службовців центрального органу виконавчої влади;

11) вирішує в установленому порядку питання щодо присвоєння службовцям центрального органу виконавчої влади відповідних рангів державних службовців, заохочення, притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців та працівників центрального органу виконавчої влади;

13) здійснює функції з управління майном центрального органу виконавчої влади;

14) забезпечує охорону державної таємниці та здійснює заходи щодо мобілізаційної підготовки в межах повноважень передбачених законом;

15) видає, в межах своїх повноважень, накази та контролює їх виконання;

16) здійснює інші повноваження, віднесені до його компетенції законами України, а також інші функції відповідно до актів Президента України та Кабінету Міністрів України.

Керівник іншого центрального органу виконавчої влади має заступників, кількість яких визначається Кабінетом Міністрів України. Заступники керівника центрального органу виконавчої влади призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України в порядку, передбаченому законодавством про державну службу.

Стаття 37. Спрямування та координація діяльності інших центральних органів виконавчої влади

Діяльність іншого центрального органу виконавчої влади, за рішенням Кабінету Міністрів України, спрямовується та координується одним з міністрів шляхом:

1) формування державної політики у відповідній сфері та здійснення контролю за її реалізацією відповідним центральним органом виконавчої влади;

2) внесення на розгляд Кабінету Міністрів України розроблених цим органом проектів нормативно-правових актів;

3) погодження проектів нормативно-правових актів відповідного центрального органу виконавчої влади;

4) визначення порядку обміну інформацією між міністерством та відповідним центральним органом виконавчої влади;

5) затвердження структури відповідного центрального органу виконавчої влади;

6) внесення пропозицій Прем'єр-міністрові України щодо призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України керівника відповідного центрального органу виконавчої влади;

7) установа порядку призначення на посади та звільнення з посад керівників територіальних органів (у разі їх утворення) відповідного центрального органу виконавчої влади.

Стаття 38. Акти інших центральних органів виконавчої влади

Акти інших центральних органів виконавчої влади приймаються у формі наказів керівників цих органів. Нормативно-правові акти інших центральних органів виконавчої влади можуть стосуватися лише питань внутрішньої організації та діяльності цих органів, якщо інше не передбачено законом.

Акти інших центральних органів виконавчої влади або їх окремі положення можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами, органами місцевого самоврядування до суду у порядку, встановленому законом.

Розділ IV. ЗАСАДИ ВІДНОСИН ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 39. Відносини центральних органів виконавчої влади з Верховною Радою України та її органами

Центральні органи виконавчої влади при здійсненні своїх повноважень взаємодіють з Верховною Радою України та її органами на засадах і в порядку, визначеному Конституцією України, законами про регламент Верховної Ради України, про Кабінет Міністрів України, про комітети та комісії Верховної Ради України, цим та іншими законами.

За рішенням Кабінету Міністрів України або Прем'єр-міністра України, міністр або заступник міністра представляє у Верховній Раді України внесений Кабінетом Міністрів України законопроект або позицію Кабінету Міністрів України з іншого питання.

Стаття 40. Відносини центральних органів виконавчої влади з Президентом України та органами, створюваними при Президентові України

Центральні органи виконавчої влади у відносинах з Президентом України та органами, створюваними при Президентові України, керуються Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України.

З метою організації виконання актів Президента України, центральні органи виконавчої влади здійснюють за дорученням Кабінету Міністрів України підготовку пропозицій з питань, віднесених до компетенції Президента України, та підготовку проектів відповідних законів та актів Президента України.

Посадові особи апарату Президента України, працівники патронатної служби, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб при Президентові України не мають права давати доручення посадовим особам центральних органів виконавчої влади, підпорядкованих їм органів, установ та організацій.

Стаття 41. Відносини центральних органів виконавчої влади з Кабінетом Міністрів України

Центральні органи виконавчої влади підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України як вищому органу в системі органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України:

- 1) спрямовує, координує і контролює діяльність центральних органів виконавчої влади;
- 2) призначає на посади та звільняє з посад заступників керівників центральних органів виконавчої влади, **а також державних секретарів міністерств та їх заступників;**
- 3) затверджує граничну чисельність персоналу центральних органів виконавчої влади;
- 4) заслуховує звіти керівників центральних органів виконавчої влади;
- 5) має право скасовувати повністю чи в окремії частині акти центральних органів виконавчої влади (крім міністерств);
- 6) вирішує спори щодо компетенції між центральними органами виконавчої влади;
- 7) може притягнути керівників центральних органів виконавчої влади (крім міністерств) до дисциплінарної відповідальності, крім звільнення з посади, або звернутися до Президента України з поданням про звільнення їх з посади;
- 8) утворює, реорганізовує та ліквідує урядові органи в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання органів виконавчої влади, та затверджує положення про них;
- 9) за поданням відповідного міністра призначає на посади та звільняє з посад керівників урядових органів;
- 10) здійснює державну політику у сфері державної служби відповідно до закону.

Відносини центральних органів виконавчої влади з Кабінетом Міністрів України регулюються Законом України "Про Кабінет Міністрів України", цим та іншими законами України, а у визначених ними межах — також актами Кабінету Міністрів України.

Стаття 42. Повноваження центральних органів виконавчої влади у відносинах з Радою міністрів Автономної Республіки Крим і підвідомчими їй органами

Центральні органи виконавчої влади взаємодіють з Радою міністрів Автономної Республіки Крим і підвідомчими їй органами з питань виконання на території Автономної Республіки Крим Конституції України та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України і центральних органів виконавчої влади, реалізації державних програм та інших заходів, додержання відповідності здійснюваних програм Автономної Республіки Крим державним програмам, а також проведення спільних заходів, що потребують узгоджених між зазначеними органами дій. Центральні органи виконавчої влади мають право одержувати від Ради міністрів Автономної Республіки Крим і підвідомчих їй органів виконавчої влади інформацію щодо цієї діяльності.

Центральні органи виконавчої влади мають право зупинити дію актів підвідомчих Раді міністрів Автономної Республіки Крим органів з одночасним зверненням до Кабінету Міністрів України з обґрунтованою пропозицією про скасування цього акту. Якщо Кабінет Міністрів України протягом місяця не скасує зупинений акт, рішення центрального органу виконавчої влади про зупинення його дії втрачає чинність.

Центральні органи виконавчої влади контролюють виконання Радою міністрів Автономної Республіки Крим делегованих законами України відповідно до Конституції України державних виконавчих повноважень на території Автономної Республіки Крим, а також використання переданих з цією метою фінансових, матеріальних ресурсів і об'єктів державної власності. З питань виконання державних виконавчих повноважень Рада міністрів Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, його заступники, керівники відповідних міністерств і республіканських комітетів Автономної Республіки Крим підзвітні та підконтрольні центральним органам виконавчої влади.

Центральні органи виконавчої влади погоджують кандидатури для призначення на посади і звільнення з посад заступників Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністрів та голів республіканських комітетів Автономної Республіки Крим.

Стаття 43. Повноваження центральних органів виконавчої влади у відносинах з місцевими державними адміністраціями

Центральні органи виконавчої влади при здійсненні своїх повноважень взаємодіють з місцевими державними адміністраціями. Структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій підзвітні та підконтрольні відповідним центральним органам виконавчої влади.

Місцеві державні адміністрації в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечують виконання актів центральних органів виконавчої влади.

Голови місцевих державних адміністрацій координують діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади, сприяють їм у виконанні покладених на ці органи завдань. З питань здійснення повноважень **місцевих** державних адміністрацій, керівники територіальних органів центральних органів виконавчої влади підзвітні і підконтрольні головам відповідних державних адміністрацій, якщо інше не передбачено законом.

Голова місцевої державної адміністрації у випадках, передбачених законом, погоджує призначення на посади та звільнення з посад керівників територіальних органів центральних органів виконавчої влади, а також керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління органів виконавчої влади вищого рівня.

Голова місцевої державної адміністрації має право порушувати перед центральними органами виконавчої влади та урядовими органами вмотивовані питання про відповідність займаній посаді керівників їх територіальних органів, на підставі чого керівник центрального органу виконавчої влади або урядового органу повинен у місячний термін прийняти рішення та дати обґрунтовану відповідь.

Центральний орган виконавчої влади може скасувати наказ керівника відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації, якщо він суперечить Конституції України, іншим актам законодавства, рішенням Конституційного Суду України, актам відповідного центрального органу виконавчої влади або може звернутися з пропозицією про скасування такого акта до голови місцевої державної адміністрації.

Голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій погоджують з центральними органами виконавчої

влади кандидатури для призначення на посади керівників структурних підрозділів цих державних адміністрацій.

У разі визнання міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади незадовільною роботи відповідного управління, відділу, іншого структурного підрозділу апарату обласної державної адміністрації або його керівника, міністр чи керівник іншого центрального органу виконавчої влади звертається з відповідним вмотивованим поданням до голови обласної державної адміністрації. Голова обласної державної адміністрації зобов'язаний розглянути ці подання і не пізніше, ніж у місячний термін прийняти рішення та дати обґрунтовану відповідь.

Стаття 44. Відносини центральних органів виконавчої влади з Конституційним Судом України

Якщо міністр виступає за необхідність одержання висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, Кабінет Міністрів України зобов'язаний звернутися до Конституційного Суду України відповідним зверненням.

Стаття 45. Відносини центральних органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування

Центральні органи виконавчої влади спрямовують діяльність підпорядкованих їм територіальних та інших органів на сприяння місцевому самоврядуванню, додержання визначених законом прав органів місцевого самоврядування, забезпечують їх взаємодію з органами місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення та реалізації завдань соціально-економічного і культурного розвитку населених пунктів та регіонів.

Проекти актів центральних органів виконавчої влади, що безпосередньо стосуються функціонування і розвитку місцевого самоврядування, надсилаються на попередній розгляд органам місцевого самоврядування для одержання їх висновків, зауважень та пропозицій.

Делегування повноважень центральних органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування здійснюється виключно законом.

Центральні органи виконавчої влади можуть ініціювати розгляд Кабінетом Міністрів України питань про підготовку законопроектів щодо делегування органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади з одночасним внесенням пропозицій щодо фінансування здійснення цих повноважень.

Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих повноважень центральних органів виконавчої влади підконтрольні відповідним центральним органам виконавчої влади та урядовим органам.

Рішення органів місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих повноважень центральних органів виконавчої влади, що суперечать Конституції та законам України, можуть зупинятися відповідними центральними органами виконавчої влади та урядовими органами з одночасним зверненням до суду.

РОЗДІЛ V. ПОРЯДОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Стаття 46. Фінансування діяльності центральних органів виконавчої влади

Видатки на забезпечення діяльності органів виконавчої влади здійснюються за рахунок коштів державного бюджету.

Центральним органам виконавчої влади забороняється створювати позабюджетні фонди, мати позабюджетні спеціальні рахунки та використовувати отримані ними кошти в будь-який інший спосіб, крім зарахування таких коштів до бюджету.

Стаття 47. Умови оплати праці та інші питання матеріального забезпечення державних службовців, інших працівників центральних органів виконавчої влади

Умови оплати праці та інші питання матеріального забезпечення державних службовців і працівників центральних органів виконавчої влади визначаються Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства України.

Стаття 48. Умови оплати праці та матеріального забезпечення керівників центральних органах виконавчої влади

Умови оплати праці та матеріального забезпечення міністрів та їх заступників визначаються цим Законом та іншими актами законодавства. *За умовами оплати праці, міністр прирівнюється до голови комітету Верховної Ради України, заступник міністра — до заступника голови комітету Верховної Ради України.*

Умови оплати праці та матеріального забезпечення керівників інших центральних органів виконавчої влади визначаються відповідно до законодавства про державну службу.

Міністри та керівники інших центральних органів виконавчої влади забезпечуються персональним службовим автомобілем з правом цілодобового використання.

У разі потреби міністри та керівники інших центральних органів виконавчої влади тимчасово, на період виконання повноважень, забезпечуються службовим жилим приміщенням і зв'язком у порядку, визначеному законом.

Міністри та керівники інших центральних органів виконавчої влади мають право на позачергове придбання проїзних квитків на всі види міжміського транспорту в межах території України.

Стаття 49. Гарантії особам, які займають державні політичні посади в органах виконавчої влади.

Життя і здоров'я міністрів та їх заступників підлягають обов'язковому державному страхуванню на суму десятирічного грошового утримання. Умови страхування встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У разі необхідності, відповідно до законодавства забезпечується державна охорона міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади.

За міністрами та заступниками міністрів після припинення їх повноважень на період працевлаштування виплачується матеріальна допомога у розмірі місячної заробітної плати, але не більше одного року.

Установлені цим Законом гарантії не поширюються на колишніх керівників центральних органів виконавчої влади та їх заступників,

щодо яких набрав законної сили обвинувальний вирок суду за вчинення ними умисного злочину.

Стаття 50. Відповідальність посадових та службових осіб центральних органів виконавчої влади

Посадові та службові особи центральних органів виконавчої влади несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадових або службових осіб центральних органів виконавчої влади при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави.

Держава має право зворотної вимоги (регресу) до посадової та службової особи органу виконавчої влади, яка заподіяла шкоду, у розмірах і порядку, визначених законодавством.

РОЗДІЛ VI. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

2. Тимчасово, протягом двох років з дня набрання чинності цим Законом, повноваження щодо призначення на посади і звільнення з посад керівника секретаріату міністерства та керівників департаментів міністерства здійснюються міністром за поданням державного секретаря міністерства. Кандидатури на посади керівника секретаріату міністерства та керівників департаментів міністерства добираються відповідно до законодавства про державну службу.

ЗАКОН УКРАЇНИ

"Про державну цивільну службу"

Цей Закон визначає основи організації та функціонування державної цивільної служби (далі — цивільної служби) — державної служби в органах виконавчої влади.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Сфера регулювання Закону

1. Цим Законом регулюються публічно-правові відносини, що виникають між цивільним службовцем і державою під час здійснення професійної діяльності в системі органів виконавчої влади щодо реалізації державно-владних повноважень з грошовим утриманням за рахунок коштів державного бюджету.

2. Дія цього Закону поширюється на членів корпусу цивільної служби, до якого належать цивільні службовці органів виконавчої влади, та інші особи, що займають у цих органах посади цивільної служби.

3. Дія цього Закону не поширюється на членів Кабінету Міністрів України, заступників міністрів, голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та їх заступників, які займають політичні посади і є державними політичними діячами, а також працівників їх політичних кабінетів (патронатних служб); їх правовий статус регулюється законами України "Про Кабінет Міністрів України", "Про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади", "Про місцеві державні адміністрації" та іншими законами України.

4. Дія цього Закону також не поширюється на працівників державних підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління органів виконавчої влади, та працівників, що виконують в органах виконавчої влади допоміжні та обслуговуючі функції.

⁹ Проект підготовлений робочою групою Головдержслужби (з додатковими поправками Центру політико-правових реформ). Станом на 25 вересня 2005 року.

5. Цей Закон поширюється на державних службовців апарату Верховної Ради України, Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, апарату Рахункової палати, Центральної виборчої комісії України, Ради національної безпеки і оборони України, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення України, Вищої ради юстиції України, апаратів судових органів та органів прокуратури, в частині прав, обов'язків та обмежень державних службовців, а також їх грошового утримання та соціальних гарантій.

Стаття 2. Принципи цивільної служби

Основними принципами цивільної служби є:

- 1) **верховенство права** — забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина у діяльності цивільного службовця;
- 2) **законність** — обов'язок цивільного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;
- 3) **патріотизм** — віддане служіння Українському народові;
- 4) **добросовісність** — спрямованість дій цивільного службовця на захист публічного інтересу та відмова цивільного службовця від керівництва приватним інтересом при здійсненні наданих йому повноважень;
- 5) **професійність** — компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання службових обов'язків;
- 6) **політична нейтральність** — утримання цивільного службовця від демонстрації свого ставлення до політичних партій України, власних політичних поглядів та недопущення їх впливу на його професійну діяльність;
- 7) **лояльність до політичного керівництва держави** — підпорядкованість діяльності цивільного службовця потребам законно обраних Верховної Ради України, Президента України та законно призначеного Кабінету Міністрів України.
- 8) **публічність і прозорість** — діяльність в інтересах суспільства і держави та відкритість цієї діяльності;
- 9) **стабільність** — призначення цивільних службовців на невизначений термін, незалежність змін у персональному складі корпусу цивільної служби від змін політичного керівництва держави.

Стаття 3. Цивільні службовці

Цивільними службовцями є особи, що займають посади цивільної служби в органах виконавчої влади і набули статусу цивільного службовця.

Стаття 4. Статус цивільного службовця

1. Статус цивільного службовця визначається сукупністю прав, обов'язків і гарантій, встановлених цим Законом, а також прав і обов'язків, яких він набуває, та обмежень, які на нього поширюються у зв'язку із зайняттям адміністративної посади.

2. Порядок набуття та втрати статусу цивільного службовця визначається цим Законом.

Стаття 5. Посада цивільної служби

1. Посадою цивільної служби є визначена відповідно до закону або іншого акта законодавства та передбачена штатним розписом посада в органах виконавчої влади, яка займається на професійній конкурсній основі на невизначений термін, крім випадків, передбачених цим Законом, для реалізації наступних повноважень:

1) вироблення пропозицій з питань державної політики, а також реалізація державної політики у певній сфері державного управління;

2) розроблення проектів та реалізація нормативно-правових актів, концепцій або програм та їх експертизи, в тому числі координація процесу розроблення проектів та реалізації нормативно-правових актів, угод, концепцій або програм;

3) управління державними фінансовими ресурсами та контроль за їх використанням;

4) управління персоналом органів виконавчої влади;

5) застосування державно-владних повноважень до фізичних і юридичних осіб, що не є підлеглими або підпорядкованими даному органу виконавчої влади;

6) державний контроль і нагляд;

7) забезпечення збереження державної таємниці.

2. Віднесення посад в органах виконавчої влади до посад цивільної служби здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням Адміністрації цивільної служби України на основі функціональних критеріїв, визначених у частині 1 цієї статті.

Стаття 6. Категорії посад цивільної служби

1. Посади цивільної служби поділяються на три категорії залежно від функцій цивільних службовців на цих посадах та рівня їх відповідальності:

1) **категорія "А"** — посади Державного секретаря Кабінету Міністрів України, державних секретарів міністерств, керівників інших центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, керівників урядових органів, секретаря Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

2) **категорія "Б"** — посади керівників структурних підрозділів Секретаріату Кабінету Міністрів України та їх заступників, керівників структурних підрозділів органів виконавчої влади та їх заступників, секретарів міністерств Автономної Республіки Крим, секретарів обласних державних адміністрацій;

4) **категорія "В"** — посади спеціалістів, консультантів, експертів, інспекторів, державних виконавців та інші посади, цивільні службовці на яких здійснюють експертно-аналітичні, консультативно-дорадчі, інспекційні та інші адміністративні функції.

2. Особи, що мають статус цивільного службовця і займають або займали посади категорії "А", складають вищий корпус цивільної служби.

3. Віднесення конкретних посад в органах виконавчої влади до певних категорій посад цивільної служби проводиться Кабінетом Міністрів України за поданням Адміністрації цивільної служби України.

Стаття 7. Статус працівника

1. Працівниками органів державної влади є особи, які:

1) займають посади цивільної служби під час проходження підготовчої служби;

2) особи, що працюють на посадах цивільної служби на умовах строкового трудового договору;

3) особи, які виконують в органах державної влади допоміжні та обслуговуючі функції і не займають посаду державної цивільної служби.

2. Працівники цивільної служби не мають статусу цивільних службовців.

Стаття 8. Державна політика у сфері цивільної служби

1. Основи державної політики у сфері цивільної служби визначаються виключно законами України.

2. Президент України в межах своїх повноважень визначає пріоритети державної політики у сфері цивільної служби.

3. Кабінет Міністрів України забезпечує розроблення та реалізацію державної політики у сфері цивільної служби відповідно до своєї компетенції.

Стаття 9. Законодавство про цивільну службу

1. Законодавство про цивільну службу складається з Конституції України, цього Закону, інших законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та Адміністрації цивільної служби України.

2. Усі питання державної цивільної служби не урегульовані цим Законом, регулюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Спеціалізований корпус цивільної служби

До спеціалізованого корпусу цивільної служби належать цивільні службовці, що мають дипломатичні ранги (дипломати). Їх правовий статус та проходження служби, крім цього Закону, регулюються Законом України "Про дипломатичну службу".

Стаття 11. Фінансування цивільної служби

1. Фінансування цивільної служби здійснюється за рахунок коштів державного бюджету і складається з грошового утримання та грошової винагороди цивільних службовців; коштів, спрямованих на професійне навчання цивільних службовців; та коштів, спрямованих на реформування, удосконалення, розвиток і модернізацію цивільної служби.

2. Професійне навчання цивільних службовців, реформування, удосконалення, розвиток і модернізація цивільної служби здійснюються шляхом реалізації відповідних національних, державних, зокрема, державних цільових програм.

Розділ II.УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНОЮ СЛУЖБОЮ

Стаття 12. Органи управління цивільною службою

Загальне управління цивільною службою в системі органів виконавчої влади здійснюється Кабінетом Міністрів України, Вищою радою цивільної служби України та Адміністрацією цивільної служби України.

Стаття 12-1. Кабінет Міністрів України

Кабінет Міністрів України у межах визначених цим Законом:

- 1) спрямовує та контролює діяльність Адміністрації цивільної служби України;
- 2) затверджує Регламент Вищої ради цивільної служби України;
- 3) затверджує проект типового положення про кадрову службу органу виконавчої влади;
- 4) затверджує кваліфікаційні вимоги до цивільних службовців на посадах окремих категорій України;
- 5) визначає порядок проведення конкурсу для вступу на цивільну службу;
- 6) визначає порядок формування і організації роботи з кадровим резервом ;
- 7) затверджує критерії та порядок оцінювання діяльності цивільних службовців;
- 8) визначає порядок преміювання цивільних службовців та розмір премій;
- 9) визначає порядок стажування на цивільній службі;
- 10) визначає порядок проведення службового розслідування щодо цивільних службовців
- 11) визначає порядок подання, зберігання, використання та поширення відомостей про доходи, видатки та зобов'язання фінансового характеру цивільних службовців;
- 12) визначає порядок та умови грошового утримання і винагороди цивільних службовців;
- 13) визначає порядок і умови надання додаткових оплачуваних відпусток цивільних службовців.

Стаття 13. Вища рада цивільної служби України

1. Вища рада цивільної служби України є колегіальним державним органом, відповідальним за формування єдиного високопрофесійного корпусу цивільної служби та його функціонування у відповідності з принципами, визначеними у статті 2 цього Закону.

2. Вища рада цивільної служби України складається з двадцяти одного члена. Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України призначають по сім членів Вищої ради цивільної служби України.

Верховна Рада України не може призначати у Вищу раду цивільної служби двох чи більше представників однієї фракції.

3. Члени Вищої ради цивільної служби України призначаються строком на шість років.

4. Членом Вищої ради цивільної служби України може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який проживає в Україні протягом останніх десяти років. Не менш як половина членів Вищої ради цивільної служби України призначається з числа осіб, що не менше трьох років займали посади категорії "А" і перебувають у відставці.

5. Не може бути призначена членом Вищої ради цивільної служби України особа, яка не відповідає вимогам частини 2 статті 16 цього Закону.

6. Член Вищої ради цивільної служби України не може перебувати на цивільній службі. У разі вступу на цивільну службу члена Вищої ради цивільної служби України, його повноваження припиняються достроково.

7. Повноваження члена Вищої ради цивільної служби України припиняються достроково також у разі:

- 1) вчинення умисного злочину;
- 3) втрати ним громадянства України;
- 4) визнання його недієздатним або обмежено дієздатним;
- 5) подання ним за власним бажанням заяви про припинення повноважень;
- 6) неможливості виконувати свої обов'язки за станом здоров'я при наявності медичного висновку, підтвердженого судом;
- 7) визнання його безвісти відсутнім або оголошення померлим;
- 8) його смерті.

8. Рішення про припинення повноважень члена Вищої ради цивільної служби України приймається Вищою радою цивільної служби України.

9. Керівництво роботою Вищою радою цивільної служби України здійснює Голова Вищої ради цивільної служби України, який обирається на посаду Вищою радою цивільної служби України з числа її членів на три роки без права переобрання.

10. Голова Вищої ради цивільної служби України обирається на її першому засіданні таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів з будь-якою кількістю кандидатур, запропонованих членами Вищої ради цивільної служби України. У бюлетені може бути залишено не більше однієї кандидатури. Рішення про обрання Голови Вищої ради цивільної служби України вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини її складу.

11. У разі, якщо висунуто більше двох кандидатур на посаду Голови Вищої ради цивільної служби України і жодної з них не було обрано, проводиться повторне голосування щодо двох кандидатур, які отримали найбільшу кількість голосів. У цьому випадку рішення про обрання Голови Вищої ради цивільної служби України приймається простою більшістю голосів членів Вищої ради цивільної служби України.

12. Голова Вищої ради цивільної служби України має двох заступників, які обираються на посади та звільняються з посад Вищою радою цивільної служби України з числа її членів за поданням Голови Вищої ради цивільної служби України.

13. Порядок проведення голосування з питань обрання Голови Вищої ради цивільної служби України та його заступників встановлюється Вищою радою цивільної служби України.

14. Голова та заступники Голови Вищої ради цивільної служби України здійснюють свої повноваження на постійній основі і отримують за це грошову винагороду, розмір та порядок виплати якої визначається Кабінетом Міністрів України.

15. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Вищої ради цивільної служби України здійснюється Секретаріатом Вищої ради цивільної служби України.

16. Вища рада цивільної служби України має статус юридичної особи, самостійний баланс, рахунки в органах Державного казначейства України, бланк та печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Стаття 14. Повноваження Вищої ради цивільної служби України

1. Вища рада цивільної служби України:

- 1) утворює Вищу кваліфікаційну комісію та Вищу дисциплінарну комісію;
- 2) дає згоду на призначення на посади категорії "А" та звільнення з цих посад;
- 3) організовує проведення конкурсного відбору на посаду Державного секретаря Кабінету Міністрів України і його заступників та вносить пропозиції Кабінету Міністрів України щодо кандидатур на ці посади;
- 4) дає згоду на звільнення з посади Державного секретаря Кабінету Міністрів України і його заступників;
- 5) вносить Кабінету Міністрів України подання про присвоєння рангів Державному секретареві Кабінету Міністрів України і його заступникам;
- 6) вносить Кабінету Міністрів України подання про присвоєння рангів цивільним службовцям, які займають посади категорії "А";
- 7) розглядає справи і вносить подання до Кабінету Міністрів України стосовно порушення цивільними службовцями, які займають посади категорії "А", вимог цього Закону щодо несумісності;
- 8) розглядає апеляції (скарги) на рішення конкурсних комісій з відбору осіб на посади категорії "А";
- 9) розглядає апеляції (скарги) на рішення Вищої дисциплінарної комісії про притягнення до дисциплінарної відповідальності службовців, які займають посади категорії "А";
- 10) розглядає апеляції (скарги) за результатами оцінювання цивільних службовців категорій "А".

2. Інші питання діяльності Вищої ради цивільної служби України регулюються Регламентом Вищої ради цивільної служби України, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 15. Комісії Вищої ради цивільної служби України

1. Вища кваліфікаційна комісія та Вища дисциплінарна комісія утворюються Вищою радою цивільної служби України з числа її членів.

2. До складу Вищої кваліфікаційної та Вищої дисциплінарної комісій не можуть входити Голова Вищої ради цивільної служби України та його заступники.

3. Вища кваліфікаційна комісія здійснює нагляд за проведенням конкурсів на посади категорії "А", проводить конкурс на посаду Державного секретаря Кабінету Міністрів України і його заступників, розглядає апеляції (скарги) на рішення конкурсних комісій з відбору осіб на посади категорії "Б".

4. Вища дисциплінарна комісія розглядає питання щодо дисциплінарної відповідальності цивільних службовців, які займають посади категорії "А", та розглядає апеляції (скарги) на рішення дисциплінарних комісій щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності цивільних службовців, які займають посади категорії "Б".

5. Роботою комісій керують голови комісій, які обираються Вищою радою цивільної служби України з числа її членів за поданням Голови Вищої ради цивільної служби України у порядку, визначеному Регламентом Вищої ради цивільної служби України.

6. Інші питання діяльності Вищої ради цивільної служби України та її комісій регулюються Регламентом Вищої ради цивільної служби України.

Стаття 16. Адміністрація цивільної служби України

1. Адміністрація цивільної служби України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань цивільної служби.

2. У своїй діяльності Адміністрація цивільної служби України підзвітна і підконтрольна Кабінетові Міністрів України.

3. Діяльність Адміністрації цивільної служби України спрямовується і координується Прем'єр-міністром України або за рішенням Кабінету Міністрів України, одним з Віце-прем'єр-міністрів України.

4. Адміністрацію цивільної служби України очолює Голова Адміністрації цивільної служби України, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України, з додержанням вимог цього Закону, передбачених для посад категорії "А". Голова Адміністрації цивільної служби України призначається строком на 5 років, з правом повторного призначення, але не більше одного разу.

5. Адміністрація цивільної служби України:

- 1) проводить державну політику у сфері цивільної служби;

2) розробляє проекти нормативно-правових актів з питань цивільної служби;

3) здійснює загальне управління цивільною службою в системі органів виконавчої влади через державних секретарів міністерств, керівників інших центральних органів виконавчої влади, секретаря Ради Міністрів Автономної Республіки Крим та секретарів обласних державних адміністрацій;

4) здійснює контроль за дотриманням законодавства про цивільну службу;

5) розробляє та вносить до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо статусу та порядку діяльності підрозділів з питань управління персоналом (кадрових служб) органів виконавчої влади;

6) погоджує положення про підрозділ з питань управління персоналом (кадрову службу) органів виконавчої влади;

7) погоджує призначення та звільнення керівників підрозділів з питань управління персоналом (кадрових служб) органів виконавчої влади;

8) організовує спеціальне навчання (тренування) керівників підрозділів з питань управління персоналом (кадрових служб) органів виконавчої влади;

9) здійснює методичне керівництво проведенням конкурсів на зайняття адміністративних посад (посад цивільної служби);

10) організовує проведення конкурсу на посади категорії "А", крім випадків, передбачених цим Законом;

11) представляє осіб, що пройшли конкурсний відбір на посади категорії "А", Вищій раді цивільної служби України, а після отримання її згоди подає кандидатури зазначених осіб органам (особам), які здійснюють відповідні призначення на посади, або органам (особам), що вносять пропозиції (подання) щодо призначення на такі посади;

14) формує, розміщує та здійснює контроль за виконанням державного замовлення на підготовку фахівців за спеціальностями в освітній галузі "Державне управління", наукові дослідження і прикладні розробки з питань цивільної служби;

15) організовує роботу з кадровим резервом на посади категорії "А";

16) здійснює оцінювання діяльності осіб, що займають посади категорії "А";

17) організовує спеціальне навчання (тренування) осіб, що займають посади категорії "А";

18) вносить пропозиції Кабінету Міністрів України щодо віднесення конкретних посад в органах виконавчої влади до певних категорій посад цивільної служби;

19) спільно з Міністерством фінансів України погоджує проекти штатного розпису органів виконавчої влади;

20) забезпечує ведення Реєстру посад цивільної служби;

21) забезпечує ведення Реєстру цивільних службовців;

22) забезпечує ведення і публікацію списку вакантних посад цивільної служби у "Бюлетені цивільної служби України";

23) вносить пропозиції Кабінету Міністрів України, керівникам органів виконавчої влади щодо скасування рішень з питань проходження цивільної служби, що суперечать законодавству про цивільну службу;

24) розглядає апеляції (скарги) на рішення конкурсних комісій з відбору осіб на посади категорії "Б" ;

25) розглядає апеляції (скарги) цивільних службовців щодо застосування дисциплінарних стягнень до службовців, які займають посади категорії "Б";

26) розглядає апеляції (скарги) за результатами оцінювання цивільних службовців категорій "Б";

27) здійснює методичне і консультаційне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування;

28) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону та інших актів законодавства про цивільну службу.

5. Гранична чисельність апарату та інші питання діяльності Адміністрації цивільної служби України визначаються Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

6. Адміністрація цивільної служби України є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державного казначейства України, бланк і печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Стаття 17. Управління цивільною службою в органі виконавчої влади

1. Управління цивільною службою в органі виконавчої влади здійснюється керівником цивільної служби у цьому органі, яким є особа, що займає у ньому вищу посаду цивільної служби, а саме:

1) у міністерстві — державний секретар міністерства;
2) в іншому центральному органі виконавчої влади — його керівник;

3) у обласній державній адміністрації — секретар обласної державної адміністрації;

4) в інших органах виконавчої влади — керівник органу.

2. Керівником цивільної служби у Секретаріаті Кабінету Міністрів України є Державний секретар Кабінету Міністрів України.

3. Керівником цивільної служби в органах виконавчої влади Автономної Республіки Крим є секретар Ради міністрів Автономної Республіки Крим, що здійснює свої повноваження з урахуванням частини 5 статті 16 цього Закону.

2. Державний секретар Кабінету Міністрів України, керівник цивільної служби в органі виконавчої влади, секретар Ради міністрів Автономної Республіки Крим:

1) забезпечують виконання завдань, поставлених перед цивільною службою;

2) забезпечують створення та ефективне функціонування системи оцінювання діяльності цивільних службовців;

3) організують належний документообіг та діловодство;

4) організують проведення конкурсів на посади категорій "В" та забезпечують прозорість цих конкурсів відповідно до вимог цього Закону;

5) призначають осіб на посади категорій "В", звільняють їх з цих посад, якщо інше не встановлено законом;

6) присвоюють ранги цивільним службовцям, які займають посади категорій "В";

7) здійснюють контроль за виконавською дисципліною в органі виконавчої влади;

8) розглядають скарги на дії або бездіяльність цивільних службовців;

9) приймають в межах своєї компетенції рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності цивільних службовців;

10) забезпечують справедливе застосування дисциплінарних процедур до цивільних службовців.

3. З питань забезпечення функціонування цивільної служби керівник цивільної служби в органі виконавчої влади, Державний секретар

Ради міністрів Автономної Республіки Крим підзвітні Адміністрації цивільної служби України.

4. З питань забезпечення функціонування цивільної служби, Державний секретар Кабінету Міністрів України підзвітний Вищій раді цивільної служби України.

Розділ III. ПРОХОДЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Стаття 18. Право на цивільну службу

1. Право на цивільну службу мають громадяни України незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання, які мають вищу освіту, вільно володіють державною мовою і пройшли конкурс у порядку, визначеному законодавством.

2. На цивільну службу не можуть бути прийняті особи, які:

- 1) визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими у дієздатності;
- 2) мають судимість за умисний злочин;
- 3) раніше притягувалися до відповідальності за корупційні діяння;

3. Не допускається прийняття на цивільну службу осіб, що будуть безпосередньо підпорядковані особам, які є їх близькими родичами, свояками або мають з ними непотичні зв'язки.

Стаття 19. Вступ на цивільну службу

1. Вступ на цивільну службу відбувається шляхом призначення на посаду цивільної служби особи, яка пройшла конкурсний відбір у порядку, встановленому законодавством про цивільну службу.

2. Призначення відбувається:

1) на посади категорії "А" — у порядку, встановленому Конституцією та законами України, за результатами конкурсного відбору та за згодою Вищої ради цивільної служби України;

3) на посади категорій "Б" і "В" — шляхом призначення на посаду особи, яка пройшла конкурсний відбір, керівником цивільної служби в органі виконавчої влади.

Стаття 20. Підготовча служба

1. Особи, що вступають на цивільну службу вперше, проходять підготовчу службу.
2. Підготовча служба триває два роки і включає роботу на посаді на умовах строкового трудового договору.
3. Особливістю проходження підготовчої служби є виконання спеціальної програми професійного розвитку, що включає практичну підготовку з метою набуття вмій і навичок, необхідних для ефективної діяльності цивільного службовця.
4. Підготовча служба закінчується складанням кваліфікаційній комісії кваліфікаційного іспиту.
5. У разі набуття статусу цивільного службовця відразу по закінченню підготовчої служби, її час зараховується до стажу цивільної служби.

Стаття 21. Набуття статусу цивільного службовця

1. Особи, що вступають на цивільну службу вперше та успішно склали кваліфікаційний іспит за результатами підготовчої служби, складають присягу цивільного службовця такого змісту:

"Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити Українському народу; дотримуватись Конституції та законів України; поважати та охороняти права і свободи громадян та честь держави; виконувати волю її політичного керівництва, з гідністю нести високе звання цивільного службовця та сумлінно виконувати свої обов'язки".

2. Цивільний службовець підписує текст присяги, який стає частиною його особової справи. Особова справа цивільного службовця зберігається за місцем цивільної служби і, у разі його переходу на посаду в іншому органі, передається до даного органу у порядку, визначеному Адміністрацією цивільної служби України.

3. Статус цивільного службовця набувається з моменту складення присяги цивільного службовця.

Стаття 22. Вимоги до осіб, що претендують на зайняття посад цивільної служби

1. Загальні вимоги до осіб, що претендують на зайняття посад цивільної служби, включають:

- 1) вищу освіту;
- 2) знання Конституції і законів України, необхідних для виконання службових обов'язків;
- 3) володіння державною мовою;
- 4) стан здоров'я, достатній для виконання службових обов'язків.

2. Особи, що претендують на зайняття посад цивільної служби, повинні мати:

1) для посад категорії "А" — загальний стаж роботи не менше 10 років, включаючи 5 років роботи на керівних посадах, володіння однією з офіційних мов Ради Європи, навички стратегічного управління, управління персоналом, фінансовими, матеріальними та інформаційними ресурсами, здатність формулювати бачення та прогнозувати наслідки рішень;

2) для посад категорії "Б" — загальний стаж роботи не менше 5 років, аналітичні та комунікаційні здібності, навички стратегічного управління, навички планування діяльності та управління проектами;

3) для посад категорії "В" — здатність навчатися, вміння точно виконувати поставлені завдання та організовувати власну діяльність, навички експертно-аналітичної роботи.

3. Вимоги до кандидатів на зайняття посад окремих категорій та на зайняття конкретних посад категорії "А" затверджує Кабінет Міністрів України за поданням Адміністрації цивільної служби України.

4. Вимоги до кандидатів на зайняття конкретних посад категорій "Б" в органах виконавчої влади затверджує Адміністрація цивільної служби України за погодженням з керівником цивільної служби у відповідному органі виконавчої влади.

5. Вимоги до кандидатів на зайняття конкретних посад категорій "В" в органах виконавчої влади затверджує керівник цивільної служби у цих органах за поданням керівника підрозділу з питань управління персоналом (кадрової служби).

Стаття 23. Оголошення про вакансії

1. Керівник цивільної служби в органі виконавчої влади зобов'язаний оприлюднювати інформацію про вакантні посади у цьому органі шляхом розміщення оголошення у визначеному місці в приміщенні органу, на офіційному веб-сайті органу, а також опублікувати це оголошення у щотижневому "Віснику цивільної служби України" не пізніше, ніж у десятиденний строк з моменту виникнення вакансії. Він також може опублікувати оголошення про вакансії в інших засобах масової інформації.

2. Опублікування оголошення про проведення конкурсу на посади категорії "А" здійснюється Адміністрацією цивільної служби України у щотижневому випуску "Вісника цивільної служби України" та на офіційному веб-сайті Адміністрації цивільної служби України.

3. Оголошення про конкурс на посади категорій "Б" і "В" подається керівником цивільної служби в органі виконавчої влади для опублікування у щотижневому випуску "Вісника цивільної служби України" не пізніше, ніж у десятиденний строк з моменту виникнення вакансії.

4. В оголошенні про конкурс на посади усіх категорій повідомляється:

- 1) назва і адреса органу виконавчої влади;
- 2) назва і категорія посади;
- 3) посадові обов'язки;
- 4) вимоги до кандидата на посаду;
- 5) перелік необхідних для участі в конкурсі документів;
- 6) термін подання документів;
- 7) умови проведення конкурсу;
- 8) дата і місце проведення конкурсу.

5. Термін подання документів кандидатами на посади всіх категорій не може бути меншим, ніж 20 днів.

6. Недотримання зазначених вимог подання оголошення про вакансії є підставою для визнання результатів конкурсу недійсними Вищою радою цивільної служби для посад категорій "А", Адміністрацією цивільної служби України для посад категорій "Б" і "В" чи судом.

7. Претендент на державну службу дає письмову згоду на перевірку відомостей, які містяться в усіх офіційних базах даних щодо нього, в тому числі на збирання, зберігання та використання конфіденційної інформації про особу.

Стаття 24. Конкурс на зайняття вакантної посади

1. Для залучення до цивільної служби найбільш підготовлених та здатних професійно виконувати посадові обов'язки осіб та з метою забезпечення конституційного права на рівний доступ до державної служби, а також для забезпечення права на просування по службі шляхом зайняття вакантних посад будь-якої категорії проводиться конкурс на зайняття вакантної посади (далі — конкурс).

2. Конкурсна комісія у складі не менше п'яти осіб утворюється для заміщення посад Державного секретаря Кабінету Міністрів України і його заступників Вищою радою цивільної служби, для інших посад категорії "А"- Адміністрацією цивільної служби України, для заміщення посад категорій "Б" і "В" — керівником цивільної служби в органі виконавчої влади.

3. До складу конкурсних комісій, утворених для проведення конкурсів на посади категорій "А" включаються цивільні службовці відповідних категорій та представник Адміністрації цивільної служби України. До складу конкурсних комісій, утворених для проведення конкурсів на посади категорій "Б" і "В", включаються за рішенням Адміністрації цивільної служби України представники Адміністрації цивільної служби України — службовці інших органів.

4. Якщо на участь у конкурсі на посади категорій "Б" і "В" була подана одна заява, оголошується повторний конкурс. У тому випадку, якщо на участь у повторному конкурсі була подана одна заява, керівник цивільної служби в органі виконавчої влади приймає рішення щодо доцільності її призначення. У разі прийняття позитивного рішення особа, що подала заяву, не звільняється від складення іспитів та проходження співбесіди і призначається на посаду за згодою Адміністрації цивільної служби України.

5. Цивільні службовці мають право на участь у конкурсах незалежно від посад, на яких вони працюють.

6. Інші питання застосування встановленого порядку визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 25. Результати конкурсу

1. Після проведення конкурсу конкурсна комісія складає протокол, у якому зазначає оцінки професійних якостей конкурсантів, і спи-

ски осіб, які пройшли конкурсний відбір, та осіб, які не пройшли конкурсний відбір.

2. Інформація про результати конкурсу оприлюднюється в триденний строк після його завершення шляхом розміщення протоколу у визначеному місці у приміщенні органу, де проводився конкурс, а також на офіційному веб-сайті цього органу, а кожний учасник конкурсу повідомляється також про його результати у письмовій формі протягом 15 днів з дня складення звіту.

3. Інформація про результати конкурсу на посади категорій "А" публікується Адміністрацією цивільної служби України у щотижневому випуску "Вісника цивільної служби України" та на офіційному веб-сайті Адміністрації цивільної служби України.

4. Інформація про результати конкурсу на посади категорій "Б" і "В" подається керівником цивільної служби в органі виконавчої влади для опублікування у щотижневому випуску "Вісника цивільної служби України".

5. Протокол конкурсної комісії зберігається в органі, де проводився конкурс, протягом п'яти років з метою забезпечення можливості перевірки дотримання вимог проведення конкурсу.

6. Учасники конкурсу, що не пройшли конкурсний відбір на посади категорії "А", мають право на апеляцію до Вищої ради цивільної служби, на посади категорії "Б" - до Вищої кваліфікаційної комісії, на посади категорій "В" - до Адміністрації цивільної служби України. Якщо у ході перевірки виявлено, що процедура конкурсу була порушена і це вплинуло на результати конкурсу, рішення конкурсної комісії скасовується та оголошується новий конкурс за участю представника Адміністрації цивільної служби України.

7. Апеляція (скарга) на рішення конкурсної комісії може бути подана протягом 10 днів з дня отримання письмового повідомлення про результати конкурсу.

8. Результати конкурсу можуть бути оскаржені у судовому порядку після розгляду відповідно до частини 6 цієї статті.

Стаття 26. Призначення на посаду цивільного службовця

1. Голова Адміністрації цивільної служби України за результатами конкурсу вносить подання щодо кандидатури його переможця для призначення на посади категорії "А" після отримання згоди на це

Вищої ради цивільної служби України. Якщо всі кандидатури на посади категорії "А" будуть відхилені Вищою радою цивільної служби України, то Голова Адміністрації цивільної служби України організує новий конкурс на цю посаду.

2. Особи, які пройшли конкурсний відбір на посади категорій "Б" і "В", призначаються на ці посади у десятиденний строк після оголошення результатів конкурсу і не можуть бути відхилені.

3. Якщо жодний з конкурсанти не пройшов конкурсний відбір, то проводиться додатковий конкурс.

4. Якщо на участь у конкурсі не було подано жодної заяви або не було відібрано кандидатів на посади категорій "В", то повторний конкурс оголошується не пізніше, ніж через місяць, а для заміщення вакантної посади керівником цивільної служби в органі виконавчої влади може бути переведено іншого цивільного службовця або тимчасово найнято особу (працівника) на умовах строкового трудового договору.

Стаття 27. Ранги цивільних службовців

1. З метою оцінки рівня професійної кваліфікації, стажу та результатів роботи цивільним службовцям присвоюються ранги цивільних службовців від 15 до 1.

2. В межах кожного рангу визначається шкала заробітної плати. Кожному наступному рангу відповідає посадовий оклад, підвищений на встановлений законодавством відсоток.

3. Цивільним службовцям, які займають посади категорії "А", ранги присвоюються Кабінетом Міністрів України за поданням Вищої ради цивільної служби.

4. Цивільним службовцям, які займають посади категорії "Б", ранги присвоюються Адміністрацією цивільної служби України за поданням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади.

5. Цивільним службовцям, які займають посади категорій "В", ранги присвоюються керівником цивільної служби в органі виконавчої влади.

6. При набутті статусу цивільного службовця йому присвоюється початковий ранг відповідно до посади.

7. Порядок присвоєння рангів цивільним службовцям визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Адміністрації цивільної служби України.

8. Для присвоєння чергового рангу цивільний службовець повинен мати позитивні результати щорічного оцінювання протягом двох років підряд.

9. Цивільний службовець може бути понижений у ранзі органом або особою, які його присвоїли, в порядку дисциплінарного стягнення.

10. Цивільний службовець може бути позбавлений рангу за вироком суду.

11. В особовій справі цивільного службовця робиться запис про присвоєння та зміну відповідних рангів.

Стаття 28. Просування по службі

Просування по службі здійснюється шляхом зайняття більш високої посади на конкурсній основі або присвоєння наступного рангу за результатами оцінювання діяльності.

Стаття 29. Кадровий резерв вищого корпусу цивільної служби

1. Для залучення до вищого корпусу цивільної служби найбільш підготовлених осіб, здатних ефективно управляти людськими, матеріальними та фінансовими ресурсами, забезпечувати наступність у роботі органів виконавчої влади та здатних професійно виконувати свої обов'язки, створюється кадровий резерв з метою підготовки кадрів для заміщення посад категорії "А" та пришивдшеного просування кращих цивільних службовців категорії "Б".

2. Кадровий резерв формується на конкурсних засадах Адміністрацією цивільної служби України. До участі у конкурсі допускаються цивільні службовці категорії "Б", які мають позитивні результати щорічного оцінювання протягом двох років підряд та отримали рекомендацію керівника цивільної служби в органі виконавчої влади, де вони служать.

3. Порядок формування і організації роботи з кадровим резервом визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Цивільні службовці з кадрового резерву беруть участь у конкурсах на загальних засадах.

Стаття 30. Оцінювання діяльності цивільних службовців

1. Цивільні службовці підлягають періодичному оцінюванню діяльності для визначення якості виконання доручених завдань, результативності служби та роботи осіб, а також з метою планування їх кар'єри та визначення потреб у підвищенні кваліфікації. Оцінювання діяльності здійснюється один раз на рік, на підставі річного плану діяльності, який цивільний службовець чи працівник цивільної служби складає спільно зі своїм керівником, а також опису посади, яку він займає.

2. За досягнення додаткових результатів при виконанні службових обов'язків за підсумками щорічного оцінювання діяльності цивільному службовцю виплачується грошова винагорода (премія).

3. Результати щорічного оцінювання діяльності працівників цивільної служби враховуються при складанні ними кваліфікаційного іспиту.

4. У разі негативного результату щорічного оцінювання діяльності, цивільний службовець чи працівник цивільної служби через шість місяців після вручення висновку підлягає повторному оцінюванню, і у випадку повторного отримання негативного результату може бути звільнений у зв'язку з службовою невідповідністю.

5. Цивільні службовці, що займають посади категорій "Б" і "В", які отримали негативний висновок за результатами оцінювання діяльності, мають право на апеляцію (оскарження) до Адміністрації цивільної служби України, категорій "А" — до Вищої ради цивільної служби України.

6. Критерії та порядок оцінювання діяльності цивільних службовців та працівників цивільної служби затверджується Кабінетом Міністрів України. Порядок преміювання та розмір грошової винагороди (премії) визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Стажування цивільних службовців та працівників цивільної служби

1. З метою підвищення кваліфікації осіб, які претендують на зайняття відповідних посад в органах виконавчої влади, набуття статусу цивільних службовців, а також для набуття цивільними службовцями та працівниками цивільної служби практичного досвіду може прово-

дитись їх стажування терміном до шести місяців в інших органах виконавчої влади.

2. Відбір кандидатів на стажування проводиться керівником цивільної служби в органі, де має відбуватись стажування з ініціативи керівника цивільної служби в органі, який направляє особу на стажування.

3. Стажування особи проводиться з відривом від основної служби. За стажистом зберігається його місце служби або роботи (посада) та грошове утримання за рахунок коштів державного бюджету за місцем основної служби або роботи.

4. Порядок стажування визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 32. Переміщення і переведення

1. Цивільні службовці, за рішенням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади, можуть бути переміщені на іншу рівноцінну посаду або в інший підрозділ цього органу, а також переведені до іншого органу в тій же місцевості.

2. Цивільні службовці, за рішенням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади, у тому числі, за ініціативою Адміністрації цивільної служби України можуть бути переведені до структурного підрозділу цього органу в іншій місцевості, але на строк не більше двох років. За бажанням службовця цей строк може бути продовжений. Переведення в іншу місцевість не може застосовуватись до цивільного службовця більше двох разів за час його служби, а також не може застосовуватись до вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до 3 років.

3. У разі переведення цивільного службовця в іншу місцевість, йому встановлюється спеціальна доплата на строк і у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. У разі обґрунтованої відмови цивільного службовця від переведення, керівник служби органу може запропонувати інші можливості для переведення. Повторна відмова від переведення може бути підставою для звільнення цивільного службовця за ініціативою керівника цивільної служби в органі виконавчої влади.

5. Цивільний службовець, який залишив посаду в органі виконавчої влади для роботи у політичному кабінеті (патронатній службі), має право повернутися після закінчення роботи у політичному кабінеті (патронатній службі) на попередню посаду цивільної служби, яка за

ним зберігається протягом усього часу роботи у політичному кабінеті (патронатній службі) або іншу рівноцінну адміністративну посаду. Стаж роботи у політичному кабінеті (патронатній службі) зараховується до стажу цивільної служби.

Стаття 33. Форми професійного навчання цивільних службовців

1. Цивільним службовцям створюються умови для професійного навчання у відповідних центрах, навчальних закладах, шляхом самоосвіти, а також направлення на стажування.

2. Потреби у професійному навчанні визначаються за результатами щорічного оцінювання діяльності цивільного службовця.

3. Професійне навчання цивільних службовців, яке здійснюється за кошти державного бюджету, включає підготовку фахівців в освітній галузі "Державне управління", спеціальне навчання (тренування) цивільних службовців, що займають посади категорій "А" і "Б" або перебувають у кадровому резерві вищого корпусу цивільної служби, та керівників підрозділів з питань управління персоналом (кадрових служб) органів виконавчої влади, а також підвищення кваліфікації цивільних службовців, що займають посади категорій "В".

4. Дотримання єдиних вимог до якості професійного навчання цивільних службовців забезпечує Адміністрація цивільної служби України.

5. Цивільні службовці категорії "В" підвищують свою кваліфікацію не рідше одного разу на 3 роки.

6. Форми та порядок підвищення кваліфікації цивільних службовців визначаються Адміністрацією цивільної служби України.

7. Цивільний службовець зобов'язаний відшкодувати державі суму, витрачену з державного бюджету на здобуття ним післядипломної освіти, у разі, якщо він з власної ініціативи залишає цивільну службу протягом трирічного терміну після отримання післядипломної освіти.

8. У разі, якщо цивільний службовець отримав національну стипендію або стипендію урядів інших країн для отримання післядипломної освіти, він звільняється від служби на час навчання. Час навчання при цьому зараховується до стажу цивільної служби.

9. Питання спеціального навчання (тренування) цивільних службовців, що займають посади категорій "А" і "Б" або перебувають у кадровому резерві вищого корпусу цивільної служби, керівників підрозділів

з питань управління персоналом (кадрових служб) органів виконавчої влади, та підвищення кваліфікації цивільних службовців регулюються цим Законом, актами Кабінету Міністрів України та Адміністрації цивільної служби України, прийнятими на виконання цього Закону.

Стаття 34. Індивідуальна програма навчання

Підрозділ з управління персоналом (кадрова служба) органу виконавчої влади за результатами щорічного оцінювання діяльності цивільного службовця або працівника цивільної служби складає індивідуальну програму навчання. Індивідуальна програма навчання погоджується з цивільним службовцем або працівником цивільної служби та затверджується керівником цивільної служби в органі виконавчої влади.

Розділ IV. ПРИПИНЕННЯ ВІДНОСИН ЦИВІЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Стаття 35. Припинення відносин цивільної служби

Відносини цивільної служби припиняються у разі:

- 1) звільнення з посади цивільної служби за рішенням керівника цивільної служби в органі;
- 2) звільнення з посади цивільної служби за власним бажанням цивільного службовця, а також відставки цивільного службовця, який займає посаду категорії "А";
- 3) позбавлення статусу цивільного службовця.

Стаття 36. Позбавлення статусу цивільного службовця

1. Особа позбавляється статусу цивільного службовця у випадку:
 - 1) припинення громадянства України;
 - 2) набрання законної сили вироком суду за вчинення умисного злочину;
 - 3) вчинення корупційного діяння, за яке вона притягнута до адміністративної відповідальності;

2. Рішення про позбавлення статусу цивільного службовця приймається: щодо цивільних службовців, які займають або залишили посади категорії "А" — Вищою радою цивільної служби України; щодо цивільних службовців, які займають або залишили посади категорій "Б" та "В", — Адміністрацією цивільної служби України.

3. У разі позбавлення статусу цивільного службовця, особа втрачає всі права і гарантії, що з ним пов'язані.

4. Повторне набуття статусу цивільного службовця не допускається.

Стаття 37. Звільнення з посади цивільної служби за рішенням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади

1. Цивільний службовець може бути звільнений за рішенням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади у випадку:

1) скорочення штатів та ліквідації відповідної посади внаслідок реорганізації чи ліквідації органу;

2) закінчення строку призначення на посаду;

3) повторної відмови від переміщення або переведення на запропоновану посаду;

4) неможливості виконувати повноваження за станом здоров'я через тривалу хворобу протягом не менш як 4 місяців;

5) визнання особи недієздатною;

6) досягнення цивільним службовцем граничного віку перебування на цивільній службі;

7) звільнення в порядку дисциплінарного стягнення;

8) вчинення дій, що шкодять авторитету цивільної служби і є несумісними зі званням цивільного службовця;

9) набрання законної сили вироку суду за вчинення необережного злочину, з призначенням покарання, яке унеможливило подальше проходження служби;

10) у зв'язку з службовою невідповідністю.

2. У разі звільнення зі служби за пунктами 1 та 2 частини першої цієї статті, цивільному службовцю, при можливості, пропонується переведення за його згодою на іншу посаду, у тому числі й до іншого органу.

3. У разі звільнення з посади за пунктами 1, 2, 4, 9 частини першої цієї статті, за особою, за її бажанням, протягом одного року може збери-

гатися статус державного службовця з виплатою грошового утримання у розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України, та з усіма обов'язками і обмеженнями, встановленими для державного службовця.

Стаття 38. Звільнення з посади цивільної служби за власним бажанням

1. Цивільний службовець може звільнитись зі служби за власним бажанням, письмово попередивши про це керівника цивільної служби в органі виконавчої влади не менше, ніж за місяць; цивільні службовці, які займають посади категорії "А", — з попередженням Вищої ради цивільної служби в такий же строк.

2. Цивільному службовцю, який займає посаду категорії "А" і подав заяву про звільнення за власним бажанням, може бути відстрочено звільнення, але не більше ніж на місяць.

Стаття 39. Відставка цивільного службовця

1. Відставкою є припинення повноважень цивільним службовцем, який займає посаду категорії "А", за його письмовою заявою.

2. Підставами для відставки є:

1) принципова незгода з рішенням органу виконавчої влади чи його керівника;

2) примушування цивільного службовця до виконання рішення органу виконавчої влади чи іншої посадової особи, що може заподіяти значної матеріальної або моральної шкоди державі, юридичним і фізичним особам.

3) етичні перешкоди для перебування на цивільній службі;

4) стан здоров'я, що перешкоджає виконанню службових повноважень (за наявності медичного висновку).

2. Відставка приймається або в ній дається мотивована відмова органом державної влади або посадовою особою, які призначили цивільного службовця на посаду. Рішення про прийняття відставки або відмову в ній приймається у місячний термін. У разі відмови у відставці цивільний службовець повинен продовжувати виконання службових обов'язків і має право на звільнення.

3. У разі відставки цивільного службовця, який не досяг пенсійного віку, але має достатній для призначення пенсії стаж (для чоловіків -

25, для жінок - 20 років) і відпрацював на посадах категорії "А" не менш як п'ять років, йому виплачується щомісячно 85 відсотків його посадового окладу, з урахуванням надбавки за вислугу років до досягнення пенсійного віку або до працевлаштування.

4. При досягненні пенсійного віку цивільним службовцем, який перебуває у відставці, йому призначається пенсія як цивільному службовцю.

5. У разі втрати цивільним службовцем, що перебуває у відставці, статусу цивільного службовця, виплати, передбачені частиною третьою цієї статті, припиняються.

Стаття 40. Порядок припинення цивільної служби

1. Службові відносини цивільних службовців припиняються з дня зазначеного у наказі чи іншому акті про звільнення, який видається суб'єктом, уповноваженим призначати на дані посади.

2. У наказі обов'язково зазначаються підстави звільнення, а також строк та порядок його оскарження.

Стаття 41. Правовий захист цивільного службовця у разі припинення повноважень осіб, що займають політичні посади

1. Забороняється звільнення з цивільної служби у зв'язку з припиненням повноважень осіб, що займають державні політичні посади.

2. Звільнення цивільного службовця з політичних мотивів тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Стаття 42. Оскарження рішення про звільнення з посади цивільної служби

Рішення керівника цивільної служби в органі виконавчої влади про звільнення цивільного службовця може бути оскаржено до Адміністрації цивільної служби України або до суду; звільнення в порядку дисциплінарного стягнення - до Вищої дисциплінарної комісії або до суду; рішення про звільнення цивільного службовця категорії "А" або відмова у відставці можуть бути оскаржені до суду.

РОЗДІЛ V. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЦИВІЛЬНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Стаття 43. Права та обов'язки цивільних службовців

1. Цивільні службовці зобов'язані:

- 1) додержуватись Конституції і законів України;
- 2) додержуватись основних принципів цивільної служби;
- 3) використовувати державну мову під час виконання службових обов'язків;
- 4) забезпечувати ефективне виконання завдань та реалізацію функцій органів виконавчої влади;
- 5) безпосередньо та сумлінно виконувати свої службові обов'язки;
- 6) виконувати накази та розпорядження вищих в порядку субординації посадових осіб та керівників, прийняті в межах їх компетенції;
- 7) дотримуватися посадових інструкцій, порядку проходження служби та роботи із службовою інформацією;
- 8) постійно навчатись і вдосконалювати свою діяльність.

2. Цивільні службовці мають право на:

- 1) грошове утримання та грошову винагороду, залежно від займаної посади, стажу цивільної служби та результатів діяльності;
- 2) просування по службі відповідно до кваліфікації та результатів діяльності;
- 3) ознайомлення з документами щодо умов проходження служби, результатів оцінки своєї діяльності;
- 4) передбачені законом соціальні гарантії;
- 5) пенсійне забезпечення з урахуванням стажу цивільної служби;
- 6) проведення службового розслідування для спростування відомостей, що порочать їх честь і гідність;
- 7) оскарження в установленому законом порядку рішень про звільнення з посади цивільної служби, накладення дисциплінарного стягнення та відмову у відставці.

Стаття 44. Правила поведінки цивільного службовця

Правила поведінки цивільних службовців регламентуються цим та іншими законами України.

Стаття 45. Виконання наказу або розпорядження

1. Цивільний службовець повинен діяти виключно в межах повноважень, встановлених законодавством.

2. Цивільний службовець, у випадку виникнення у нього сумніву щодо законності отриманого наказу або розпорядження, має право вимагати його письмового підтвердження і, у разі отримання такого підтвердження, зобов'язаний виконати згадані наказ або розпорядження. У цьому разі він звільняється від відповідальності, якщо наказ або розпорядження будуть визнані незаконними у встановленому законом порядку.

3. У разі, якщо цивільний службовець виконав незаконний наказ, не скориставшись правом, передбаченим частиною другою цієї статті, він несе за це відповідальність відповідно закону.

4. Віддання незаконного наказу або розпорядження тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

5. Цивільний службовець зобов'язаний не виконувати явно злочинний наказ або розпорядження незалежно від того, в усній чи письмовій формі він відданий.

6. Віддання і виконання явно злочинного наказу або розпорядження тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Стаття 46. Відсторонення від виконання службових повноважень за посадою

1. Невиконання службових обов'язків, що призвело до людських жертв або заподіяло значної матеріальної чи моральної шкоди громадянам, державі, підприємству, установі, організації чи об'єднанню громадян, є підставою для відсторонення цивільного службовця від виконання повноважень за посадою, із збереженням грошового утримання. Рішення про відсторонення цивільного службовця приймається керівником цивільної служби в органі виконавчої влади.

2. Тривалість відсторонення від виконання службових повноважень за посадою не може перевищувати часу службового розслідування, яке проводиться у строк до двох місяців у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Якщо рішення про відсторонення цивільного службовця від виконання повноважень за посадою не підтверджується результатами службового розслідування, відсторонення припиняється.

Стаття 47. Політична нейтральність цивільних службовців

1. Цивільні службовці при виконанні службових обов'язків повинні бути лояльними до законно сформованого політичного керівництва держави.

2. Цивільні службовці не можуть публічно демонструвати свої політичні погляди, не мають права утворювати політичні партії чи бути членом політичних партій. Вони не можуть брати участь у страйках та вчиняти інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню органів держави. Цивільним службовцям забороняється брати участь у передвиборній агітації.

3. Цивільні службовці повинні утримуватись від діяльності, заяв та акцій, що будь-яким чином можуть засвідчувати їх особливе ставлення до певних політичних партій.

Стаття 48. Спільна робота подружжя, родичів або свояків

1. У разі виникнення під час проходження цивільної служби відносин безпосередньої підпорядкованості між близькими родичами, свояками або особами, що мають непотичні зв'язки, керівник цивільної служби в органі виконавчої влади у п'ятиденний строк повинен внести пропозиції для усунення відносин безпосередньої підпорядкованості.

2. Особи, які не повідомили керівника цивільної служби в органі виконавчої влади про відносини, зазначені у частині 1 цієї статті, у десятиденний строк з дня їх виникнення, можуть бути звільнені з посади цивільної служби.

Стаття 49. Обмеження сумісництва на посадах цивільної служби

1. Особи, що перебувають на посадах цивільної служби, не можуть виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої діяльності у порядку, визначеному цим Законом. Таким особам забороняється:

1) займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або представних осіб, бути повіреними третіх осіб у справах органу, в якому він працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької та творчої діяльності);

2) входити самостійно, через представника або підставних осіб до складу наглядових рад або органів управління підприємств, кредитно-фінансових установ, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що здійснюють підприємницьку діяльність.

2. Інші обмеження щодо проходження служби на окремих посадах або на посадах окремих категорій можуть встановлюються законодавством України.

3. Зайняття науковою, викладацькою, творчою діяльністю у службовий час (під час роботи відповідного державного органу) допускається лише з дозволу керівника цивільної служби в органі виконавчої влади, за умови можливого відпрацювання втраченого робочого часу.

Стаття 50. Декларування доходів та видатків цивільних службовців

1. Цивільні службовці подають відомості про доходи, видатки та зобов'язання фінансового характеру, в тому числі і за кордоном, щодо себе та членів своєї сім'ї, які проживають разом з ними. Цивільні службовці, які займають посади категорії "А", додатково повинні подавати також відомості про належні їм та членам їх сімей, які проживають разом з ними, нерухоме та цінне рухоме майно, вклади в банках і цінні папери.

2. Зазначені відомості подаються цивільним службовцем при вступі на службу, і в подальшому — щорічно, а цивільними службовцями, які займали посади категорії "А", — також протягом трьох років після припинення цивільної служби.

3. Порядок подання, зберігання, а при потребі — оприлюднення цих відомостей, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 51. Граничний вік перебування на цивільній службі

1. Граничний вік перебування на цивільній службі становить 60 років.

2. Цивільні службовці категорії "А" мають право на продовження терміну перебування на цивільній службі за рішенням суб'єкта, який їх призначає.

Стаття 52. Порядок реалізації прав цивільного службовця

1. За умови виникнення перешкод у реалізації цивільним службовцем наданих йому законом прав, він подає керівнику цивільної служби

в органі виконавчої влади або посадовій особі, до повноважень якої віднесено вирішення зазначеного питання, письмову заяву.

2. Якщо посадова особа, до якої звертається із заявою цивільний службовець, не має повноважень на розгляд порушеного у заяві питання, подана заява реєструється та направляється особі (органу), до компетенції якого належить це питання, про що одночасно повідомляється заявнику — цивільному службовцю.

3. Обґрунтована відповідь у письмовій формі має бути направлена заявнику у строк не більше тридцяти календарних днів, в тому числі у випадках переадресування. Відповідальність за своєчасний розгляд заяв цивільних службовців несе керівник цивільної служби в органі виконавчої влади.

4. Рішення за заявою цивільного службовця може бути оскаржено до Адміністрації цивільної служби України або до суду.

РОЗДІЛ VI. ГРОШОВЕ УТРИМАННЯ, ЗАОХОЧЕННЯ І СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЦИВІЛЬНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Стаття 53. Грошове утримання цивільних службовців

1. Грошове утримання цивільних службовців повинне забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного, об'єктивного і неупередженого виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню органів виконавчої влади компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну службу і роботу.

2. Грошове утримання цивільних службовців складається з посадового окладу, частка якого становить не менше 80 відсотків місячної грошової винагороди, та доплати за вислугу років на цивільній службі, інших доплат, визначених цим Законом.

3. Надбавка за вислугу років виплачується цивільним службовцям щомісячно у відсотках до посадового окладу залежно від стажу цивільної служби у таких розмірах: понад 3 роки — 10, понад 5 років — 15, понад 10 років — 20 відсотків.

4. Умови грошового утримання цивільних службовців, розміри їх посадових окладів та відсоток, на який збільшується посадовий оклад з

присвоєнням кожного наступного рангу, визначаються Кабінетом Міністрів України.

5. Скорочення бюджетних асигнувань не може бути підставою для зменшення посадових окладів, та фінансування інших, передбачених цим Законом, гарантованих пільг і компенсацій.

Стаття 54. Заохочення цивільних службовців

1. Крім випадків, передбачених частиною 2 статті 30 цього Закону, за сумлінну безперервну службу в органах виконавчої влади, зразкове виконання службових обов'язків цивільним службовцям може видаватися грошова винагорода в розмірі та порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. За особливі заслуги цивільні службовці представляються до відзнак Кабінету Міністрів України, Вищої ради цивільної служби України та державних нагород, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 55. Особливості регулювання службового часу на цивільній службі

1. Тривалість службового часу цивільних службовців становить 40 годин на тиждень. Кабінет Міністрів України затверджує виключний перелік посад, згідно з яким, для осіб, що їх займають, може встановлюватися ненормований службовий день.

2. Для виконання невідкладних завдань, у разі необхідності, керівник цивільної служби в органі виконавчої влади може викликати цивільних службовців для служби вночі, у вихідні та святкові дні.

3. У разі наднормованої служби частіше, ніж п'ять днів на місяць, цивільний службовець отримує компенсацію у вигляді додаткового дня відпустки (або грошову компенсацію). Кількість додаткових днів відпустки не може перевищувати 5 днів на рік.

Стаття 56. Щорічні та додаткові відпустки цивільних службовців

1. Цивільним службовцям надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 календарних днів, з виплатою допомоги для оздоровлення у розмірі середньомісячної заробітної плати.

2. Цивільним службовцям, для яких встановлюється ненормований службовий день, надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 45 днів.

3. Цивільним службовцям, які мають тривалий стаж цивільної служби, надається додаткова оплачувана відпустка у таких співвідношеннях: понад 10 років стажу — 5 календарних днів; понад 15 років стажу — 10 календарних днів; понад 20 років стажу — 15 календарних днів. Порядок і умови надання додаткових оплачуваних відпусток встановлюються Кабінетом Міністрів України.

4. За рішенням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади цивільні службовці, що займають посади категорій "А" та "Б", можуть бути відкликані із відпустки.

Стаття 57. Службові відрядження цивільних службовців

1. Цивільні службовці можуть направлятися у службові відрядження на строк до шести місяців з відшкодуванням витрат та виплатою компенсацій, визначених Кабінетом Міністрів України.

2. Цивільним службовцям за місцем відрядження надається місце для роботи, можливість користуватися зв'язком, копіювальною технікою, іншими послугами технічного характеру.

Стаття 58. Соціально-побутове забезпечення цивільних службовців

1. Цивільні службовці мають право на отримання пільгового безвідсоткового іпотечного кредиту на придбання або будівництво житла. Порядок та умови кредитування визначаються Кабінетом Міністрів України.

2. Цивільним службовцям для вирішення соціально-побутових питань може бути надана матеріальна допомога у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Цивільні службовці та члени їх сімей, які проживають разом з ними, користуються у встановленому порядку безплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров'я. Такий же порядок медичного обслуговування зберігається за ними після виходу на пенсію або у відставку.

Стаття 59. Пенсійне забезпечення і грошова допомога цивільним службовцям

1. Пенсія цивільним службовцям виплачується за рахунок держави.

2. На одержання пенсії цивільних службовців мають право особи, які досягли встановленого законодавством України пенсійного віку, за наявності загального трудового стажу для чоловіків — не менше 25 років, для жінок — не менше 20 років, у тому числі, стажу цивільної служби — не менше 10 років. Зазначеним особам призначаються пенсії в розмірі 80 відсотків суми їх посадового окладу з урахуванням надбавок, передбачених цим Законом.

3. Пенсія цивільному службовцю виплачується у повному розмірі незалежно від його заробітку (прибутку), одержуваного після виходу на пенсію.

4. Цивільний службовець, звільнений з цивільної служби у зв'язку з засудженням за умисний злочин, скоєний з використанням свого службового становища чи здійсненням корупційного діяння, позбавляється права на одержання пенсії, передбаченої цієї статтею. У таких випадках пенсія цивільному службовцю нараховується на загальних засадах.

5. Індексація пенсій цивільних службовців відбувається відповідно до загального пенсійного законодавства.

6. Цивільним службовцям у разі виходу на пенсію при наявності стажу цивільної служби не менше 10 років, виплачується грошова допомога в розмірі 10 посадових окладів.

РОЗДІЛ VII. ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЦИВІЛЬНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Стаття 60. Підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності

1. Підставою притягнення цивільного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку — умисного порушення вимог цього Закону чи інших актів законодавства про цивільну службу, зокрема, невиконання або неналежне виконання ним службових обов'язків, у тому числі винне невідвернення

шкідливих наслідків через бездіяльність, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних із зайняттям посад цивільної служби, а також вчинки, які можуть ганьбити його як цивільного службовця, дискредитують орган виконавчої влади або державу.

2. Притягнення до дисциплінарної відповідальності може бути здійснене незалежно від притягнення до інших видів юридичної відповідальності за це правопорушення.

3. Цивільний службовець не може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо пройшло три місяці після отримання керівником цивільної служби в органі виконавчої влади відомостей про проступок або пройшло два роки після його вчинення.

Стаття 61. Види дисциплінарних стягнень

1. До цивільного службовця може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень:

- 1) зауваження;
- 2) догана;
- 3) затримка до одного року у присвоєнні чергового рангу;
- 4) пониження рангу;
- 5) попередження про неповну службову відповідність;
- 6) переведення на нижчу посаду;
- 7) звільнення з цивільної служби.

Стаття 62. Органи, що накладають дисциплінарні стягнення

1. Зауваження до цивільних службовців, які займають посади категорій "Б" та "В", може бути застосовано за рішенням керівника цивільної служби в органі виконавчої влади.

2. Інші види дисциплінарних стягнень накладаються:

1) на цивільних службовців, які займають посади категорії "А", — Вищою дисциплінарною комісією, а звільнення в порядку дисциплінарного стягнення — уповноваженим органом або посадовою особою за поданням Вищої дисциплінарної комісії;

2) на цивільних службовців, які займають посади категорій "Б", "В" — дисциплінарною комісією у складі не менше п'яти осіб, персональний склад якої затверджується керівником цивільної служби в органі виконавчої влади.

Стаття 63. Порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності

1. Застосування дисциплінарних стягнень до цивільних службовців здійснюється після проведення розгляду дисциплінарної справи органом або посадовою особою, які накладають стягнення, та попереднього дисциплінарного розслідування (перевірки), яке проводиться керівником цивільної служби в органі виконавчої влади або уповноваженою ним особою.

2. Керівник цивільної служби в органі виконавчої влади, після отримання інформації про проступок, невідкладно вимагає письмове пояснення щодо нього у цивільного службовця. У випадку відсутності службовця на роботі, пояснення вимагається після його виходу на роботу.

3. За результатами дисциплінарного розслідування, керівник цивільної служби в органі виконавчої влади приймає рішення про передачу справи на розгляд дисциплінарної комісії або про закриття справи.

4. Дисциплінарна комісія розглядає дисциплінарну справу у двотижневий строк з дня одержання нею матеріалів.

5. Розгляд справи є відкритим, за винятком випадків винесення рішення про закритий розгляд, з метою нерозголошення державної таємниці.

6. При розгляді справи обов'язково заслуховується цивільний службовець, який притягується до відповідальності, або його представник, крім випадків неявки без поважних причин на засідання дисциплінарної комісії.

7. Рішення приймається більшістю членів дисциплінарної комісії, затверджується керівником цивільної служби в органі виконавчої влади і його копія видається цивільному службовцю в той же день.

Стаття 64. Оскарження рішень про накладення дисциплінарних стягнень

1. Рішення про накладення дисциплінарних стягнень на цивільних службовців, які займають посади категорії "А", може бути оскаржено до Вищої ради цивільної служби України, щодо цивільних службовців категорії "Б" — до Вищої дисциплінарної комісії, а щодо цивіль-

них службовців категорії "В" — до Адміністрації цивільної служби України.

2. Скарга подається не пізніше, ніж у двотижневий строк.

3. Рішення про накладення дисциплінарного стягнення, у тому числі про дисциплінарне звільнення, може бути оскаржено до суду.

Стаття 65. Матеріальна відповідальність цивільних службовців

1. Матеріальна шкода, завдана фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю цивільних службовців при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави.

2. Держава має право зворотної вимоги (регресу) до цивільного службовця, який заподіяв шкоду, у розмірах і порядку, визначених законодавством.

РОЗДІЛ VIII. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набуває чинності з 1 січня 2007 року.

2. Цей Закон поширюється на осіб, що вступили на цивільну службу після набуття ним чинності.

3. На державних службовців, які вступили на державну службу до набуття чинності цим Законом, протягом двох років поширюється Закон України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ та інші акти законодавства з питань державної служби, прийняті до 1 січня 2007 року.

4. Державним службовцям, згаданим у пункті 3, держава гарантує право на пенсійне забезпечення відповідно до Закону України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ, за ними зберігаються існуючі ранги державних службовців.

5. Державні службовці, згадані у пункті 3, зобов'язані пройти атестацію протягом 2 років. У разі успішного проходження атестації вони набувають статусу цивільних службовців відповідно до займаних посад після складання присяги відповідно до цього Закону. З цього моменту на цих осіб поширюється цей Закон.

Після закінчення зазначеного 2-річного строку, особи, які не пройшли атестації, за рішенням керівника цивільної служби в органі та

за власним бажанням, можуть залишатися на займаній посаді у статусі найманого працівника відповідно до трудового законодавства. Зазначені особи можуть бути звільнені з роботи за рішенням керівника цивільної служби в органі, з попередженням про це не менш, ніж за один місяць, у разі, якщо посада ліквідується або якщо на неї призначається особа, яка відповідає вимогам Закону "Про державну цивільну службу".

6. Вимога щодо володіння державними службовцями категорії "А" однією з офіційних мов Ради Європи, визначена частиною 2 статті 22 цього Закону, вступає в силу через п'ять років після набуття чинності цим Законом.

7. Вища рада цивільної служби формується протягом 2 місяців з моменту набуття чинності цим Законом.

Перші троє з семи членів Вищої ради цивільної служби, що призначаються Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України, призначаються строком на три роки.

8. Особам, звільненим у зв'язку з реорганізацією органів виконавчої влади, спричиненою запровадженням політичних посад та вищих адміністративних посад, держава гарантує грошову компенсацію у розмірі [...].

9. Частину першу статті 172 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131) викласти у такій редакції:

Незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів, у тому числі звільнення цивільного службовця з політичних мотивів, а також інше грубе порушення законодавства про працю чи про цивільну службу — караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років.

наукове видання

Реформа публічної адміністрації в Україні

Упорядники: І. Коліушко, В.Тимошук

Коректор: Е. Летов
Комп'ютерна верстка: М. Мурмило

Підписано до друку 3.02.2006. Формат 60 x 84 / 16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 12
Наклад 1000 прим. Замовлення №213
Гарнітура GaramondBookS.

Видавець ТОВ "Конус-Ю"
01011, Київ, вул. П.Мирного, 26
тел. 254-4182, 254-2931
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №33 від 16.07.2002

Віддруковано ТОВ "Конус-Ю"